

Innehåll

1	Inledning.....	9
1.1	Disposition.....	12
2	Metod	15
2.1	Generationsanalyser.....	15
2.1.1	Tillvägagångssätt.....	16
2.1.2	Avgränsningar.....	21
2.2	Definitioner och begrepp	24
2.2.1	Diskontering.....	24
2.2.2	Periodisering.....	27
2.2.3	Hushållsbegrepp.....	28
2.2.4	Migration.....	31
3	Data	35
3.1	Hur nyttan av offentlig sektor fördelas till olika generationer.....	35
3.2	Historiska data 1930–1998.....	36
3.2.1	Konsoliderad offentlig sektor 1930–1998.....	37
3.2.2	Individdata 1930–1998	37
3.2.3	Sjukvård och äldreomsorg.....	40
3.2.4	Fördelning inom hushållen 1930–1970	41
3.3	Framtida data 1999–2110	42
3.3.1	SESIM – en dynamisk mikrosimuleringsmodell.....	43
3.3.2	FIMO – modell för offentliga finanser.....	46
3.3.3	SESIM och FIMO kopplas samman.....	47
3.3.4	Demografiska och ekonomiska förutsättningar	48
3.4	Den offentliga sektorns utveckling 1930–2110	51
3.4.1	En ögonblicksbild för år 2006.....	52
3.4.2	Transfereringar	54
3.4.3	Offentlig konsumtion	56
3.4.4	Skatter.....	57
3.4.5	Netto per ålder.....	58

4	Resultat.....	61
4.1	Förutsättningar.....	61
4.2	Marknadsinkomster och betydelsen av inflation och tillväxt.....	62
4.3	Generationsbokslut.....	64
4.4	Konsumtionsutrymme för generationer.....	70
4.5	Känslighetsanalyser.....	72
4.5.1	Effekter av individuell fördelning av resurser i hushållet.....	72
4.5.2	Effekter av ändrad finanspolitik – slopat överskottsmål.....	74
5	Sammanfattande slutsatser	79
5.1	Tre övergripande slutsatser.....	79
5.2	Fler pusselbitar behövs	82
5.3	Generationskontraktets utformning.....	85
	Källor.....	87
6	Bilaga 1: Historiska data 1930–1998	91
	Förord	91
6.1	Inledning.....	91
6.2	Offentliga sektorns inkomster och utgifter	92
6.3	Individstatistik.....	93
6.3.1	Allmänt om mikrodata	93
6.3.2	Inkomster	94
6.3.3	Skatter, sociala avgifter och arbetsgivaravgifter	99
6.3.4	Transfereringar.....	102
6.3.5	Offentlig konsumtion.....	110
6.4	Variabler i databasen	123
	Källor.....	126
	Sammanfattande tabell över databasen.....	128

7	Bilaga 2: Scenarier, offentliga finanser och omräkningsfaktorer	131
7.1	Offentliga finanser.....	131
7.2	Serier över diskontering (1930–2100), makroantaganden i framskrivningarna såsom sysselsättning, etc.....	135

1 Inledning

Fördelningsfrågorna har en mycket framskjuten plats i den svenska välfärdsdebatten. Få om än några andra perspektiv ägnas så många timmar av diskussion och analys som hur vi fördelar de gemensamma resurserna. Det är kanske inte så förvånande mot bakgrund av att det varje år omfördelas stora summor mellan individer och hushåll via den offentliga sektorn. Ett annat skäl kan vara att Sverige har en i internationell jämförelse långt gången utjämning av inkomster.¹

De allra flesta studier som behandlar omfördelningen mellan individer eller hushåll avser förhållanden under ett och samma år. Sett ur det perspektivet är omfördelningen stor. Nästan hälften av landets produktion omfördelas årligen genom den offentliga sektorn. Det sker med hjälp av ett antal skatter och avgifter, vilka återförs som bidrag, transfereringar eller konsumtion.

Vissa studier belyser omfördelning mellan individer eller hushåll över livscykeln. Jämfört med det årliga perspektivet är omfördelningen betydligt mindre ur ett livscykelperspektiv. Det är en naturlig följd av att flera system också är avsedda att omfördela inkomster över livscykeln, såsom pensionssystem och studiemedelssystem. Individen lånar eller sparar till sig själv vid en annan tidpunkt i livet, dvs. den offentliga sektorn hjälper individen att periodisera inkomsten.

Skillnaden i omfördelning mellan det årliga perspektivet och livscykelperspektivet redovisas i en studie från Långtidsutredningen 2003.² Mer än 80 procent av den årliga omfördelningen beräknas gå tillbaka till samma individ igen, antingen under ett och samma år, eller senare i livet. Mindre än 20 procent omfördelas till någon annan.³

¹ Se t.ex. Förster & Mira d'Ercole (2005).

² Pettersson & Pettersson (2003).

³ Två andra studier, Bergh (2005) samt Hussenius & Selén (1994) redovisar liknande resultat för Sverige.

Ett perspektiv som ofta förekommer i välfärdsdebatten är omfördelningen mellan generationer. Bakgrunden till denna debatt är att välfärdsstaten i stor utsträckning bygger på ett implicit kontrakt mellan generationerna. Detta kontrakt kan sägas vara själva utgångspunkten för välfärdsstatens finansiering. Den arbetande befolkningen betalar skatter och avgifter som finansierar utbildning, barnomsorg, äldreomsorg eller andra offentliga tjänster och bidrag som i första hand konsumeras av äldre och yngre. I gengäld har de aktiva tidigare i livet erhållit subventionerad utbildning och det finns en förhoppning om att mönstret ska upprepas i framtiden; barnen förväntas arbeta och finansiera ålderdomen för de aktiva på samma sätt som de aktiva idag betalar och ombesörjer föräldrarnas omhändertagande på äldre dar.

Att frågan aktualiserats just nu kan vara en följd av den debatt som förs om prioriteringar och vägval inför ett samhälle med allt fler äldre. När ålderssammansättningen i befolkningen varierar kraftigt över tiden ökar också sannolikheten för omfördelning mellan generationer. Åldersklasser med färre personer riskerar att få finansiera välfärden för antalsmässigt större åldersklasser. Efterfrågan på välfärdstjänster ökar och vid en given kostnad per individ eller finansieringslösning betyder detta högre skattesatser och ett minskat utrymme för annan konsumtion. Givetvis finns även den omvända risken; att förmåner reduceras när antalsmässigt större åldersklasser ska försörjas.⁴ Ett annat skäl till att generationsfrågan aktualiserats är antagligen de senaste decenniernas ökade skuldsättning i offentlig sektor. Risken för att omfördelning mellan generationer uppstår – önskad eller oönskad – är större när det sker förskjutningar i skuldsättningen.

Debatten är ofta polariserad och många gånger livlig. Argumenten kan inte sällan förutsägas mot bakgrund av debattörernas egen ålder. De yngre generationerna, ofta 60- och 70-talister, kritiserar de äldre, många gånger 40-talister, för att införa alltför generösa välfärdssystem som främst gynnar dem själva. Bland exemplen finns de höga räntesubventionerna i bostadspolitikerna under 1970-talet eller utbyggnaden av välfärdsstaten under 1960-, 70- och 80-talen med utbildningssystem, barnomsorg, allmänt pensionssystem⁵ och subventionerat privat pensionssparande. De äldre anför till sitt försvar att de haft långa yrkesliv och följaktligen

⁴ Zamac (2005) visar att risken varierar beroende på hur olika välfärdssystem är utformade.

⁵ Ståhlberg (1990) visar emellertid att de generationer som gynnats mest av införande av ATP är födda på 1920-talet och tidigare.

betalat in mycket skatter och avgifter samt varit utsatta för en ständig, hård konkurrens från det stora antalet personer i samma ålder.

Den livfulla diskussionen mellan yngre och äldre präglas i regel av tydliga ställningstaganden om vinnare och förlorare, trots att kunskapen om hur olika system bidragit till den eventuella omfördelningen är ytterst begränsad. Vi vet i dagsläget inte om omfördelning mellan generationer egentligen förkommer eller i vilken omfattning det i så fall sker. De studier som finns på området berör omfördelningen inom enskilda system eller hur den offentliga sektorns utgifter kan öka i framtiden utan att öka skuldsättningen för kommande generationer. Exempel på detta är så kallade generationsräkenskaper som utvecklats för flera länder, vilket berörs i kapitel 2. Ett annat exempel är regeringens årliga bedömningar av den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna.⁶ Det saknas emellertid studier som redovisar om de sammantagna offentliga resurserna omfördelas mellan generationer via den offentliga sektorn.

Behovet av bättre kunskaper om omfördelningen mellan generationer har ökat och kommer att öka i framtiden. Inte bara för att nyansera den livliga debatten om vinnare och förlorare, utan också som beslutsunderlag vid politiska prioriteringar om den framtida fördelningen av resurser. Sverige står, liksom de allra flesta västländer, inför stora förändringar i befolkningsstrukturen med en allt större andel äldre som följd.

Syftet med denna rapport är således att beräkna om det förekommit eller förekommer en systematisk omfördelning av resurser mellan nu levande generationer via den offentliga sektorn. Frågan är om omfördelning sker, och om så är fallet, i vilken omfattning och mellan vilka generationer. Syftet med studien är också att beräkna det totala konsumtionsutrymmet över livet för olika generationer. Det totala konsumtionsutrymmet består av den egna inkomsten över livet, reducerad eller ökad med eventuella överföringar från andra generationer via offentlig sektor.⁷

För att kunna besvara dessa frågor krävs en omfattande kartläggning av olika generationers inbetalningar och utbetalningar över livet, inklusive mottagna offentliga tjänster, till och från samtliga välfärdssystem i offentlig sektor. Dessutom måste uppgifter

⁶ Se exempelvis Sveriges konvergensprogram 2005 eller proposition 2005/06:1, bilaga 2.

⁷ Med egen inkomst avses summan av förvärvsinkomster, företagarinkomster samt inkomst av kapital.

om inkomster för olika generationer inhämtas. Resultaten av en sådan kartläggning presenteras i denna rapport. Rapporten innehåller också en avgränsad utvärdering om det finanspolitiska målet på 2 procents överskott i de offentliga finanserna kan motiveras ur ett generationsperspektiv.

Med bättre kunskaper om hur resurser faktiskt omfördelas mellan generationerna kan tilltron öka till utformningen av framtidens välfärdssystem. Varje större förändring av välfärdssystemen och dess finansiering påverkar potentiellt fördelningen mellan generationer. För att det implicita samhällskontrakt som finns mellan olika generationer ska uppfattas som legitimt och ömsesidigt är det avgörande att den offentliga sektorn inte gynnar en viss generation framför en annan. Kontraktet kan då komma att ifrågasättas och i värsta fall brytas.

En förhoppning är att bättre kunskap om generationsomfördelningen kan bidra till att motverka motsättningar – mer eller mindre allvarsamma – mellan generationerna.

1.1 Disposition

Att mäta och analysera omfördelningen mellan generationer är en utmanande uppgift där ett antal principiella och metodologiska frågor måste hanteras. Vilka överväganden som gjorts, främst i valet av metod men även kring hur studien är upplagd, redovisas närmare i kapitel 2.

I rapporten beräknas omfördelningen mellan olika generationer genom att mäta varje enskild åldersklass totala inbetalda skatter och avgifter samt vad som mottagits i form av förmåner, bidrag och offentlig konsumtion under hela livscykeln. Ett *livsbokslut gentemot offentlig sektor* beräknas för samtliga individer och summeras till generationsnivå. För att kunna beräkna alla dessa transaktioner mellan individer och det offentliga måste dels historien kartläggas, dels måste det också finnas en modell för att simulera framtiden för de generationer som just inlett eller är mitt i livet. Med en generation avses i denna rapport alla som är födda under ett och samma år, dvs. en kohort. De kohorter som ingår i analysen är födda åren 1930–2009.⁸

⁸ Några ännu inte födda kohorter ingår i analysen för att även undersöka hur omfördelningen mellan generationer påverkar dem.

I kapitel 3 presenteras de data som skapats för analyserna. Det avser såväl historiska data som simulerade data för framtiden. De historiska serierna baseras på uppgifter från både nationalräkenskaper och individstatistik. Vad denna databas innehåller och vilka källor som använts beskrivs i bilaga 1. Kapitel 3 innehåller också en redogörelse för hur framtida transaktioner beräknats. I detta syfte används den dynamiska mikrosimuleringsmodellen SESIM och makromodellen FIMO. Dessa beskrivs i kapitel 3. Beräkningsförutsättningarna finns mer utförligt beskrivna i bilaga 2.

I kapitel 4 redovisas resultaten över omfördelning mellan generationer, dess omfattning och förklaringar. Rapporten avslutas i kapitel 5 med de sammanfattande slutsatserna.

Framställningen i kapitel 2 och 3 är något teoretisk och kan därför läsas översiktligt eller förbises om så önskas.

2 Metod

I detta kapitel beskrivs de metoder som används för att beräkna *boksluten mot den offentliga sektorn samt de totala konsumtionsmöjligheterna över livet* för olika individer och generationer. Dessa metoder samt andra begrepp och definitioner förklaras nedan. Metodologiska val som gjorts diskuteras och redovisas också i kapitlet.

2.1 Generationsanalyser

Innebörden av begreppet *generationsanalyser* såsom det används i denna rapport är att beräkna och siffersätta den eventuella omfördelning av resurser mellan generationer som den offentliga sektorn ger upphov till samt att beräkna hur stort konsumtionsutrymme som olika generationer förfogar över under sina liv. Det enda tidigare försöket att genomföra sådana beräkningar har, såvitt vi kunnat finna, gjorts i Danmark.⁹

Ett stort antal länder har emellertid publicerat generationsräkenskaper eller ”generationsrapporter”.¹⁰ Rapporterna baseras på den metodik för generationsräkenskaper som utvecklades av Auerbach, Gokhale och Kotlikoff (1992).¹¹

Metoden har fått stor spridning och vunnit många anhängare men det finns också en omfattande kritik, där bland annat känsligheten för val av diskonteringsfaktor lyfts fram.¹² Generations-

⁹ Ekonomiska Rådet Danmark (2004) samt Schou, le Maire & Jørgensen (2005).

¹⁰ Se exempelvis Auerbach, Kotlikoff och Leibfritz (1999).

¹¹ Metoden går förenklat ut på att nuvärdet av en genomsnittlig individs nuvarande och framtida nettoskattebetalningar beräknas. Nettoskattebetalningarna definieras som samtliga framtida skattebetalningar minus alla i framtiden erhållna transfereringar (även icke-kontanta överföringar). Antingen representerar en individ hela sin generation eller så används en kvinna och en man per generation. Beräkningarna sker under antagandet om att den offentliga sektorns intertemporala budgetrestriktion upprätthålls, dvs. nuvärdet av alla primära inkomster och utgifter är större än eller lika med den initiala skulden.

¹² Se t.ex. Haveman (1994).

räkenskaper för Sverige har genomförts av Olsson (1995) och Lundvik (1996).

De generationsanalyser som presenteras i denna rapport bör inte sammanblandas med generationsräkenskaper. Det är två skilda analyser. Syftet med generationsräkenskaperna är att avgöra om dagens utformning av välfärdssystemen är långsiktigt finansiellt hållbara. Syftet med denna studie är något annat, nämligen att kartlägga omfördelningen mellan olika generationer – något som generationsräkenskaperna inte kan svara på. Generationsräkenskaperna säger således ingenting om olika generationer gått plus eller minus över livet relativt den offentliga sektorn. Generationsräkenskaperna är också i allmänhet enbart framåtblickande, de ger således inte livsnetton utan snarare återstående livsnetton.

Frågeställningarna i den ovan nämnda danska studien ligger närmare generationsanalyserna i denna rapport. Där beräknas också den omfördelning av resurser mellan generationer som sker via den offentliga sektorn. Likaså beräknas skillnader i den totala livsinkomsten, det vill säga hur stort konsumtionsutrymme som olika generationer förfogat över under sina liv. I detta konsumtionsutrymme inkluderas såväl individernas egna inkomster som eventuella överföringar från andra generationer via offentlig sektor. Studierna skiljer sig dock åt i några avseenden.

Tillgången på detaljerade historiska data tycks vara mer gynnsam i Sverige och analysen bygger för vår del på individdata medan den danska studien bygger på representativa genomsnittsindivider. Olika val har också gjorts om hur resurser antas vara fördelade inom hushållen.

Nedan beskrivs vilka vägval och avgränsningar som gjorts vid genomförandet av denna studie.

2.1.1 Tillvägagångssätt

För att kunna beräkna omfördelning mellan generationer skapas ett *bokslut* mellan individen och den offentliga sektorn. Bokslutet beräknas genom att varje individ följs från födsel till död. Samtliga transfereringar som hon eller han mottagit och värdet av all offentlig konsumtion som individen nyttjat över livet summeras. Från denna summa dras alla skatter och avgifter som individen över livet betalat in till den offentliga sektorn. På så vis skapas ett *netto* eller *bokslut* mellan individen och den offentliga sektorn. Boksluten

räknas årsvis för att sedan summeras över hela livet. Om individen har ett positivt bokslut har hon eller han betalat in mindre skatter och avgifter i jämförelse med mottagna bidrag, transfereringar och offentlig konsumtion. Ett negativt bokslut innebär det omvända; de skatter och avgifter som betalats in motsvaras inte av erhållna bidrag, offentliga transfereringar och konsumtion.

Dessa bokslut summeras sedan för samtliga individer med samma födelseår till ett *generationsbokslut*. Genom att jämföra generationsbokslut för olika födelseårgångar kan den eventuella omfördelning mellan generationer som sker via den offentliga sektorn bestämmas.

Individernas *marknadsinkomster* beräknas som summan av löner, företagarkinomster och kapitalinkomster. Genom att kombinera marknadsinkomsterna med eventuella överföringar från andra generationer via boksluten kan de *totala konsumtionsmöjligheterna* beräknas. Förutom *omfördelning* mellan generationer kan alltså även *fördelningen* mellan generationerna analyseras.

Hela den offentliga budgeten medräknas

De bokslut som upprättas mellan hushållen och den offentliga sektorn baseras inte enbart på transfereringar och subventioner som riktas till hushållen. Om delar av de offentliga utgifterna exkluderas från analysen går det inte att entydigt kartlägga den omfördelning mellan generationer som vi är ute efter. Om en generation uppvisar ett negativt bokslut mot den offentliga sektorn är det inte uppenbart att det överskott som generationen genererat har gått till en annan generation. Det kan lika gärna ha förts över till de delar av den offentliga sektorn som uteslutits ur analysen.

Boksluten måste således omfatta all offentlig verksamhet. Det innebär att alla offentliga utgifter i någon mening antas gynna hushållen. Detta kan ske antingen direkt via kontanta transfereeringar eller subventionerade varor och tjänster som hushållen nyttjar. Det kan också ske indirekt via annan offentlig verksamhet som inte omedelbart kan kopplas till enskilda hushåll men som ändå kan antas vara till nytta för befolkningen. Exempel är försvar, polis, rättsväsende och infrastruktur. Alla offentliga utgifter bokförs därför som en intäkt för hushållssektorn.

På samma sätt som alla offentliga utgifter antas gynna befolkningen antas alla offentliga inkomster minska hushållssektorns

privata konsumtionsmöjligheter. Alla offentliga inkomster bokförs därför som en utgift för hushållssektorn.¹³

In- och utbetalningar till och från den offentliga sektorn såsom skatter, avgifter, konsumtion och transfereringar som kan kopplas till enskilda individer eller hushåll knyts också, så långt det är möjligt, knyts till respektive individ eller hushåll. Barnbidraget registreras alltså på barnet, sjukpenningen på den sjuke, förmögenhets-skatten på den förmögne osv.

Den del av de offentliga utgifterna som inte på ett tydligt sätt kan kopplas till specifika mottagare fördelas om möjligt ut efter de mönster som är kända avseende exempelvis ålder, kön, inkomst eller utbildningsnivå. De poster som inte är direkt riktade mot hushållssektorn och som inte kan fördelas enligt något känt mönster antas ändå generera nytta för individerna och fördelas därför lika mellan alla vuxna i befolkningen.¹⁴

Även skatter som inte kan kopplas till individer såsom företags-skatter etc. fördelas lika till alla vuxna. Samma princip gäller också andra offentliga inkomster, utöver skatter, som inte går att knyta till enskilda individer. Ett undantag är moms som fördelas till individer proportionellt mot disponibel inkomst.

Genom att hela den offentliga budgeten kopplas till hushållen fångas även de överföringar mellan generationer som årliga offentliga budgetöverskott respektive underskott ger upphov till.

Övriga sektorer

De sektorer av ekonomin som den offentliga sektorn kan ha transaktioner med är, förutom hushållssektorn, företagssektorn och utlandet.¹⁵ Transaktioner till och från utlandssektorn och företagen följs inte i analysen. Transaktioner mellan den offentliga sektorn och dessa sektorer betraktas som överföringar till eller från hushållssektorn. Det bygger i sin tur på antagandet att det i slutändan är hushållen som i egenskap av ägare belastas eller gynnas av dessa transaktioner. Transaktioner mellan hushållen och företagen eller utlandet betraktas antingen som konsumtion eller sparande och påverkar inte våra resultat. Eventuella över- eller underskott mot

¹³ Samtliga poster i den offentliga sektorn fördelas alltså ut på hushållen, detta gäller även kapitalinkomster, utgiftsräntor, kapitalförslitning och liknande.

¹⁴ Alla 18 år och äldre.

¹⁵ Även hushållen kan givetvis ha transaktioner gentemot utlandet och företagen.

företagssektorn eller utlandet tolkas som att hushållen över- eller underkonsumerar (lånar eller sparar) under det aktuella året.

Historiska och framtida inkomster och utgifter

För att kunna följa nu levande generationer från vaggan till graven behövs information om såväl historiska som framtida inkomster, skatter och transfereringar. Beräkningarna består därför av två delar, dels en kartläggning av hur det sett ut historiskt, dels simuleringar av framtidens välfärdssystem.

I rapporten följer vi åldersklasserna födda mellan 1930 och 2009 över hela livscykeln. Eftersom de allra flesta i dessa generationer förväntas leva i många år till måste framtiden beräknas. Ta exempelvis en person född 1965. För denne finns uppgifter om alla transaktioner personen haft mot det offentliga till och med idag, då personen är 41 år. Men för att kunna beräkna ett bokslut för hela livscykeln, från 41 års ålder till livet tar slut, måste hans eller hennes framtida inkomster, skatter, bidrag, offentliga transfereringar och konsumtion uppskattas på ett rimligt sätt. Denna skattning utförs i SESIM, en dynamisk mikrosimuleringsmodell. De delar av de offentliga finanserna som inte beräknas i SESIM hämtas från FIMO, en detaljerad scenario- och simuleringsmodell för offentliga finanser. Modellerna beskrivs närmare i avsnitt 3.2.

Till de simulerade framtida inkomsterna läggs sedan historisk information. Den baseras på en longitudinell databas kallad LINDA¹⁶ som följer ett stort antal individer över tiden. För närvarande finns data från 1968 till 2004. I LINDA finns förutom inkomsthistoriken också uppgifter om direkta skatter och transfereringar.

Variabelinnehållet i LINDA blir dock sämre ju längre bakåt i tiden man går. Från 1987 och framåt finns detaljerade uppgifter om skatter och transfereringar men dessförinnan är individuppgifterna avseende framförallt transfereringarna begränsade. Offentlig konsumtion finns endast tillgänglig för ett fåtal år i slutet av 1990-talet. Där individdata saknas antas de äldsta kända mönstren avseende ålder och kön för respektive skatt, transferering och offentlig konsumtion ha gällt även bakåt i tiden men beloppen justeras med totalräknad statistik för riket. Denna metod tillämpas för samtliga variabler för de historiska perioder då individdata saknas helt.

¹⁶ För en beskrivning av LINDA se Edin & Fredriksson (2000).

En betydelsefull aspekt för beräkningarna är att vi måste ha kännedom om de konsoliderade¹⁷ offentliga finanserna tillbaka till startåret 1930 – eftersom hela den offentliga sektorn medräknas. Uppgifterna, som används för att komplettera individuppgifterna i LINDA, hämtas från nationalräkenskaperna. I avsnitt 3.1 och bilaga 1 beskrivs det historiska datamaterialet närmare.

Varför mikro?

Beräkningarna av generationsboksluten skulle kunna genomföras genom att låta en individ representera hela sin generation. I den tidigare refererade danska studien från 2004 har detta vägval gjorts. Vi har istället valt en ansats där varje generation representeras av ett stort antal individer med betydligt fler egenskaper än födelseår. Detta medför att analysen blir mer komplex och datakrävande. Man kan därför fråga sig vilka fördelarna är.

Det främsta skälet är att möjligheterna att analysera fördelningen inom generationer ökar. Om någon generation har ett positivt bokslut mot offentlig sektor, dvs. har gynnats av de förändringar i regelsystemen som skett under deras livstid, är det inte säkert att detta gäller för alla individer i generationen. Om endast ett fåtal inom generationen gagnats, såsom exempelvis höginkomsttagare eller högutbildade, så har det implikationer för de policyslutsatser som kan dras. Individansatsen gör att flera dimensioner kan analyseras simultant.

Ett annat viktigt skäl till att använda en individansats är att precisionen i beräkningarna avseende framtida skatter och transfereringar blir betydligt bättre. Det beror på att många regelsystem är icke-linjära, vilket innebär att beräkningar baserade på en genomsnittsindivid kan vara missvisande. I en mikrosimuleringsmodell kan olika regler eller ekonomiska samband differentieras bland individerna beroende på inkomst, ålder eller andra egenskaper.

Att analysera generationsboksluten med avseende på undergrupper underlättar även förståelsen för resultaten och det blir lättare att säkra kvaliteten i beräkningarna. Sammantaget medför detta att mikroansatsen ger såväl större flexibilitet som högre precision.

¹⁷ En konsolidering innebär att transaktioner mellan sektorerna kvittas, exempelvis mellan staten och kommunerna.

Det har emellertid inte varit möjligt att utgå från individdata under hela den historiska period som studien omfattar; vi har dock så långt det varit möjligt fördelat historiska skatter och utgifter med avseende på fler egenskaper än ålder och kön.

2.1.2 Avgränsningar

Ett antal intressanta och relevanta frågeställningar har exkluderats ur analysen. Det beror främst på att det inte finns tillfredsställande data och att analysen skulle bli alltför resurs- och tidskrävande, men också för att inte förlora fokus i rapporten.

Indirekta effekter

Den omfördelning mellan hushållen och den offentliga sektorn som beräknas i denna rapport är ett mekaniskt och direkt mått på resursomfördelning. Omfördelningen ska således inte ses som ett totalt mått på den omfördelning mellan generationerna som den offentliga sektorns aktiviteter ger upphov till. Omfattningen och utformningen av skatter och transfereringar påverkar i hög grad individers beteende i olika avseenden. Fördelningen av faktorinkomster (löner, företagarkomster och kapitalinkomster) påverkas indirekt både via individernas val av arbetstid och genom pris- och lönepåverkan. Om skatte- och bidragssystemen inte fanns eller var annorlunda utformade skulle sannolikt individernas val av arbetstid, lönestrukturen och avkastningskraven på kapital m.m. ha sett annorlunda ut. På lång sikt påverkar till exempel subventionerad utbildning fördelningen av inkomstmöjligheter och således även inkomsterna. Olika typer av regleringar på exempelvis arbetsmarknaden, bostadsmarknaden eller kreditmarknaden påverkar även de individernas beteende då de begränsar antalet tillgängliga handlingsalternativ. Ambitionen i denna rapport är att enbart fånga de direkta effekterna.

Informell sektor

En begränsning som följer av att enbart mäta den direkta omfördelningen via den offentliga sektorn är att oavlönat arbete i den informella sektorn inte fångas upp. Om fördelningen mellan

obetalt hemarbete och betalt förvärvsarbete skulle ha varit densamma under den studerade tidsperioden hade detta inte påverkat våra resultat.¹⁸ Så är inte fallet. Enligt uppskattningar har hemarbetet i förhållande till BNP minskat. Lindahl, Dahlgren och Kock (1937) beräknar hemarbetet som andel av BNP till drygt 20 procent perioden 1861-1930. Krantz (1987) uppskattar att hemarbetet minskat från 14 till 6 procent av BNP mellan 1950 och 1980. I tidsanvändningsstudier visas också att den tid som gifta kvinnor lägger på hushållsarbete har mer än halverats sedan 1960-talet.¹⁹

Kvinnors förvärvsdeltagande steg också kraftigt under samma period, 1960- till 1980-talet. Det betydde att kvinnors genomsnittliga inkomster ökade och att det oavlönade arbetet som kvinnor tidigare utfört i hemmet till del blev avlönat arbete i offentlig sektor. Det rör sig bland annat om barnomsorg och äldreomsorg.

I generationsboksluten mäts enbart överföringar mellan den offentliga sektorn och individen. Vi kommer inte att korrigera resultaten för tjänster som utförts (eller varor som producerats) oavlönat i hemmet. Det främsta motivet är bristande tillgång på data, framförallt så långt tillbaka i tiden, men också att det skulle vara alltför resurs- och metodkrävande i denna studie som redan bygger på nya data och metoder.

Det är dock viktigt att ha det obetalda hemarbetet i åtanke när resultaten analyseras. I beräkningen av livsinkomster kommer framförallt kvinnor i de äldsta generationerna ha haft lägre förvärvsinkomster till följd av att de i högre grad arbetade oavlönat i hemmet. Detta drar ned den genomsnittliga livsinkomsten på totalnivå för dessa generationer.

I resultaten kommer vi att underskatta nyttan av tjänster som tidigare utfördes i hemmet men som idag ingår i offentlig sektor såsom exempelvis barnomsorg. Äldre generationer har således fått en nytta som inte fångas upp, medan motsvarande nytta för yngre generationer ingår i analysen i och med att tjänsten är offentligt finansierad. Jämförelsen av generationsboksluten blir inte riktigt rättvisande, de äldre generationernas bokslut mot den offentliga sektorn skulle ha varit mer positiv om tjänsten inte utförts i hemmet utan i offentlig regi.²⁰

¹⁸ Liknande resonemang kan föras om ideellt arbete.

¹⁹ Bergman (2003).

²⁰ Å andra sidan betalades heller ingen skatt för dessa tjänster vilket motverkar effekten.

Privata transfereringar

Förutom de inkomster som genereras på marknaden och de transfereringar som betalas mellan hushållen och den offentliga sektorn påverkas de olika generationernas ekonomiska ställning av privata transfereringar över generationsgränserna. I den mån dessa privata transfereringar sker *inom* en hushållsgemenskap påverkar de fördelningen inom hushållet. Hur denna omfördelning inom hushållen kan hanteras diskuteras i avsnitt 2.4.2. Privata transfereringar *mellan* olika hushåll är även de vanligt förekommande. Historiskt har dessa transfereringar oftast tillfallit föräldrar som på äldre dar försörjts av sina barn. Framväxten av offentliga, avtalade och privata pensionssystem har dock i grunden förändrat dessa flöden.²¹ Privata transfereringar mellan hushåll sker numer i huvudsak från föräldrar till barn samt från far- och morföräldrar till barnbarn.²²

Dessa privata transfereringar ingår inte i denna rapport. I de datamaterial som används i analysen kan släktskap mellan individer i olika hushåll inte observeras och information om privata transfereringar mellan hushåll saknas.²³ Avsaknaden av privata transfereringar kommer att påverka bilden av generationernas totala konsumtionsmöjligheter men inte omfördelningen mellan generationer via offentlig sektor.

Förekomsten av privata transfereringar som systematiskt går i en riktning kan uppfattas som en korrigerings av en önskad initial (före de privata transfereringarna) fördelning mellan generationerna. Denna överföring kan vara ett resultat av de olika generationernas framgång på marknaden men även av att den offentliga sektorn överfört resurser till de generationer som betalar privata transfereringar.

Boende

Boendet har haft en central betydelse för olika generationers inkomst och förmögenhetsuppbyggnad. Under stora delar av 1960-, 1970- och 1980-talen var boendesektorn kraftigt subventionerad.

²¹ Lindh, Malmberg & Palme (2005).

²² Fritzell & Lennartsson (2005).

²³ Undantaget är underhållsstöd som fränskilda föräldrar betalar till sina barn. I de fall dessa transfereringar hanteras av Försäkringskassan så observeras de, om betalningen sker direkt till den mottagande föräldern observeras den inte.

De som etablerade sig på bostadsmarknaden under denna period erhöll stora transfereringar i form av räntesubventioner och ränteaavdrag. Effekten av dessa subventioner och den ekonomiska politiken som fördes i övrigt kapitaliserades i form av ökade fastighetsvärden.²⁴

I de fall effekterna kan avläsas i den offentliga budgeten i form av räntesubventioner eller lägre skatter så ingår de i analysen. Hela den privata förmögenhetsuppbyggnaden och dess konsekvenser är däremot svårare att fånga. I de fall bostäder sålts så registreras en kapitalinkomst som medräknas, men värdeökningar som ej realiserats kommer inte med i analysen.

Då vi följer individer över livet så torde dock flera sälja sitt hus innan de dör och detta fångas upp i de framskrivningar som görs i SESIM. Om bostaden däremot lämnas i arv registreras inte värdeökningen. I de fall värdeökningen omvandlas till kapitalvinster så betraktas dessa som marknadsinkomster, inte som en effekt av den offentliga sektorns påverkan.

2.2 Definitioner och begrepp

I avsnitt 2.1.1 har överbegreppen och vägval kring tre nyckelbegrepp beskrivits; marknadsinkomst, bokslut och totala konsumtionsmöjligheter. I detta avsnitt diskuteras ytterligare några centrala begrepp och definitioner.

2.2.1 Diskontering

En central fråga är hur inkomster som tjänats in under en lång period ska räknas om så att t.ex. skatter som betalades på 1950-talet kan jämföras med skatter som betalas idag eller om 50 år. Inkomsterna och betalningsströmmarna mellan hushållen och den offentliga sektorn bör justeras för inflation och eventuellt även för tillväxt. Att korrigera för inflation är okontroversiellt, att jämföra inkomster och betalningsströmmar som är uttryckta i löpande priser framstår inte som särskilt meningsfullt. Att korrigera för tillväxt är däremot inte lika självklart. Valet att justera eller inte

²⁴ I Olofsson (1990) beskrivs hur bostadssektorn genererat förmögenhetsuppbyggnad och hur den förda politiken medverkat till detta.

justera för tillväxt kan tolkas som att fokusera analysen på *absoluta* eller *relativa* konsumtionsmöjligheter.

När olika generationers bokslut mot den offentliga sektorn jämförs är det i slutändan effekten på de disponibla livsinkomsterna eller de totala konsumtionsmöjligheterna som är mest intressant. Om någon generation betalat mer än de fått tillbaka så har också deras konsumtionsmöjligheter påverkats negativt. Hur ska då olika generationer kunna jämföras – när är konsumtionsmöjligheterna ”lika stora”?

Det finns åtminstone två svar på denna fråga. Antingen kan man anse att de *absoluta* konsumtionsmöjligheterna ska vara lika stora eller så kan man argumentera för att det är de *relativa* konsumtionsmöjligheterna som är viktiga.

Med det *absoluta* synsättet blir generationerna lika om de under sina liv har kunnat uppnå lika stor konsumtion. Konsekvensen av detta är att ingen korrigering för tillväxt ska göras. Om ekonomin växer så kommer också konsumtionsmöjligheterna att växa och detta ska inte döljas med en tillväxtkorrigering.

Med det *relativa* synsättet utgår man istället från att individens nytta av konsumtion påverkas av andra individers konsumtion. Ökad nytta, under ett givet år, uppnås då endast om den egna konsumtionen ökar i förhållande till andra individers konsumtion. I ett generationsperspektiv är även den inhemska tillväxten i förhållande till omgivande länders tillväxt intressant. Om tillväxten i Sverige är lägre än i andra (närliggande) länder så kommer senare generationers konsumtionsmöjligheter relativt befolkningen i dessa länder att bli lägre än för tidigare generationer. Med den relativa ansatsen ska inkomsterna justeras för tillväxt.

En konsekvens av det relativa synsättet blir att framtida tillväxt helt bör tillfalla framtida generationer. Med ett absolut perspektiv kan man däremot motivera att redan idag konsumera delar av en förväntad framtida tillväxt. En skuld kan övervältras på framtida generationer utan att dessa generationers totala konsumtionsmöjligheter blir lägre än nu levande generationers. Följden av en sådan strategi blir dock att de framtida generationernas konsumtionsmöjligheter blir betydligt lägre än motsvarande konsumtionsmöjligheter i länder som idag har en konsumtionsnivå i paritet med Sverige (förutsatt att inte de andra länderna också in-tecknar den framtida tillväxten). Det är dessutom inte givet att den framtida tillväxten blir den förväntade.

För generationsanalyserna i denna rapport tillämpas det relativa synsättet. Det är inte rimligt att in-teckna framtida generationers konsumtion, speciellt inte med begränsad kännedom om den framtida tillväxten. Inkomster och transaktioner justeras därför med både priser och tillväxt. För denna omräkning används bruttonationalprodukten (BNP/capita i löpande priser).²⁵ Omräkningsfaktorerna finns redovisade i bilaga 2.

I analyser av livsinkomster, eller inkomster över en längre tidsperiod, är det dessutom vanligt att inkomstströmmarna diskonteras så att inkomster genererade senare i livet viktas ned. Detta kan motiveras av individernas tidspreferenser och riskaversion och innebär att en säker inkomst idag antas vara mer värd än en lika stor men osäker inkomst i framtiden.

I de analyser som genomförs i denna rapport utvärderas livsinkomsten ”i efterhand” när alla i populationen ingående individer redan har dött. Riskaversionsargumentet är därför inte relevant här.²⁶

Ett annat motiv för diskontering är att det ur individens synvinkel kan vara fördelaktigt att tjäna in en större del av sina inkomster tidigt i livet. Om en given livsinkomst fördelas så att en relativt stor del faller ut tidigt i livet kan denna investeras och ge avkastning senare i livet. Då kapitalinkomster ingår i analysen och hänsyn därigenom tas till den fördel som tidigt genererade inkomster medför så faller även detta argument för diskontering. I avsaknad av information om kapitalinkomster kan diskonteringen ses som en korrigerande för ofullständig information.

Ett argument som är svårare att bortse ifrån är att tidigt in-tjänade inkomster ökar individens möjligheter att fördela konsum-

²⁵ Det finns andra omräkningsfaktorer som skulle kunna användas i detta sammanhang. Till exempel medför förändringar i ”terms of trade”, dvs. hur mycket vi betalar för importerade varor i förhållande till hur mycket vi får betalt för vår export, att kopplingen mellan BNP och hushållens köpkraft förändras. Ett alternativ hade varit att istället använda bruttonationalinkomsten (BNI) som möjligen har en tydligare koppling till hushållens situation. Det är dock svårt att hitta uppgifter om BNI före 1970 och dessutom utvecklas BNP och BNI i stort sett parallellt. Ett annat alternativ är att använda lönesummans utveckling eller snittlöneutvecklingen som bas för pris- och tillväxtjusteringen. På detta sätt skulle variationer i löne- och vinstandelar i ekonomin kunna isoleras. Å andra sidan ingår kapitalinkomster i vår definition av marknadsinkomst så det är inte självklart att detta är ett bättre alternativ. Ytterligare ett alternativ hade varit den totala konsumtionen/capita. I avvägningen mellan tänkbara omräkningsfaktorer har vi valt BNP/capita då detta är en välkänd och väldokumenterad storhet.

²⁶ Ett alternativt synsätt är att vi faktiskt utvärderar idag och att alla inkomster således borde diskonteras till 2006. För framtida inkomster kan detta kanske motiveras men frågan är hur man i så fall ska se på historiken. Problematiken är liknande för de ännu inte födda generationer som ingår i analysen; till vilket år ska dessa generationers inkomster diskonteras?

tionen över livet. Inkomsterna kan konsumeras direkt eller sparas, livsinkomsten påverkas inte men individens nytta ökar tack vare denna ökade valfrihet. Om vi har perfekt fungerande kapitalmarknader och individerna har perfekt information om framtiden faller även detta argument. Dessa villkor är dock knappast uppfyllda i verkligheten.

Alla i analysen ingående belopp kommer att justeras med avseende på prisutveckling och tillväxt, därutöver kommer ingen ytterligare diskontering att göras.

2.2.2 Periodisering

En komplikation i beräkningarna är att kostnaden för, och nyttan av, offentliga utgifter inte nödvändigtvis uppkommer samtidigt. I de allra flesta fall ger utgiften nytta för befolkningen vid ungefär samma tidpunkt som kostnaden uppkommer, det är då oproblematiskt att fördela ut kostnaden på befolkningen det aktuella året. Det finns dock undantag; utgifter för vilka nyttan uppkommer vid en annan tidpunkt än då kostnaden registreras i nationalräkenskaper.

Ett undantag rör investeringar. Om en stor infrastruktursatsning, exempelvis en bro, genomförs under ett givet år så kommer kostnaden för denna att helt falla på de generationer som lever detta år. Implicit antas då att nyttan för individen av investeringen uppkommer samtidigt som kostnaden. I själva verket torde i många fall även framtida generationer ha nytta av historiska investeringar, som broar, men detta fångas inte upp i generationsanalysen eftersom det inte registreras i nationalräkenskaper.²⁷

Ett annat undantag är avtalspensioner till offentliganställda som finansieras över löpande budget. All offentlig verksamhet antas generera nytta för hushållen som antas vara lika stor som de totala kostnaderna för den aktuella verksamheten. I de offentliga utgifterna ingår även kostnaden för offentliganställda. Större delen av denna kostnad tas direkt men en del skjuts på framtiden. En person som arbetar i den offentliga sektorn får ut sin lön direkt men en del betalas ut långt senare i form av avtalspension. När pensionen betalas ut registreras en offentlig utgift som antas ge nytta åt hushållen samma år som den betalas ut. I själva verket har dock den

²⁷ I praktiken sker avskrivningar av investeringar i NR på inkomstsidan, men dessa motkonteras med en lika stor utgift och påverkar således inte det finansiella sparandet.

verksamhet för vilken den tidigare offentligt anställda nu får betalt utförts långt tidigare och nyttan tillföll den periodens hushåll.²⁸

Dessa problem hanteras inte genom omperiodisering i nationalräkenskaperna utan är en begränsning i generationsanalyserna som vi inte kommer att korrigera datamaterialet för.

2.2.3 Hushållsbegrepp

I generationsanalyserna följs individer över livsrytmen, hela livs-inkomster skapas och de ekonomiska relationerna mellan individerna och den offentliga sektorn kartläggs. Det huvudsakliga analysobjektet är individen men individens ekonomiska situation styrs i stor utsträckning av ekonomin i det hushåll de lever i. De individer som ingår i en hushållsgemenskap har oftast en viss grad av gemensam ekonomi och det förekommer därför en omfördelning av resurser inom hushållet. Att det sker en omfördelning från föräldrar till barn är uppenbart men även makar eller samboende påverkas av varandras inkomster. Hur fördelningen inom hushållen sker, i synnerhet mellan föräldrar och barn, påverkar fördelningen och omfördelningen mellan generationer. Det har därför stor betydelse hur de ekonomiska resurserna allokeras inom hushållen.²⁹

I fördelningsanalyser antas regelmässigt att resurserna inom hushållen fördelas lika mellan samtliga hushållsmedlemmar, de antas alltså leva på samma materiella nivå. Detta är ett inte helt invändningsfritt antagande. I en förhandlingsmodell för fördelningen inom hushåll faller alternativet ”dela lika” endast ut som ett specialfall.³⁰

Det finns även forskning som indikerar att ju mer ekonomiska resurser en individ tillför hushållet, desto större inflytande över fördelningen får individen, däribland tilldelningen till sig själv.³¹

Antagandet att alla hushållsmedlemmar har samma ekonomiska standard oavsett hur stor del av den gemensamma inkomsten som

²⁸ Detta problem avser endast kollektivavtalade ålderspensioner som är utformade som fördelningssystem. För de fonderade ålderspensionerna avsätts premier redan idag.

²⁹ Observera att detta inte handlar om att bedöma hushållens försörjningsbörda på det sätt som vanligen förekommer vid inkomstfördelningsanalyser. Det relevanta i detta sammanhang är istället hur hushållets resurser fördelas internt mellan hushållsmedlemmarna, inte vilken välfärdsnivå de genererar i förhållande till andra hushåll. Att dividera hushålls-inkomster med en konsumtionsskala är därför inte relevant här.

³⁰ Browning, Bourguignon, Chiappori & Lechene (1994).

³¹ För en kort översikt se Daunfeldt (2002). Ett exempel är effekten av skiftad kontroll över barnbidraget. Se Lundberg, Pollak & Wales (1997) för evidens från Storbritannien.

var och en bidrar med kan alltså på goda grunder ifrågasättas. Det är emellertid svårt att ta hänsyn till en ojämn fördelning av resurser mellan de vuxna i hushållet i generationsanalyserna. För det första är kunskapen om denna omfördelning begränsad, alternativa ansatser har dock prövats³² men det är inte klart om detta leder till en mer korrekt beskrivning av verkliga förhållanden. För det andra är det speciellt svårt att tillämpa ojämn hushållsfördelning över tiden, kännedomen om hur resurserna har fördelats i hushållet historiskt verkar i det närmaste vara obefintlig.

Individuella inkomster

Ett sätt att helt undvika problemen kring hur resurserna fördelas inom hushållen är att anlägga en renodlad individansats. Individens ekonomi betraktas då som oberoende av hushållet. Var och en behåller helt sina egna marknadsinkomster och personliga transfereringar. Offentlig konsumtion tillfaller enbart berörd hushållsmedlem, exempelvis barnomsorg till barnet eller sjukvårdssubvention till den sjuke. Det betyder att alla i hushållet antas ha helt separat ekonomi. Fördelen med denna ansats är att information om hushållssammansättning inte behövs. Nackdelen är att individernas verkliga ekonomiska situation inte beskrivs på ett trovärdigt sätt, detta gäller i synnerhet hushåll med barn. Generationsanalyserna kommer, i huvudscenariot, således inte bygga på denna individansats.

Barnens ekonomiska resurser

I ett generationsperspektiv är det extra betydelsefullt hur ekonomiska resurser fördelas mellan vuxna och barn. Denna problematik skulle dock kunna undvikas genom att begränsa analysen till att endast omfatta vuxna. Alla inkomster, transfereringar och subventioner som tilldelas hushållet fördelas då mellan de vuxna i hushållet. Barnen ingår inte som analysobjekt utan ses snarare som en egenskap i de hushåll som de vuxna lever i. Barnen påverkar de bidrag och subventioner som tillförs hushållet, men de betraktas inte som egna ekonomiska objekt. Med denna ansats definieras livsinkomsten som inkomst i vuxen ålder och individens netto mot

³² Fritzell (1999).

den offentliga sektorn beräknas för den period då hon eller han har ansvar för sin egen försörjning.

En konsekvens av denna ansats är att transfereringar riktade till barnen såsom t.ex. barnbidrag eller barnomsorg enbart påverkar föräldrarnas livsinkomster. Barnen däremot påverkas inte av att stora (eller små) resurser lagts på exempelvis barnomsorg eller skolgång under deras barndom.

Det främsta argumentet för denna metod är att det förenklar analysen och minskar behovet av historiska data. Om data endast finns tillgängliga tillbaka till exempelvis 1948 så kommer individer födda 1930 eller senare att ingå i analysen (om åldersgränsen för vuxen är 18 år). Om även barnåren ska ingå så kommer analysen endast att omfatta individer födda 1948 eller senare. Man kan således inkludera ytterligare 18 födelseårgångar om barnen exkluderas.

I den tidigare refererade danska generationsanalysen har detta tillvägagångssätt valts. Det huvudsakliga argumentet mot att exkludera barnen är att de faktiskt påverkas av hur stora resurser som läggs på transfereringar och tjänster riktade till just dem. Om man växer upp i en tid då mycket resurser läggs på verksamheter riktade till barn såsom barnomsorg, skola och annan utbildning borde det rimligtvis också ha effekter på denna generations välbefinnande och möjligheter till framtida försörjning.³³ Analyserna i denna rapport inkluderar därför hela livscykeln, även barnåren. Hur resurserna fördelas inom hushållet beskrivs nedan.

Lika fördelning mellan alla i hushållet

I avvägningen mellan olika alternativ har vi valt att följa det gängse antagandet om lika fördelning inom hushållen som utgångspunkt för generationsanalyserna.

Det främsta skälet till att välja denna modell är att kunskapen om, och motiven för, avvikelser är alltför begränsad. Det verkar heller inte rimligt att pröva ut nya alternativ i denna på andra sätt data- och metodkrävande rapport. Däremot kommer vi att i en känslighetsanalys pröva hur resultaten påverkas av detta antagande.

Analysen ska alltså omfatta hela livscykeln, inklusive barnåren, och de ekonomiska resurserna delas lika mellan samtliga hushålls-

³³ Utbildning kan också generera s.k. externa effekter, dvs. investeringar till en viss generations utbildning bidrar till att öka nyttan för andra generationer.

medlemmar, såväl till barn som vuxna. Det betyder att alla personer i hushållet antas ha helt gemensam ekonomi. Alla i hushållet får således nytta av alla inkomster, transfereringar och offentlig konsumtion som hushållet mottar, både sådant riktade generellt till hushållet men även sådant riktat direkt till barn eller föräldrar. Utgifter som avser en enskild individ påverkar övriga hushållsmedlemmars konsumtionsutrymme. Inte bara de vuxna utan även barnen betraktas som egna individer i ekonomisk mening. Som exempel innebär det att om en tvåbarnsfamilj mottar barnomsorg till ett värde av 100 000 kronor så fördelas 25 000 kronor vardera till båda föräldrarna samt båda barnen. Även syskon till det barn som går på dagis anses ha lika stor nytta av transfereringen. Argumentet är att samtliga familjemedlemmar annars skulle ha påverkats om hushållet finansierat barnomsorg, skola etc. från den gemensamma disponibla inkomsten.

Ytterligare en konsekvens är att värdet av en transferering som tillfaller ett hushåll påverkas av hushållets storlek. En barnomsorgsplats värd 100 000 kronor ökar t.ex. konsumtionsutrymmet med 33 333 kronor vardera i ett hushåll med tre medlemmar. I ett hushåll med 2 personer ger samma subvention 50 000 kronor per person. Å andra sidan kan värdet av barnomsorgen antas vara högre för mindre hushåll eftersom tjänsten annars skulle ha tagit en större andel av hushållets gemensamma disponibla inkomst i anspråk.

Med den hushållsansats vi valt ses hushållets alla inkomster och utgifter som en del i hushållets gemensamma nettoinkomst. Om vi istället valt ett individperspektiv hade det varit naturligt att var och en fått behålla sina egna inkomster och belastas med sina egna skatter. Endast hushållsrelaterade poster, som inte kan knytas till en specifik individ, hade då fördelats mellan hushållsmedlemmarna.

2.2.4 Migration

När boksluten ska summeras över samtliga individer i en åldersklass uppstår ett analytiskt problem då många individer inte tillbringat hela sitt liv i Sverige. En person som invandrat till Sverige i vuxen ålder har inte mottagit någon subventionerad barnomsorg eller utbildning. Om den invandrade personen efter anländandet till Sverige har arbetat och betalat skatt i stor utsträckning så kommer han eller hon sannolikt att få ett negativt bokslut mot

den offentliga sektorn. Om det i en åldersklass ingår en stor andel invandrare som bidragit positivt till den offentliga sektorns finanser så kommer åldersklassen att framstå som mer missgynnad än de annars skulle ha gjort.

Motsatt effekt uppnås om en åldersklass består av en stor andel personer som invandrat sent i livet, inte hunnit betala in så mycket i skatt men mottagit pension, sjukvård och äldreomsorg. Då migration främst sker i 20–35-årsåldern är detta problem sannolikt litet. Även yngre invandrare som inte tagit sig in på arbetsmarknaden och istället mottagit olika typer av transfereringar påverkar boksluten så att generationen verkar mer gynnad än eljest.³⁴

I en studie av Storesletten (2003) analyseras de offentligfinansiella effekterna av invandring. Invandring hanteras som en offentlig investering som kan ge positiv eller negativ avkastning. Avkastningen definieras som nuvärdet av alla framtida skatter minus transfereringar och offentlig konsumtion som individen förväntas ge upphov till. Den offentligfinansiella effekten av att ta emot en immigrant beräknas med samma metodik som generationsräkenskaper.³⁵

Resultaten visar vid vilken sysselsättningsnivå för invandrare som man går jämt upp mot de offentliga finanserna. Nivån varierar med ålder vid invandring, till exempel krävs en sysselsättningsgrad på 60 procent för dem som invandrat vid 27 års ålder för att nettot mot det offentliga inte ska bli negativt. För de som invandrar efter 50 års ålder förblir nettot negativt även vid 100 procents sysselsättning.

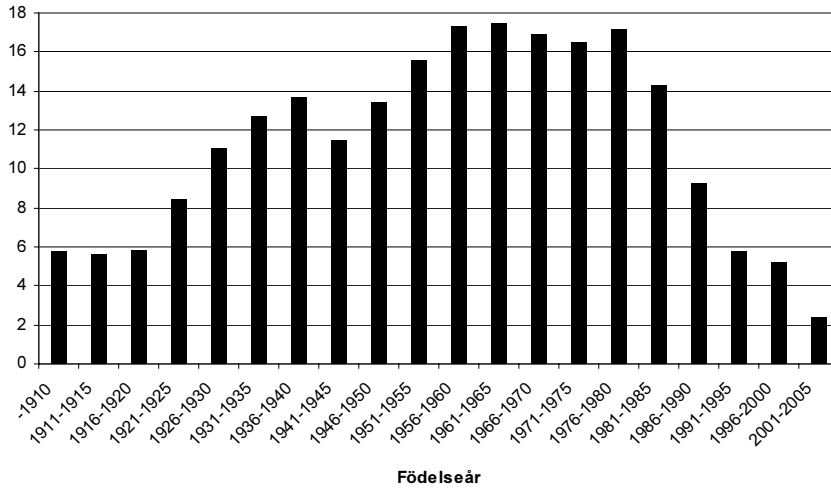
Invandringen till Sverige har varierat kraftigt i omfattning och struktur. Under 1970-talet var arbetskraftsinvandringen stor. De som kom till Sverige under denna period har sannolikt bidragit positivt till de offentliga finanserna och har i så fall negativa bokslut mot den offentliga sektorn. Under 1990-talet var flyktinginvandringen omfattande, de som kom till Sverige under denna

³⁴ Motsvarande resonemang kan föras om utvandring. Åldersklasser med många som utvandrar i äldre ålder bidrar till mer negativa bokslut och generationen framstår då som mindre gynnade än de annars skulle ha gjort. Det omvända gäller för generationer med många som utvandrar i relativt tidig ålder.

³⁵ Storesletten beräknar också om de som föds i Sverige går jämt upp mot det offentliga. Resultaten beräknas vara svagt negativt, dvs. den framtida genomsnittssvensken beräknas alltså betala "för lite" i skatt över livet. (Översatt till våra generationsanalyser skulle det innebära ett positivt bokslut dvs. individen får lite mer tillbaka än man betalat in till det offentliga.) Att den offentliga budgetrestriktionen ändå upprätthålls i Storeslettens analys beror på att de som är i aktiv ålder vid beräkningens första år har positiva netton som täcker upp detta. Modellen ger alltså resultatet att det sker en överföring från nu aktiva generationer till framtida generationer.

period har haft betydligt svårare att ta sig in på arbetsmarknaden. Av diagram 2.1 nedan framgår att andelen utrikes födda varierar kraftigt mellan födelseårgångarna.

Diagram 2.1 Andelen utrikes födda år 2005 per femårsklass

Källa: SCB.

Bland dem födda 1920 eller tidigare är runt sex procent födda utomlands. Därefter ökar andelen fram till generationen född 1940, därefter minskar andelen något. Antalet utrikes födda ökar men det totala antalet individer ökar snabbare. För födelseårgångarna därefter ökar andelen successivt och störst andel utrikes födda återfinns ibland de som är födda mellan mitten på femtio- och sextiotalen. Bland de yngre faller andelen naturligen eftersom immigrationen främst sker i högre åldrar som ännu inte uppnåtts. Enligt SCB:s befolkningsprognos från 2005 beräknas andelen uppgå till 17,5 procent på lång sikt.

Hur invandringen påverkar generationsboksluten beror inte bara på omfattningen utan även vid vilken ålder invandringen sker samt i vilken utsträckning tillskottet av personer resulterar i högre sysselsättning eller ej. I denna rapport görs av datatekniska skäl inget försök att isolera effekten av migration.

3 Data

I detta kapitel redovisas huvuddragen i det datamaterial som används för att beräkna generationsbokslut och livsinkomster.

Datamaterialet består av två delar; dels historiska data, dels simulerade data för framtiden. De åldersklasser vi vill jämföra är födda från 1930 till 2009. För att kunna följa dem över hela livet måste datamaterialet omfatta åren mellan 1930 och 2110, då alla i de yngsta generationerna kan antas ha nått livets slut. Den databas som byggts upp består således av såväl historiska som framtida inkomster, skatter, transfereringar och subventioner. Denna databas är unik och har satts samman speciellt för den här studien; den spänner över en ovanligt lång tidsrymd och består av ett representativt urval av individer.

I kapitlet beskrivs databasen, först historiska data för åren 1930–1998 samt data över de framtida åren 1999–2110 och sedan utvecklingen av inkomster, skatter och transfereringar när perioderna kopplats samman.³⁶ Kapitlet inleds med en beskrivning av hur inkomster och utgifter i offentlig sektor fördelas till individer och generationer.

3.1 Hur nyttan av offentlig sektor fördelas till olika generationer

I beräkningen av generationsbokslut och livsinkomster behövs ett datamaterial som omfattar hushållens samtliga inkomster över livet. Inkomsten delas upp i marknadsinkomster och överföringar från den offentliga sektorn. Överföringarna består av såväl transfereeringar och subventioner som skatter och kan således vara positiva eller negativa. För varje individ summeras de årliga överföringarna till ett livsbokslut mot den offentliga sektorn. Summan av individens samtliga över livet intjänade marknadsinkomster och livs-

³⁶ Att gränsen mellan "historia" och "framtid" går mellan 1998 och 1999 beror på startåret för en av de simuleringsmodeller som används. Det beskrivs i avsnitt 3.3.

bokslutet (positivt eller negativt) ger individens totala konsumtionsmöjligheter. Boksluten omfattar all offentlig verksamhet, vilket motiveras i avsnitt 2.1.1.

Samtliga offentliga utgifter fördelas till hushållen och bokförs där som en inkomst. På samma sätt fördelas alla inkomster till den offentliga sektorn ut till hushållen och bokförs där som en utgift. Både den offentliga sektorns samlade inkomster och samlade utgifter fördelas sålunda ut på individerna i analysen. Det sker med hjälp av data från två källor. Dels hämtas uppgifter över konsoliderad³⁷ offentlig sektor från nationalräkenskaperna (NR), dels används data över individers inkomster, skatter och transfereringar som fångas via taxeringsuppgifter, utbetalningsregister och andra källor för individdata.

Utgångspunkten för databasen är ett representativt urval av individer i befolkningen för samtliga år. Individuellt intjänade eller inbetalade inkomster, transfereringar eller skatter kopplas till respektive individ. I nästa steg summeras de individuellt bestämda posterna till totalnivå och jämförs med motsvarande poster i NR.

De restposter som uppstår samt de poster som överhuvudtaget inte finns på individnivå fördelas därefter på befolkningen – om möjligt enligt kända åldersprofiler eller andra relevanta mönster – annars lika till de vuxna i befolkningen. Barnen tar inte direkt del av de restfördelade offentliga utgifterna och inkomsterna men de påverkas dock indirekt eftersom alla inkomster och utgifter fördelas lika inom hushållen (se avsnitt 2.3). Detta tillvägagångssätt för att fördela inkomster och utgifter till individer tillämpas både i det historiska och i det simulerade framtida datamaterialet.

3.2 Historiska data 1930–1998

Det historiska datamaterialet i denna studie är på flera sätt unikt. Varken uppgifter om konsoliderad offentlig sektor eller individdata finns samlade i någon befintlig databas så långt tillbaka i tiden utan har byggts upp utifrån olika register och datakällor.

Statistiska centralbyrån (SCB) har samlat in uppgifter och sammanställt de historiska dataserierna för denna studie. Detta arbete beskrivs i bilaga 1. Nedan ges en kortare översikt av datamaterialet.

³⁷ En konsolidering innebär att transaktioner inom respektive sektor, exempelvis staten, kvittas mot varandra.

3.2.1 Konsoliderad offentlig sektor 1930–1998

Uppgifterna om konsoliderad offentlig sektor utgör en förutsättning för analysen eftersom samtliga inkomster och utgifter i offentlig sektor ingår. Det finns emellertid inga konsistenta serier för hela tidsperioden utan data har hämtats från olika källor.

För att skapa en tidsserie som kan tillämpas under alla åren 1930–1998 hämtas endast ett begränsat antal övergripande variabler som beskriver den offentliga sektorns totala inkomster och utgifter.³⁸

Från 1980 till idag finns uppgifter över de offentliga finanserna publicerade på SCB:s hemsida. För perioden dessförinnan, mellan 1970 till 1979 har uppgifterna erhållits direkt från SCB. Mellan åren 1950 och 1970 måste konsoliderad offentlig sektor beräknas utifrån publicerade tabeller från SCB över inkomster och utgifter i delsektorer.³⁹ För perioden 1930–1950 saknas uppgifter hos SCB över de offentliga finanserna. Uppgifterna har istället hämtats från tabeller publicerade i Bentzel (1953)⁴⁰.

3.2.2 Individdata 1930–1998

För att på bästa sätt fördela den offentliga sektorns inkomster och utgifter till individer och hushåll krävs uppgifter på individnivå. I ett internationellt perspektiv är tillgången på individuppgifter om inkomster, skatter, transfereringar och konsumtion gynnsam i Sverige. Det finns dock ingen databas med sådana uppgifter som omfattar hela perioden 1930–1998.

Det finns en individdatabas för en kortare period, från 1968 till idag, vilken också utgör huvuddatakällan i denna studie. Det är den longitudinella databasen LINDA⁴¹. Denna databas baseras på ett 3-procentigt urval av Sveriges befolkning där varje urvalsperson kan följas från 1968 och framåt. Urvalet kompletteras varje år genom att nyfödda och invandrare läggs till, samtidigt som avlidna och

³⁸ Det är totala inkomster, skatter och sociala avgifter, summan av övriga inkomster (däribland driftöverskott, kapitalförslitning, räntor etc.), totala utgifter, transfereringar, konsumtion och summan av övriga utgifter (däribland räntor, fasta bruttoinvesteringar, lager etc.) samt totalt finansiellt sparande. Data har också i viss mån länkats när brott i tidsserier uppstått.

³⁹ Beräkningen har utförts av Klas-Göran Larsson, Finansdepartementet.

⁴⁰ Uppgifterna har korrigerats till viss del, vilket beskrivs i bilaga 1.

⁴¹ För en beskrivning av LINDA, se Edin & Fredriksson (2000).

utvandrade försvinner. Detta innebär att urvalet är representativt för befolkningen varje år.

Till urvalspersonerna kopplas dessutom samtliga familjemedlemmar. För alla individer finns uppgifter om inkomster, skatter och transfereringar, men detaljeringsgraden minskar ju längre tillbaka i tiden man går.

För att få en databas på individnivå som även omfattar de återstående åren 1930–1967 har en *artificiell* databas skapats. Den har byggts upp genom att backa urvalet för 1968 år för år och minska åldern på alla individer med ett år i taget. De som får en negativ ålder utesluts ur urvalet. Därefter anpassas urvalet genom att lägga till eller dra ifrån syntetiska personer så att antalet kvinnor och män per ålder överensstämmer med befolkningen enligt officiell statistik. Proceduren upprepas ett år i taget tills panelen förlängts bakåt till 1930.

Den artificiella databasen innehåller i detta läge endast variablerna kön, ålder, ett avidentifierat identitetsnummer och urvalsvikt. För att uppnå en fullständig databas fördelas inkomster, skatter, offentliga transfereringar och konsumtion ut beroende på ålder, kön eller annan statistik som finns tillgänglig för den aktuella perioden. Hur detta gjorts beskrivs i det följande. Med utgångspunkt i datatillgången kan det historiska materialet delas in i fyra perioder.

Period 1, 1974 till 1998

Den första perioden omfattar åren 1974–1998 och under denna period finns förhållandevis god tillgång till individdata. Registerbaserade uppgifter avseende inkomster, skatter och transfereringar hämtas från LINDA.

Tillgången till uppgifter om transfereringar blir sämre ju längre tillbaks i tiden man går men de viktigaste kan följas tillbaks till 1974. Uppgifter om offentlig konsumtion finns inte i LINDA, istället får makrobelopp fördelas enligt känd åldersfördelning från 1999. Till exempel läggs kostnaderna för grundskolan på individer i åldern 7–15 år och gymnasieskolan på 16–19-åringar.

Åldersfördelningen av sjukvård och äldreomsorg hanteras i särskild ordning, se avsnitt 3.2.3.

Period 2, 1968 till 1973

Under den andra perioden från 1968 till 1973 finns individuppgifter för inkomster och skatter, som i de flesta fall hämtas från LINDA. Data över transfereringar saknas. Dessa får istället tas från tabeller på totalnivå och fördelas ut på individerna. Folkpension, pensions-tillskott och bostadstillägg tilldelas alla som är äldre än 67 år.⁴² Beloppen varierar mellan gifta och ensamstående men inom dessa kategorier mottar alla samma belopp.

Andra exempel är barnbidrag som har lagts ut på alla 0–16-åringar och moderskapspenning till alla 0-åringar. Sjukpenning antas alla uppbära enligt statistik för riksgenomsnitt per kön och åldersgrupp.

Period 3, 1951 till 1967

Den tredje perioden omfattar åren 1951–1967. För denna period finns inga individregister utan inkomster, skatter, transfereringar och konsumtion tilldelas individerna i den artificiella databasen enligt makrostatistik per ålder, kön och inkomstklass.

Tilldelningen av inkomst sker med hjälp av taxeringstabeller över sammanräknad inkomst. Tabellernas indelning skiljer sig något mellan åren och vissa justeringar görs därför. För detta redogörs utförligare i bilaga 1. Uppgifter om skatter och socialavgifter saknas under denna period. Den genererade inkomsten används därför för att beräkna skatter och sociala avgifter enligt de regler som i grova drag gällde respektive år. Transfereringar och offentlig konsumtion fördelas enligt samma principer som under föregående period.

Period 4, 1930 till 1950

Den sista perioden avser tiden från 1930 till 1951 då data om inkomstfördelningen endast finns tillgänglig vart 5:e år i samband med folk- och bostadsräkningar. Genereringen av inkomster till individerna i den artificiella databasen sker således via uppgifter för åren 1930, 1935, 1940, 1945, 1950. Folk- och bostadsräkningarna

⁴² Bostadstilläggen läggs ut på detta sätt även för åren 1974–1977, därefter finns uppgifterna med i individregistren.

innehåller uppgifter om inkomst fördelade på kön, ålders- och inkomstklasser som kan nyttjas i tilldelningen av inkomster.

För de mellanliggande åren har inkomstfördelningen skapats genom att interpolera mellan de två närmast liggande folkräkningarna. För att fånga upp konjunktursvängningar mellan de observerade årgångarna justeras alla inkomster så att den lönesumma som finns i inkomststatistiken på totalnivå uppnås. Till exempel justeras inkomsterna för år 1933 ner med en faktor 0,78 på grund av den kraftiga recessionen. Övriga poster genereras på samma sätt som under den föregående perioden.

3.2.3 Sjukvård och äldreomsorg

Den offentliga konsumtion som lätt kan knytas till hushållssektorn läggs ut på de åldrar som kan förväntas ta del av den aktuella konsumtionen. För olika typer av utbildning är detta förhållandevis enkelt att göra, detsamma gäller dock inte vård- och omsorgskonsumtionen. För sjukvård och äldreomsorg används istället åldersprofiler som hämtas från SCB:s undersökning om hushållens ekonomi (HEK) från år 1999⁴³. Konsumtionen av dessa tjänster antas ha följt samma mönster avseende ålder och kön bakåt i tiden. Alla individer tilldelas medelvärdet för sin ålder och sitt kön men beloppen justeras så att de individuella posterna summerar till de totala utgifterna respektive år.

Åldersfördelningen av äldreomsorg har sannolikt förändrats sedan 1930. Vi saknar emellertid kännedom om exakt hur. I linje med Långtidsutredningens antaganden justeras dock konsumtionen av sjukvård och äldreomsorg för förbättrad hälsa och ökad medellivslängd. Behovet av vård och omsorg antas öka i slutet av livet snarare än med ökande ålder.⁴⁴ Det är framförallt under de sista levnadsåren som behovet ökar snabbt. Då livslängden ökar tenderar vårdbehovet att flytta upp i högre åldrar. Under den tidsperiod som de historiska dataserierna avser har livslängden ökat avsevärt, det är därför rimligt att anta att vårdbehovet började öka vid yngre åldrar

⁴³ Prop. 2001/02:100, Bilaga 3. I fördelningspolitisk redogörelse till 2002 års ekonomiska vårproposition beskrivs vilka data som samlades in och hur de knöts till individerna i HEK 1999.

⁴⁴ Batljan & Lagergren (2005).

när vi rör oss bakåt i tiden. Åldersprofilerna flyttas därför ner i åldrarna i takt med att den förväntade livslängden minskar.⁴⁵

När framtida utgifter för sjukvård och äldreomsorg simuleras (se avsnitt 3.3) används samma åldersprofiler och de flyttas på motsvarande sätt uppåt i åldrarna när den förväntade livslängden ökar. I bilaga 1 redogörs mer utförligt för hur åldersprofilerna skapas och justeras.

3.2.4 Fördelning inom hushållen 1930–1970

Beskrivningen i detta kapitel har hittills behandlat fördelningen av inkomster, skatter, transfereringar och offentlig konsumtion i ett individperspektiv. De resultat som presenteras i kapitel 4 kommer dock att baseras på ett hushållsperspektiv där samtliga medlemmar i ett hushåll antas ha lika stor nytta av de inkomster och transfereringar som tilldelas hushållet.

För de år där LINDA finns tillgänglig så ingår urvalspersonernas hushållsmedlemmar och fördelningen inom hushållet kan enkelt genomföras.⁴⁶ Detsamma gäller de framtida genererade data. För individerna i den syntetiska panelen 1930–1967 finns emellertid inga uppgifter om hushållssammansättning. Hushållsuppgifterna i LINDA avseende åren 1968–1970 är dessutom bristfälliga. Istället har befintliga källor använts för att beräkna och tillämpa en genomsnittlig hushållssammansättning bakåt i tiden. Det sker genom att utjämnningen mellan åldrar (som hushållsansatsen medför) simuleras för perioden 1930–1970.

Den hushållsstruktur som används i beräkningen hämtas från folk- och bostadsräkningen avseende 1970. För varje ålder och kön beräknas det genomsnittliga antalet hushållsmedlemmar, också fördelat per ålder och kön. En 25-årig kvinna hade t.ex. i genomsnitt 0,122 27-åriga män och 0,064 3-åriga flickor i sitt hushåll. Dessa värden utnyttjas sedan för att beräkna hur mycket av en individs inkomster som ska fördelas ut till andra individer och

⁴⁵ Hypotesen om att hälsoförbättringar medför minskade vårdbehov per ålder om livslängden ökar är inte oomtvistat. Medicinska landvinningar medför att fler kan hållas vid liv trots dålig hälsa, vilket kan leda till att det genomsnittliga vårdbehovet per ålder snarast kommer att öka. I ett historiskt perspektiv har dessutom konsumtionen av hälso- och sjukvård ökat snabbare än annan konsumtion när ekonomin förbättrats. Då denna rapport i stor utsträckning bygger på metodik från Långtidsutredningen följer vi dock antagandet om minskat vårdbehov.

⁴⁶ I LINDA fångas dock inte alltid den korrekta hushållssammansättningen, ogifta samboende vuxna utan barn klassificeras t.ex. som ensamstående.

vilket ålders- och könsmonster denna fördelning ska ha. Värdena används också till att beräkna hur mycket som ska fördelas till varje individ.

Hushållsstrukturen antas ha varit densamma under hela denna period, dvs. hushållens genomsnittliga storlek och ålderssammansättning har inte förändras utan motsvarar 1970 års mönster hela tidsperioden tillbaka till 1930. Då det genomsnittliga hushållets storlek faktiskt har minskat över tid medför detta att antalet hushållsmedlemmar underskattas något längre tillbaka. Det skulle dock vara mycket tidskrävande att ta hänsyn till förändringarna i hushållssammansättningen före 1970, vi avstår därför från att ytterligare förfina beräkningarna i detta avseende.

3.3 Framtida data 1999–2110

Historiska data omfattar perioden från 1930 till 1998. Det är inte tillräckligt för vår analys eftersom många generationer i denna studie just inlett livet. Arbetslivet är inte avslutat; ännu ska inkomster tjänas in, skatter betalas och pension mottas innan ett livsbokslut kan beräknas.

Framtida data avser perioden 1999 till 2110 och skapas med hjälp av simuleringsmodeller. Hur modellerna är utformade har givetvis störst relevans för yngre personer eftersom en större andel av deras liv simuleras.

Två modeller har använts för att generera de data som ligger till grund för denna studie. Mikrosimuleringsmodellen SESIM används för att beräkna individuella inkomster, skatter och transfereringar. SESIM skapar i grova drag, samma information för framtiden som historiskt hämtas från LINDA. För att beräkna de offentliga finanserna används makromodellen FIMO. Den är baserad på nationalräkenskaperna, samma typ av statistik som används för historiska data över offentlig sektor.

Att framtiden startar 1999 och inte 2006 beror på att startåret för SESIM är 1999. På så sätt kan modellresultaten jämföras och stämmas av mot faktiskt utfall under ett antal år. All tillgänglig information för perioden 1999–2005 utnyttjas på ett sätt som säkerställer att den ekonomiska utvecklingen under denna period får fullt genomslag i analyserna.

3.3.1 SESIM – en dynamisk mikrosimuleringsmodell

SESIM är en dynamisk mikrosimuleringsmodell som bygger på ett representativt urval av individer ur den svenska befolkningen från 1999.

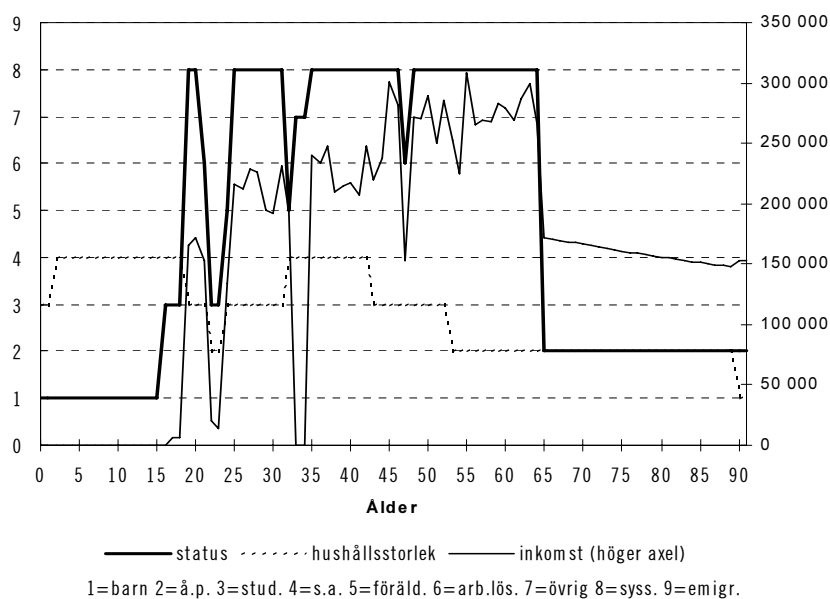
Dessa individer åldras ett år i taget i modellen och under varje år kan individerna bilda hushåll, skilja sig, få en inkomst, betala skatter, uppbära transfereringar, avlida etc., i enlighet med de mönster vi kan observera i Sverige idag. Åldrandet i modellen är således dynamiskt, d.v.s. individernas ålder och egenskaper ändras år för år. Dessa förändringar eller händelser, som kan inträffa varje år, sker i en given ordning eftersom vissa händelser bygger på varandra.

Huvudsyftet med en dynamisk mikrosimuleringsmodell som SESIM är att analysera system som omfördelar resurser på lång sikt. Ett typexempel är ålderspensioner, som tjänas in årligen och ackumuleras under en mycket lång tidsrymd innan de utbetalas vid pensioneringen. Beräkningen måste per definition omfatta många år. Modellen lämpar sig även väl för livscykelanalyser.

SESIM bygger på databasen LINDA som även är utgångspunkten för det historiska datamaterialet i denna studie. Det betyder att historiken för de enskilda individerna kan kopplas samman med simuleringarna för framtiden. Det är alltså möjligt att följa hela livsförlopp för verkliga individer.

I diagram 3.1 nedan visas ett exempel på en enskild individs livsöde i SESIM. Figuren visar hushållsstorlek, inkomst och status för en kvinna varje år under livsrymden.

Diagram 3.1 Ett livsöde genererat av SESIM

Källa: SESIM.

Klassificeringen i status visar att kvinnan är barn (=1) upp till 15 års ålder och sedan student mellan 16 och 19 års ålder (=3). Sedan följer ett förvärvsliv (=8) till 65 års ålder med olika avbrott för studier igen, föräldraledighet (=5), hemma (=7) eller arbetslös (=6). Inkomsterna varierar till följd av händelserna i livet, men ökar successivt i takt med att hennes arbetslivserfarenhet ökar. I slutet av livet erhålls ålderspension.

På detta sätt alstras en stor mängd information under simuleringen kring modellpopulationens individer och deras hushåll som sedan kan räknas samman över livet för respektive åldersklass i generationsboksluten.

Faktaruta 3.1 SESIM

SESIM är en konventionell dynamisk mikrosimuleringsmodell i den meningen att händelser eller variabler uppdateras i sekvens år för år. Modellens baspopulation utgörs av ett representativt urval från 1999 av den svenska befolkningen. För att kunna beräkna ålderspensioner har ett motsvarande representativt urval av utlandsboende individer med svensk pensionsrätt också inkluderats i baspopulationen. Från och med år 2000 utsätts alla individer årligen för sannolikheten att ändra egenskaper utifrån ett antal händelser – på samma sätt som i verkliga livet – såsom att exempelvis gifta sig, få barn, börja en anställning eller pensionera sig.

Det är uteslutande händelser med betydelse för välfärdssystemen som modelleras. Samtliga individer simuleras under ett kalenderår innan modellen går vidare till nästa kalenderår, en så kallad periodvis simulering. Uppdateringen av individernas egenskaper sker genom s.k. Monte Carlo-simulering av ett antal statistiska modeller samt genom tillämpning av olika algoritmer. De senare används till exempel för att beskriva regelverk för skatte- och transfereringssystemen. Eftersom Monte Carlo-simulering baseras på slumpvalsdragning är SESIM en stokastisk modell. Detta innebär bl.a. att individer med identiska egenskaper kan få olika resultat i simuleringen av en viss modell.

SESIM har en rekursiv struktur med ett antal moduler som individerna genomlöper i tur och ordning:

- Demografi
- Utbildning
- Arbetsmarknad
- Förmögenhet och bostadsmarknad
- Skatter, transfereringar och bidrag
- Offentligt subventionerade tjänster

Dessa moduler innehåller i sin tur ett antal beräkningsprocesser.

Att en modell av detta slag benämns dynamisk beror huvudsakligen på att modellpopulationens egenskaper successivt förändras över tiden, inte att individernas beteende påverkas av t.ex. utformningen av olika skatte- och bidragssystem. Individens beteende förändras alltså i SESIM primärt genom att hennes egenskaper, som utgör förklarande variabler i de statistiska modellerna, förändras och inte som en respons på förändringar i omgivningen.

Modellens minsta beståndsdel är individen men på samma sätt som i den verkliga befolkningen är individerna sammanlänkade i hushåll. Hushållet är en viktig komponent i SESIM då många processer refererar till hushållets egenskaper likväl som till individens egenskaper. Framför allt gäller detta regler för beräkning av olika skatter och bidrag men även olika statistiska modeller.

LINDA utgör den primära datakällan för SESIM, både beträffande estimering av statistiska modeller för olika händelser men också för att skapa modellens baspopulation. För en mer detaljerad beskrivning av SESIM hänvisas till Flood m.fl. (2005), Pettersson och Pettersson (2003) eller till www.sesim.org.

3.3.2 FIMO – modell för offentliga finanser

I SESIM modelleras inte de offentliga finanserna i sin helhet. Fokus i SESIM ligger enbart på hushållens ekonomi. De delar av offentlig sektor som inte kan knytas till hushåll och som därmed inte modelleras i SESIM beräknas istället i FIMO. Det avser bland annat försvar, vägar, rättväsende, företagsskatter etc.

FIMO är en s.k. sparbansmodell⁴⁷ som mycket detaljerat beräknar hela offentliga sektorns utgifter och inkomster på makronivå, på medellång och lång sikt utifrån olika demografiska och ekonomiska förutsättningar. Även FIMO beräknas år för år. Modellens primära datakälla är nationalräkenskaperna (NR) och för de inledande åren 1999 till 2005 sammanfaller resultaten från FIMO fullständigt med utfallet från NR eftersom modellen kalibreras till utfallen.

Faktaruta 3.2 FIMO

FIMO är en beräkningsmodell för framskrivning av offentliga finanser i ett medel- till långsiktigt perspektiv. Tonvikten i modellen ligger på den demografiska utvecklingens inverkan på dels den ekonomiska tillväxten (genom arbetsutbudet), dels de offentliga utgifterna. Modellen och tillhörande databas beskriver offentliga utgifter och inkomster relativt detaljerat och fördelade på staten, kommunsektorn och ålderspensionssystemet. Modellen löses årsvis, även vid mycket långa framskrivningar. Modelldatabasen är identisk med den NR-baserade databas som används i de mer kortsiktiga beräkningarna till regeringens budgetpropositioner (4 år) och innehåller även de väsentliga makroekonomiska variablerna (BNP, sysselsättning, priser, räntor etc.) samt befolkningen fördelad på kön och åldersgrupper.

Ekvationerna i FIMO utgörs av aggregerade beskrivningar av regler för skatter och transfereringar. Ekvationerna kalibreras till simu-

⁴⁷ Modellen är sluten vilket innebär att en utgift i en sektor måste bokföras som inkomst i en annan sektor. Ekonomin delas i modellen upp i sex sektorer; stat, kommunsektor, pensionsystemet, hushållssektor, företagssektor samt utlandssektor.

leringens startår, som antingen kan vara senaste utfall från NR eller till sista året i en budgetprognos.

Modellen innehåller ingen mekanism för att låta den ingående populationen anpassa sitt beteende efter den ekonomiska omgivningen, t.ex. utifrån förändringar i skatte- eller bidragssystemen, utan alla antagna beteendeförändringar läggs istället in exogent (t.ex. stigande sjuktal).

Det stora inslaget av exogena variabler ställer stora krav på indata till systemet. Samtidigt bygger modellsimuleringarna ofta på en huvudkalkyl med "oförändrat beteende" och "oförändrad politik". Genom modellens detaljrikedom kan detta tillräckligt väl beskrivas i termer av oförändrade nivåer på vissa exogena variabler, som kalibreras till simuleringarnas startår.

I de långsiktiga kalkylerna utgör demografin en väsentlig del av modellens samband. BNP byggs upp med sysselsättningskvoter uppdelade på ålder, kön samt antaganden om produktivitetens utvecklingen. Offentliga utgiftsvariabler knyts till relevanta åldersgrupper. Den offentliga konsumtionen skrivs fram med den demografiska utvecklingen och styckkostnaden per åldersgrupp inom olika verksamhetsområden. Hälsoeffekter och kvalitetsförändringar läggs in genom att låta styckkostnaden per åldersgrupp förändras över tiden.

Framskrivningar av exogena variabler skapas i vissa fall i förmodeller till FIMO. För närvarande innehåller systemet tre förmodeller; en demografimodell, en arbetsmarknadsmodell samt en modell för beräkning av offentlig konsumtion. I Långtidsutredningen (1992) finns en utförligare beskrivning av grundstrukturen i FIMO.

3.3.3 SESIM och FIMO kopplas samman

Av föregående avsnitt har det framgått att hushållssektorn modelleras i SESIM. Övrig offentlig sektor modelleras i FIMO då SESIM inte innehåller dessa delar. Variabler för analysen hämtas således från båda modellerna. I praktiken tas alla variabler från FIMO, men de variabler som kan kopplas till hushåll i FIMO ersätts med motsvarande från SESIM. Förutsättningen för att detta ska vara möjligt är att dessa variabler definieras lika och har en parallell utveckling över tid.

Alla variabler som kan individfördelas i SESIM summerar inte till motsvarande poster enligt NR som finns i FIMO. Det beror nästan uteslutande på skillnader i definitioner mellan NR och individstatistiken men i vissa fall också på skillnader i modellerna.

Ett exempel är de offentliga transfereringarna. Skattepliktiga och skattefria offentliga transfereringar summerar inte till national-

räkenskapernas definition av transfereringar, eftersom den innehåller överföringar till andra sektorer än hushållen. Om skillnaden dem emellan beräknas fås en restpost.⁴⁸ Den fördelas lika mellan alla vuxna. Samma metodik tillämpas på restposter för skatter och offentlig konsumtion. De offentliga finanserna innehåller också andra poster på såväl inkomst- som utgiftssidan som fördelas lika mellan alla vuxna. Det avser bland annat räntor, kapitalförslitning, anskaffning/avyttring av mark etc. Den generella metodiken som beskrivits ovan är densamma som för historiska data och redovisas i avsnitt 3.1.

Varje individ i beräkningen har följaktligen så långt det är möjligt tilldelats sina egna inkomster och utgifter mot offentlig sektor, men varje individ har också ett generellt påslag som är lika för alla vuxna det aktuella året, både på inkomst- och utgiftssidan.⁴⁹ Syftet är att inkomster och utgifter för alla individer ska summera till de totala inkomsterna och utgifterna i offentlig sektor enligt NR. På så sätt fördelas hela offentlig sektor på individer och ett bokslut mot det offentliga kan beräknas för varje individ och summeras över livscykeln. Ett genomsnittligt bokslut per generation kan räknas fram.

En förutsättning för att kunna hämta information från två modeller samtidigt och få dessa att löpa parallellt är att beräkningarna bygger på samma ekonomiska och demografiska antaganden. Det beskrivs i nästa avsnitt.

3.3.4 Demografiska och ekonomiska förutsättningar

Alla simuleringar som sker i en makro- eller mikrosimuleringsmodell måste ske i en ekonomisk miljö. Det måste finnas förutsättningar för hur vissa parametrar, exogent givna, såsom tillväxt, löner, priser, avkastning på finansiella tillgångar och så vidare ska utvecklas.

I FIMO är det första året som simuleras 2006. Åren därefter till och med år 2008 följer FIMO den medelfristiga prognos som presenterades i vårpropositionen för 2006.

⁴⁸ Offentliga transfereringar enligt NR – skattepliktiga transfereringar till hushållen – skattefria transfereringar till hushållet = restpost för offentliga transfereringar.

⁴⁹ Andelen offentliga utgifter och inkomster som fördelas lika på alla vuxna varierar över tiden. För de allra första åren när tillgången till individdata är begränsad fördelas 60–70 procent av såväl inkomster som utgifter lika på alla vuxna. Under 1960-talet och framåt förbättras datatillgången successivt, från slutet av 1970-talet och framåt fördelas ungefär hälften av de offentliga utgifterna i klump och en tredjedel av de offentliga inkomsterna.

Startåret i SESIM är 1999 och det första året som simuleras 2000. Åren fram till 2005 anpassas, kalibreras⁵⁰, modellen till faktiska utfall. Genom att kalibrera olika förlopp kan variabler göras exogena (alternativet är att modellutfallet bestämmer utvecklingen och den aktuella variabeln blir då endogen). Mellan åren 2005 och 2008 har SESIM, på samma sätt som i FIMO kalibrerats till regeringens medelfristiga prognos.

Från 2009 och framåt baseras FIMO på de förutsättningar som redovisas i Sveriges konvergensprogram 2005 och i bilagan Svensk ekonomi till budgetpropositionen 2006. Metodik och antaganden är i allt väsentligt detsamma som i Långtidsutredningen 2003/04. De exogent givna variablerna i SESIM följer också detta huvudscenario, vilket är styrande för den makroekonomiska utvecklingen i modellen.

Som exempel kan nämnas att lönetillväxten antas öka ca 2 procent i reala termer i genomsnitt över tidsperioden, arbetskraftsdeltagandet är knappt 80 procent för åldersgruppen 16–64 år, priserna ökar med ca 2 procent i genomsnitt, den genomsnittliga reala avkastningen på finansiella tillgångar ca 3 procent, och så vidare.

De demografiska förutsättningarna i båda modellerna följer huvudscenariot i SCB:s befolkningsprognos 2005.⁵¹ I bilaga 2 finns ytterligare information om demografiska och ekonomiska antaganden.

Oförändrad politik

Beräkningarna bygger på en oförändrad politik. Det betyder att alla förutsättningar i modellen, exempelvis i fråga om regler för skatter, transfereringar och annat, följer dagens lagstiftning i alla år i framtiden.⁵²

Det görs emellertid vissa avsteg från denna princip. I dagsläget följer de allra flesta transfereringar – utom delar av ålderspensionssystemet – prisutvecklingen via prisbasbeloppet. Det gäller exempelvis intjänandetaken i sjukpenning, förtidspension eller föräldrapenning. Det finns också bidrag, förmåner eller skattenivåer som är uttryckta i nominella belopp såsom barnbidraget, socialbidraget

⁵⁰ Modellutfallet tvingas att sammanfalla med ett exogent givet antagande.

⁵¹ SCB (2005).

⁵² Alla regler och ekonomiska förutsättningar avser förhållanden som var kända i maj 2006.

eller gränsen för förmögenhetsskatt. Dessa saknar en regelstyrd framskrivning, för att förändra nivån krävs ett aktivt politiskt beslut. I långsiktiga beräkningar som i denna studie, baserade på antaganden om positivt stigande produktivitet och löner, innebär det att förmånerna och bidragen värdemässigt urholkas år för år. En oförändrad indexering enligt prisbasbelopp eller nominella värden innebär följaktligen ett implicit antagande om en mindre välfärdsstat i reala termer i framtiden. För att undvika detta indexeras istället samtliga ersättningsnivåer i såväl transfereringssystemen som bidragssystemen på lång sikt i takt med den generella ökningen av inkomster. Inkomstindexeringen startar 2009.

Inkomstökningstakten som tillämpas är huvudsakligen den årliga genomsnittliga löneutvecklingstakten. Det betyder således att välfärdsstaten bibehålls med dagens standard i förhållande till den ekonomiska utvecklingen.

Hållbara offentliga finanser

En grundförutsättning i simuleringen är att de offentliga finanserna ska vara stabila under hela simuleringsperioden. Den definition av offentligfinansiell hållbarhet som används är hämtad från Långtidsutredningen 2003/04. I grova drag anses finanserna vara hållbara om den offentliga skulden, mätt som andel av BNP, inte är större vid simuleringens slut än den är idag.

I linje med antagandet om oförändrad politik antas även att det offentligfinansiella målet om 2 procents överskott i de offentliga finanserna upprätthålls.⁵³ I Långtidsutredningen 2003/04 gjordes bedömningen att detta mål var förenligt med långsiktig offentligfinansiell hållbarhet om perspektivet var utvecklingen fram till år 2050.⁵⁴

I huvudscenariot i denna rapport antas att överskottsmålet upprätthålls t.o.m. 2015. För att de offentliga finanserna ska bli hållbara sett över hela den period som rapporten avser införs därefter ett golv som innebär att eventuella underskott högst får motsvara 2 procent av BNP. De offentliga utgifterna antas ligga kvar på dagens ambitionsnivå men den demografiska utvecklingen får fullt

⁵³ Målet är formulerat som att de offentliga finanserna, i genomsnitt över en konjunkturcykel, ska uppvisa ett överskott motsvarande 2 procent av BNP.

⁵⁴ Hill & Norlin (2004).

genomslag på utgifterna. Överskottsmålet och ”golvet” upprätthålls genom att skatterna tillåts variera.

I kapitel 4 redovisas också ett alternativt scenario för de offentliga finanserna där målet om överskott slopas. I det scenariot uppnås långsiktig offentligfinansiell hållbarhet genom att skatteuttaget anpassas år för år så att budgeten varje enskilt år är i balans. Såväl huvudscenariot som alternativscenariot beskrivs närmare i bilaga 2.

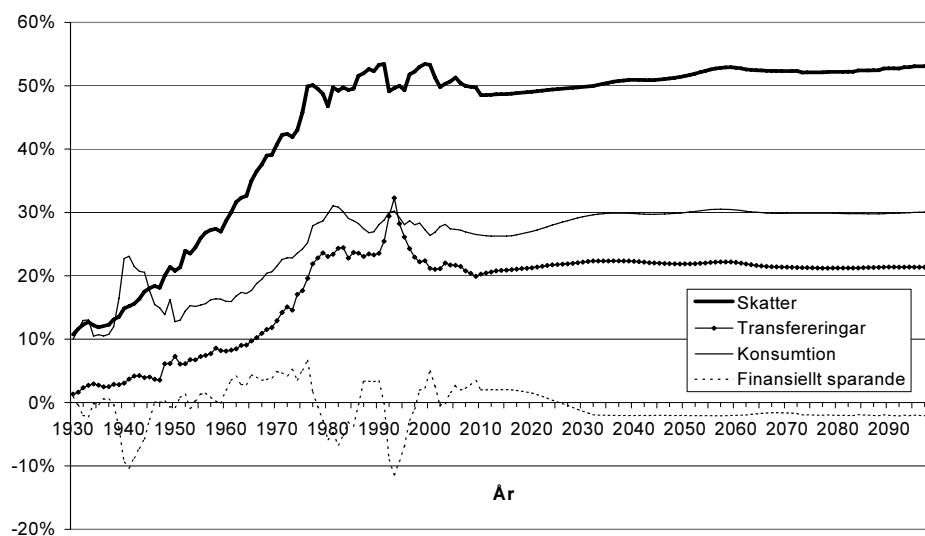
3.4 Den offentliga sektorns utveckling 1930–2110

När historiska och framtida data kopplas samman fås en databas som sträcker sig från år 1930 till 2110. Den består av individer som kan följas över livsrytmen. Generationerna födda 1930 till 2009 följer vi från födsel till död. Ett antal generationer ytterligare ingår i datamaterialet, för att uppnå en representativ befolkning och få en korrekt fördelning av offentliga resurser alla år, men dessa generationer analyseras inte.

Med den långa tidshorisonten i databasen fångas framväxten av dagens samhälle. Bland annat expanderade den offentliga sektorn kraftigt under stora delar av 1900-talet. Den hypotes som prövas i denna studie är om den offentliga sektorns successiva utbyggnad gynnat vissa generationer mer än andra. Ett sätt att komma närmare svaret på den frågan är att studera utvecklingen av välfärdsstaten och dess finansiering. Utvecklingen från 1930- till 1990-talet är anmärkningsvärd. Välfärdsstaten har successivt byggts ut och kostnaderna för såväl offentliga transfereringar som offentlig konsumtion har stigit markant. För att finansiera detta har skatterna höjts, från 10 till 50 procent av BNP mellan 1930- och 1980-talet (diagram 3.2).

Perioden har också innehållit år av kraftiga över- och underskott i de offentliga finanserna. Under krigsåren på 1940-talet finansierades den ökade offentliga konsumtionen med underskott. På 1990-talet ökade också underskotten, främst till följd av att kostnaderna för transfereringar ökade kraftigt. Även under 1980-talet gick de offentliga finanserna med underskott.

Diagram 3.2 Skatter, transfereringar, offentlig konsumtion och offentlig-finansiellt sparande som andel av BNP 1930–2110

Källa: SCB, NR. egna bearbetningar samt FIMO. Anm. Hela offentlig sektor är inte redovisad i diagrammet, övriga inkomster och övriga utgifter saknas. Serierna har i viss mån länkats samman.

Vid år 2006 sker en övergång från historia till framskrivning. Efter det följer beräkningarna regeringens prognos till 2009. Från 2010 och framåt följer skatter, transfereringar, konsumtion och finansiellt sparande förutsättningarna i modellerna. Utvecklingen antas bli relativt stabil och det är främst de kommande demografiska förändringarna med allt fler äldre som bidrar till att konsumtion och transfereringar stiger något. Dessa höjningar finansieras via högre skatter i viss omfattning, men också med överskott i de offentliga finanserna inledningsvis och underskott därefter.

3.4.1 En ögonblicksbild för år 2006

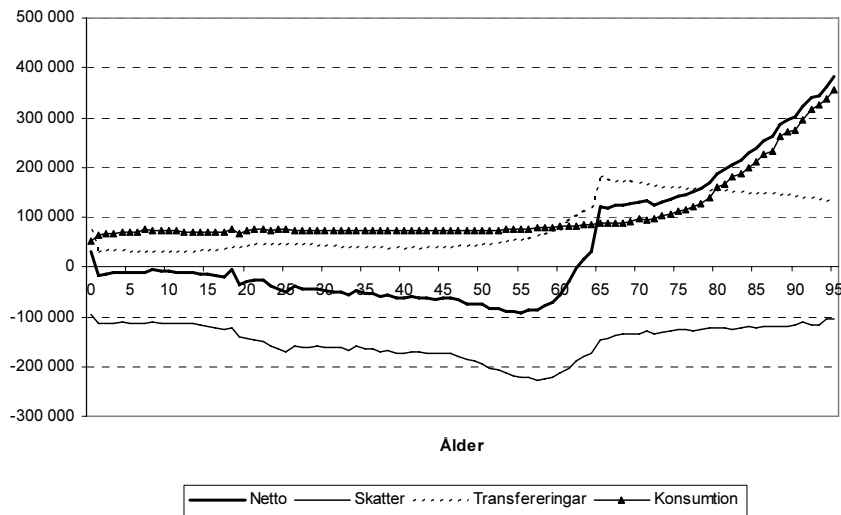
Om man väljer att studera inbetalda skatter, nyttjad konsumtion och utbetalda transfereringar per ålder under ett enskilt år framkommer att variationen är betydande. Det är i början och slutet av livet som den mesta konsumtionen och transfereringarna erhålls, medan de största inbetalningarna av skatter sker under den förvärvsaktiva åldern. I diagram 3.3 visas en ögonblicksbild för år 2006

över inbetalda skatter, erhållna transfereringar och konsumtion per ålder. Om dessa kvittas mot varandra fås *netto* vad som betalats in till den offentliga sektorn under olika åldrar.⁵⁵

Fram till strax efter 60-årsåldern går individen i genomsnitt minus mot offentlig sektor, dvs. individen betalar in mer än vad som fås tillbaka. I slutet av livet gäller det omvända; årliga transfereringar och konsumtion överstiger inbetalda skatter. Det beror framförallt på utbetalningar av ålderspensioner, sjukvård och äldreomsorg.

Att barnen betalar skatt enligt diagram 3.3 är en följd av att alla hushållsmedlemmar antas ha gemensam ekonomi. De skatter som betalas av barn är således en andel av föräldrarnas skatter. Hushållens delning av resurser påverkar också fördelningen av transfereringar och konsumtion mellan olika åldrar. Exempelvis skulle konsumtionen för de i förvärvsaktiv ålder vara betydligt lägre om inte hushållen antas dela på alla resurser. Föräldrarna tilldelas en del av den konsumtion som riktas till barn, exempelvis barnomsorg och utbildning.

Diagram 3.3 Skatter, transfereringar, offentlig konsumtion och netto, genomsnitt per ålder, i kronor, för år 2006

⁵⁵ I detta netto ingår även posterna övriga inkomster och övriga utgifter. Dessa avser diverse poster som ingår i nationalräkenskaperna men som inte kan klassificeras in under någon av de tre huvudposterna (skatter, transfereringar och offentlig konsumtion). Dessa övriga poster är i ungefär samma storleksordning och tar därför ut varandra.

De redovisade åldersprofilerna avser genomsnittsbelopp per ålder 2006 och ger en ögonblicksbild av omfördelningens åldersstruktur under ett enskilt år. Ingen individ har dock följt dessa profiler. Ta till exempel en person som är 90 år idag, enligt diagram 3.3 kan man förvänta sig att denne person har ett positivt netto mot den offentliga sektorn på drygt 300 000 kronor i år. Om vi följer nettoprofilen bakåt i ålder så ser vi att det negativa nettot för en 40-åring är drygt 60 000 kronor och att skatter och avgifter summerar till nästan 175 000. Vår 90-åring betalade dock inte 175 000 kronor (omräknat med hänsyn tagen till tillväxt och inflation) i skatt och avgifter vid 40 års ålder. När dagens 90-åring var 40 år, 1956, fanns exempelvis inte några arbetsgivaravgifter och skatterna var betydligt lägre.

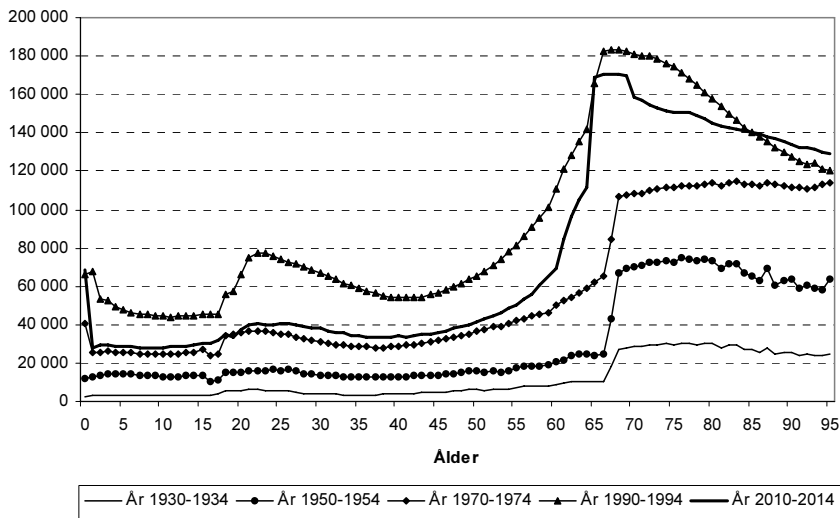
Åldersprofilerna ändrar således form över tiden och de netton över livet som generationsboksluten utgörs av kommer att bero av hur dessa åldersprofiler sett ut över hela livscykeln för respektive födelseårgång. I det följande redovisas åldersprofiler motsvarande de i diagram 3.3 för ytterligare ett antal år. För att göra redovisningen överblickbar redovisas en komponent i taget.

3.4.2 Transfereringar

Om man lämnar det enskilda året och istället studerar utvecklingen över tid har transfereringarna ökat kraftigt under 1900-talet. På 1930-talet utgjorde de 1 procent av BNP. I mitten av 1990-talet när den ekonomiska nedgången nådde sin botten uppgick transfereringarna till över 30 procent av BNP.

Denna utveckling är en reflektion av expansionen av välfärdsstaten under mitten av 1900-talet och framåt då ett antal viktiga transfereringssystem införs och får en offentlig finansiering. Det gäller bland annat ålderspensionssystemet med bland annat ATP-reformen 1960, men även införande av barnbidraget 1948, en allmän sjukförsäkring 1955, arbetslöshetsförsäkring, föräldrapenning 1974 och så vidare.

Diagram 3.4 Transfereringar i genomsnitt per ålder (kronor), redovisat för olika år

Anm. Beloppen är uttryckta i 2006 års priser och har justerats för tillväxt i BNP.

De stora förändringarna över tid framgår också av diagram 3.4 som visar utbetalda transfereringar över livsrykeln i genomsnitt för valda femårsperioder (åren 1930–1934, 1950–1954, 1970–1974, 1990–1994 samt 2010–2014).

För åren 1930–1934 är transfereringarna små och den ersättning som utbetalas består framförallt av ålderspension. Man kan också notera att pensionsåldern då var 67 år. Under kommande decennier, i början av 1950-talet, 1970-talet och inte minst 1990-talet, ökar ersättningen i alla åldrar men mest för ålderspensionärer. Det är en naturlig följd av längre intjänandetider i ålderspensionssystemet samt att de nytillkomna ålderspensionärerna har haft högre inkomster under sina yrkesliv. Mellan 1970-talet och 1990-talet sjunker pensionsåldern till 65 år.

Diagram 3.4 visar också att transfereringarna var högre till de i förvärvsaktiv ålder under den ekonomiska nedgången på 1990-talet.

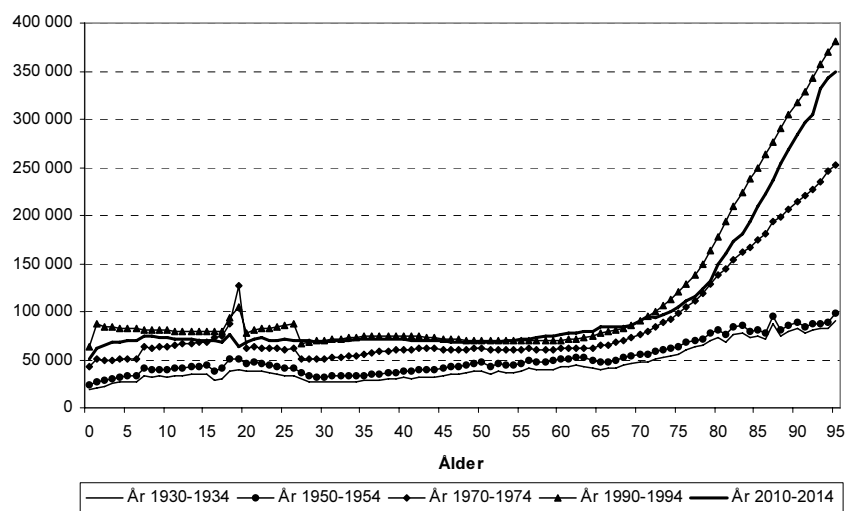
I framtiden – åren 2010–2014 i diagrammet – antas transfereringarna i stort följa samma åldersmönster som idag. Bland annat antas pensionsåldern uppgå till 65 år även framgent trots en förväntad längre livslängd. Det innebär, om inget annat ändras, en

lägre årlig ålderspension eftersom pensionskapitalet då sprids över fler år som ålderspensionär.

3.4.3 Offentlig konsumtion

Kostnaderna för den offentliga konsumtionen har också stigit kraftigt under 1900-talet. Det beror främst på att omfattningen av offentlig konsumtion ökat, inte minst inom sjukvård och äldreomsorg, men också på grund av att nya verksamheter har tillkommit såsom exempelvis barnomsorg.

Diagram 3.5 Offentlig konsumtion i genomsnitt per ålder (kronor), redovisat för olika perioder

Anm. Beloppen är uttryckta i 2006 års priser och har justerats för tillväxt i BNP.

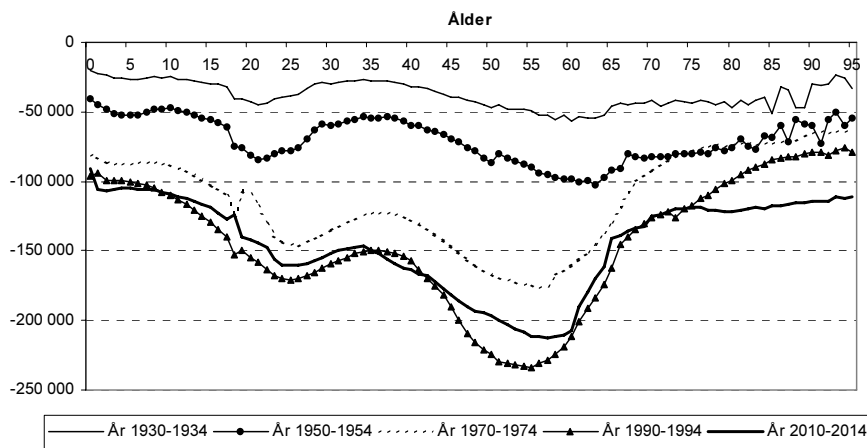
Sett över livsrykeln är konsumtionen, på samma sätt som transfereringarna, i högre grad koncentrerade till slutet av livet eftersom merparten utgörs av kostnader för sjukvård och äldreomsorg (diagram 3.5). Åldersprofilerna har varit förhållandevis stabila över tid men ambitionsnivån har höjts över hela livsrykeln och den offentliga konsumtionen ökar för i stort sett varje ålder. En viss förskjutning till förmån för satsningar på vård och omsorg till de allra äldsta finns dock för de senast redovisade åren.

För några år uppkommer en topp vid 19 års ålder. Detta beror på att denna åldersgrupp i stor utsträckning utgörs av studerande som mottar olika former av utbildningssubventioner samtidigt som många av dem antas ha flyttat hemifrån och alltså inte delar dessa med sin familj.

3.4.4 Skatter

För att ha råd med utbyggnaden av offentlig sektor har skatter och avgifter successivt höjts under 1900-talet. Skattetrycket har framförallt ökat under den förvärvsaktiva delen av livet (diagram 3.6). I början av 1930-talet var skatten relativt jämnt fördelad över livet. Ju längre fram i tid man mäter desto högre blir emellertid skatten i slutet av yrkeslivet strax innan pensionering. En förklaring till att skillnaden mellan aktiva och pensionärer ökar över tiden är att arbetsgivaravgifter – som de aktiva betalar men som pensionärerna delvis är befriade från – införts under perioden.

Diagram 3.6 Skatter och avgifter i genomsnitt per ålder (kronor), redovisat för olika perioder

Anm. Beloppen är uttryckta i 2006 års priser och har justerats för tillväxt i BNP.

Anledningen till att den genomsnittliga skatten minskar mellan 25 och 35 år i samtliga perioder är att beloppen fördelas lika inom hushållen. I de aktuella åldrarna blir många föräldrar och de

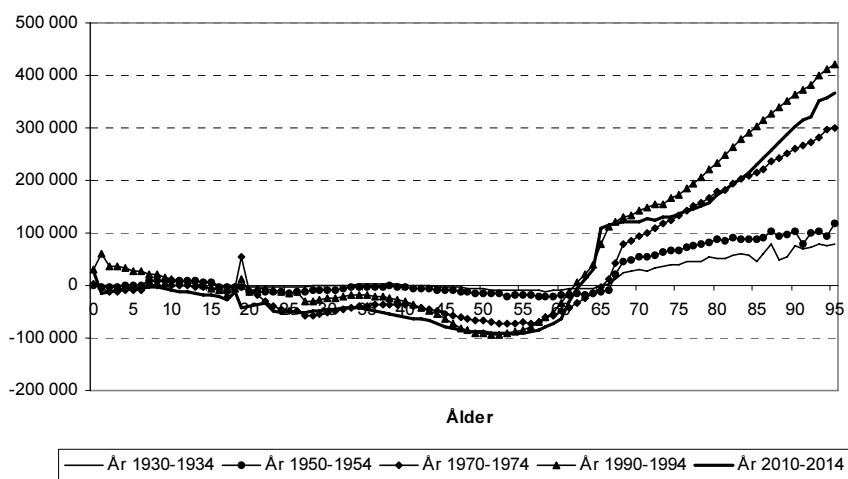
inbetalda skatterna kommer då att delas av fler personer inom hushållet.

3.4.5 Netto per ålder

I diagram 3.4–3.6 har transfereringar, konsumtion och skatter redovisats. Om dessa kvittas mot varandra fås netto vad som betalats in till den offentliga sektorn under olika åldrar i livet.

Till följd av välfärdsstatens utbyggnad varierar det årliga nettot mot offentlig sektor kraftigare idag jämfört med för 75 år sedan. Det framgår om man jämför exempelvis 1930-talets början med åren 2010–2014 i diagram 3.7. Under 1930-talet uppgick de årliga över- och underskotten till knappt 100 000 kronor som mest medan motsvarande idag kan uppgå till nästan 400 000 kronor.

Diagram 3.7 Netto, i genomsnitt per ålder (kronor), redovisat för olika perioder

Anm. Beloppen är uttryckta i 2006 års priser och har justerats för tillväxt i BNP.

De åldersspecifika nettona mellan individerna och offentlig sektor som individer från olika generationer har mött under sina liv har alltså varierat påtagligt över tiden. I kapitel 4 visas hur dessa varierande profiler summerar till bokslut över de olika generationernas

livscykel. Den offentliga sektorns påverkan på konsumtionsutrymmet för olika generationer kan därigenom beräknas.

4 Resultat

I detta kapitel presenteras generationsbokslut, marknadsinkomster samt generationernas totala konsumtionsmöjligheter över livet.

4.1 Förutsättningar

I en ekonomi som växer, i meningen att BNP per capita ökar över tiden, kommer yngre generationer i regel att ha högre reala inkomster och därigenom större absoluta konsumtionsmöjligheter än äldre. Detta kan drivas såväl av att produktiviteten ökat, dvs. fler varor och tjänster produceras per arbetad timma, som av att antalet arbetade timmar ökar. Hur inkomsterna från en välståndsökning fördelas mellan de olika generationerna beror på en mängd faktorer. Det beror bland annat på hur framgångsrika de är på olika marknader såsom arbetsmarknaden, kapitalmarknaden eller bostadsmarknaden i förhållande till andra samtida generationer. Individer från en generation kan ha otur att göra sitt inträde på arbetsmarknaden under en djup lågkonjunktur med låg efterfrågan på arbetskraft medan andra får en mer gynnsam start på sina karriärer.

Överföringar från den offentliga sektorn kan även de ha betydelse för generationernas relativa välstånd. Fokus i resultatredovisningen nedan ligger på betydelsen av överföringar mellan individerna och den offentliga sektorn.

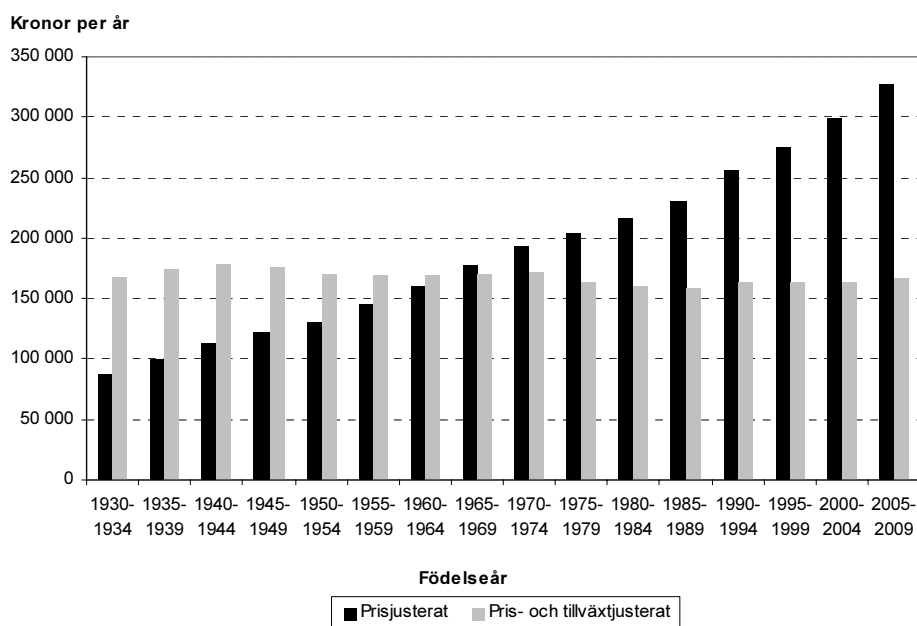
Kapitlet inleds dock med en redogörelse för hur marknadsinkomsterna fördelas mellan generationerna samt vilken betydelse pris- och tillväxtjusteringen har för resultaten. Därefter redovisas de generationsbokslut som upprättas mellan den offentliga sektorn och individerna samt det totala konsumtionsutrymme som de olika generationerna beräknas förfoga över när marknadsinkomsterna och boksluten läggs samman. Kapitlet avslutas med två känslighetsanalyser där betydelsen av fördelningen inom hushållen samt av de finanspolitiska antagandena analyseras.

4.2 Marknadsinkomster och betydelsen av inflation och tillväxt

För att kunna jämföra inkomster som intjänats under en lång tidsperiod justeras alla belopp för såväl inflation som tillväxt. Om en inkomst som intjänades 1965 ska jämföras med motsvarande inkomst 1995 räcker det inte att enbart korrigera beloppen för inflation. 25 000 kronor som tjänades in 1965 motsvarar 191 125 kronor i 1995 års penningvärde. Ekonomins omfattning 1965 var dock betydligt mindre än vad den var 1995. År 1965 motsvarande 25 000 kronor 0,0002 promille av BNP, medan 191 250 kronor bara motsvarade 0,0001 promille av BNP 1995. Den inkomst som intjänades 1965 tog alltså dubbelt så stor andel av den totala ekonomin i anspråk. När alla belopp, såsom i denna rapport, justeras för både inflation och tillväxt görs de alltså jämförbara på basis av hur stor del av ekonomin som de utgör.

I diagram 4.1 nedan illustreras hur tillväxt- och prisjusteringen påverkar de marknadsinkomster som olika generationer beräknas tjäna in under sina liv.

Diagram 4.1 Marknadsinkomster för generationer födda 1930–2009, i genomsnitt per levnadsår i Sverige, 2006 års pris. Med och utan tillväxtjustering

När inkomsterna enbart justeras för prisutvecklingen⁵⁶ framgår tydligt hur den ekonomiska tillväxten har bidragit till successivt förbättrade materiella levnadsförhållanden (mörk stapel). En individ som föddes i början av 1930-talet har en genomsnittlig livsinkomst på drygt 85 000 kronor per år uttryckt i 2006 års priser. Den kan jämföras med dem födda i slutet av 1960-talet för vilka inkomstnivån fördubblats. För dem som föds på 2000-talet är inkomsten mer än tre gånger så hög. Det är således uppenbart att tillväxten har medfört kraftiga förbättringar av individernas köpkraft.

Det är framförallt ökad produktivitet som ligger bakom välbefindetsökningen. Ytterligare en förklaring kan vara ett ökat arbetsutbud. Under den period som undersökningen avser har exempelvis kvinnornas deltagande på den reguljära arbetsmarknaden ökat kraftigt. Samtidigt har flera faktorer medfört att arbetsutbudet minskat, alltmer av produktivitetstillväxten har tagits ut i form av ökad fritid eller frånvaro. Inträdet på arbetsmarknaden har förskjutits uppåt i åldrarna, semester och annan ledighet förlängts, fler är förtidspensionerade och pensionsåldern har inte ökat i takt med livslängden. Allt detta medför sammantaget att den tid vi tillbringar med att arbeta blir allt mindre i förhållande till den tid vi använder för konsumtion.

I simuleringarna framåt i tiden fortsätter trenden mot minskat arbete i viss mån. Arbetskraftsdeltagandet är ungefär detsamma som idag, men den genomsnittliga arbetstiden antas minska med 0,2 procent årligen och pensionsåldern antas inte öka i takt med livslängden i framtiden.

Om inkomsterna justeras för såväl pris som tillväxt⁵⁷ försvinner den successivt ökande standarden helt och inkomsterna blir ungefär lika stora för varje generation (ljus stapel). Sett i förhållande till sin tids ekonomi är alltså marknadsinkomsten ungefär densamma för generationerna födda på exempelvis 1930-talet som för de födda i slutet av 1970-talet.

Olika generationers relativa välbefind kan, förutom av marknadsinkomsten, även påverkas av överföringar från andra generationer via den offentliga sektorn. I nästa avsnitt redovisas om någon omfördelning mellan generationerna via den offentliga sektorn förkommer.

⁵⁶ För priskorrigeringen används konsumentprisindex (KPI).

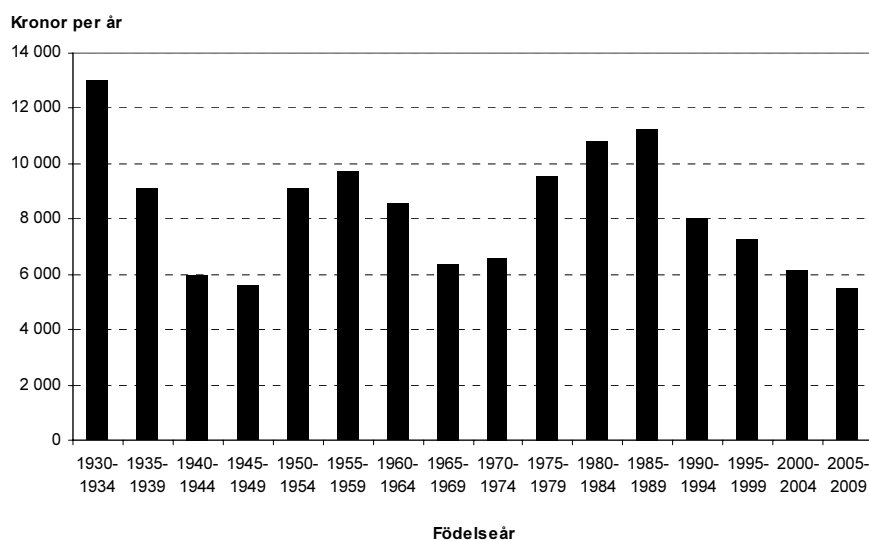
⁵⁷ Alla belopp räknas om med hjälp av BNP/capita i löpande priser.

4.3 Generationsbokslut

Om en generation över livet har fått mer från den offentliga sektorn än den betalat in så redovisas detta som ett positivt bokslut. Ett negativt bokslut innebär det omvända. Boksluten visar hur mycket varje generation gått plus eller minus mot den offentliga sektorn. För att underlätta framställningen redovisas boksluten per levnadsår i Sverige.

Genom att jämföra bokslut för olika generationer kan den eventuella omfördelning som sker mellan generationer via den offentliga sektorn bestämmas. I diagram 4.2 redovisas generationsboksluten för personer födda 1930 till 2009 i femårsklasser. Två iakttagelser kan göras på basis av informationen i diagrammet.

Diagram 4.2 Bokslut för generationer födda 1930-2009, i genomsnitt per levnadsår i Sverige, justerat för pris och tillväxt

Det första som kan konstateras är att boksluten är positiva för alla generationer. Detta kan tyckas något märkligt, någon eller några generationer borde rimligen betala de övrigas positiva resultat. Den offentliga skuldsättningen, i kombination med den ekonomiska tillväxten, medför dock att detta resultat är möjligt.

Beräkningarna i denna rapport bygger på antagandet om hållbara framtida offentliga finanser. Kriteriet för hållbarhet är att den offentliga skulden i förhållande till BNP är densamma idag som

slutåret för beräkningen. Skulden får således inte öka i förhållande till BNP.

Den initiala offentliga skulden kan dock hållas konstant, mätt som andel av BNP, trots årliga underskott i de offentliga finanserna. Ett underskott medför att skulden ökar i kronor räknat men detta kan motverkas om även BNP ökar. Hur mycket skulden kan tillåtas öka kommer därför att styras av skuldens initiala storlek, skuldutvecklingen samt av förändringen av BNP. Om skulden i början av ett år är 50 procent av BNP kan skulden öka hälften så mycket som BNP i kronor räknat. Ta ett exempel; Om skulden är 1 000 mdkr och BNP 2 000 mdkr och BNP ökar med 40 mdkr (2 procent) så kan skulden öka med 20 mdkr. Skulden är ändå fortfarande 50 procent av BNP.

En redan skuldsatt offentlig sektor kan alltså varje år göra av med mer än den får in utan att de offentliga finanserna blir ohållbara enligt de kriterier som tillämpas i denna studie. Pengarna kan tillföras hushållssektorn, exempelvis de 20 mdkr från räkneexemplet ovan. Det medför att hushållen varje år kan få mer från det offentliga än de betalar in vilket i så fall påverkar deras bokslut positivt.⁵⁸

Under den period som denna studie avser har det offentliga sparandet varit negativt oftare än det varit positivt (diagram 3.2) och skulden är dessutom något större i slutet av perioden än i början (bilaga 2). Det är därför inte oväntat att nästan alla generationer har positiva bokslut.

Det är samtidigt viktigt att poängtera att om ett hårdare kriterium valts för att definiera offentligfinansiell hållbarhet i studien hade boksluten blivit lägre och alla hade sannolikt inte gått plus. Säg att hållbarheten definierats som att skulden ska betalas tillbaka innan slutåret för beräkningen 2110, istället för att hållas konstant i förhållande till BNP. Då hade skatten behövt höjas eller transferingar och konsumtion sänkas och boksluten hade i genomsnitt blivit lägre.⁵⁹

⁵⁸ En ökad skuldsättning medför emellertid ökade räntekostnader som måste betalas av kommande generationer. Nyttan av de utgifter som underskotten medför motverkas alltså av att kommande räntebetalningar måste finansieras. Då alla offentliga utgifter bokförs som en inkomst för hushållssektorn när boksluten beräknas (se kapitel 2) raderas denna motverkande effekt dock ut. De ränteutgifter som finansieringen avser bokförs som en intäkt för hushållen.

⁵⁹ Boksluten hade också varit lägre om inte ränteutgifter räknats som en inkomst för hushållen. Men att exkludera poster som ingår i den offentliga sektorns budget skulle dock resultera i andra problem, detta behandlas närmare i kapitel 2.

Att boksluten blir positiva är alltså i stor utsträckning ett resultat av de antaganden som gjorts.⁶⁰ När boksluten tolkas bör därför fokus istället riktas mot skillnaden mellan generationer snarare än absoluta nivåer.

Det andra som kan konstateras utifrån diagram 4.2 är att omfördelning mellan generationerna förekommer. Störst överföring har de som föddes i början av 1930-talet erhållit. Totalt beräknas de fem generationerna motta knappt 470 miljarder kronor, vilket per individ motsvarar drygt 900 000 kronor eller ungefär 13 000 kronor per levnadsår. Även generationerna födda på 1980-talet och, i viss mån, på slutet av 1950-talet får överföringar från andra generationer.

De generationer som fått mindre överföringar än andra är de födda på 1940-talet samt på 2000-talet. Men även generationerna födda i slutet av 1960-talet och i början av 1970-talet är mindre gynnade.

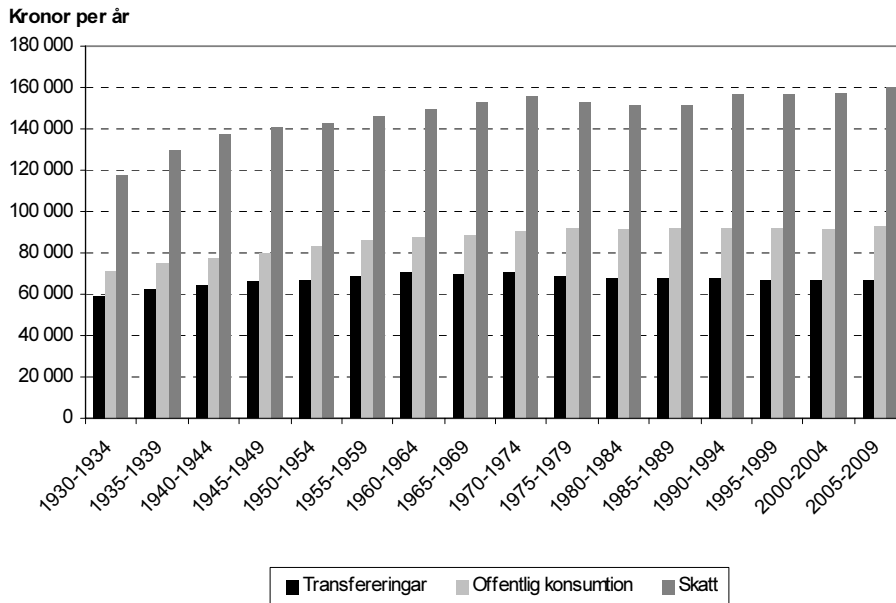
Bokslutens komponenter

Utfallet för de olika generationerna avseende boksluten beror på en kombination av faktorer. Det kan till exempel bero på mindre inbetalningar av skatter och avgifter än övriga eller mer mottagande av transfereringar eller subventioner. I diagram 4.3 redovisas hur mycket varje generation betalat i skatt per levnadsår i Sverige samt hur mycket transfereringar och offentlig konsumtion man i genomsnitt mottagit. Om dessa kvittas mot varandra fås boksluten, dvs. det belopp som över generationens livscykel betalats ut från den offentliga sektorn.⁶¹

⁶⁰ Bokslutens genomsnittliga nivå kan tolkas som något överskattad, den offentliga sektorn kan inte generera nytta till alla utan att någon behöver betala.

⁶¹ I beräkningen kvittas hela inkomstsidan mot utgiftssidan i de offentliga finanserna, dvs. övriga inkomster och utgifter till offentliga sektorn enligt NR beaktas också.

Diagram 4.3 Offentlig konsumtion, transfereringar och skatt för generationer födda 1930–2009, i genomsnitt per levnadsår i Sverige, justerat för pris och tillväxt

Nivån på såväl skatter som transfereringar och offentlig konsumtion varierar mellan generationerna. Skatterna ökar successivt för varje generation med undantag för de födda på 1980-talet. Den offentliga konsumtionen följer ett liknande stigande mönster, medan transfereringarna däremot minskar något från generation 1975–1979 och framåt.

De tidiga trettioåringarna inledde sina arbetsliv innan den offentliga sektorn var fullt utbyggd och skatterna nådde 50 procent av BNP (diagram 3.2), de hinner dock i stor utsträckning ta del av höga utbetalningar, i första hand i form av pensioner och äldreomsorg, från dagens omfattande offentliga sektor. Sammantaget medför detta att de betalat in betydligt mindre i skatt än senare generationer men erhållit endast något lägre utbetalningar. Därigenom uppnås ett starkt positivt bokslut.

Fyrtioåringarna har däremot arbetat större delen av sina arbetsliv i perioder med hög skatt. Kombinationen av höga skattebetalningar och något lägre transfereringar och offentlig konsumtion än

övriga kommande generationer förklarar deras ogynnsamma bokslut.

Det mindre positiva utfallet för de som föddes runt decennieskiftet mellan sextio och sjuttioalet beror på att de bott i hushåll som betalt mer i skatt än andra generationer utan att detta avspeglas i erhållna transfereringar eller subventioner.⁶²

Näst efter de tidiga trettiotalisterna har de som föddes på 1980-talet högst bokslut mot offentlig sektor. De har relativt sett kortare arbetsliv än tidigare generationer. Det är en följd av sent inträde på arbetsmarknaden i kombination med att de förväntas ta ut en ökad livslängd i längre period som ålderspensionärer. Det medför att mindre skatt betalas in till det offentliga. I viss mån kompenseras detta av lägre transfereringar, men effekten av lägre skatter och högre offentlig konsumtion dominerar och boksluten blir starkt positiva.

För de yngsta generationerna förklaras de mindre gynnsamma boksluten med höga skatter i kombination med lägre transfereringar i framtiden. Detta kan dock delvis vara en följd av ett konservativt antagande i beräkningsmodellerna om att pensionsåldern kommer att vara 65 år även i framtiden. En pensionsålder som inte ökar i takt med livslängden innebär, om inget annat förändras, minskade årliga pensioner i det nya ålderspensionssystemet.

Resultaten förefaller också indikera att antalsmässigt stora generationer missgynnas framför små, åtminstone när det gäller generationer vars historia till merparten kan observeras i data och inte måste prognostiseras. Detta avser exempelvis fyrtiotalisterna och i viss utsträckning sextiotalisterna. Detta indikerar att anpassningen skett via de offentliga utgifterna snarare än inkomsterna. Det tryck som en antalsmässigt stor generation antas medföra på de offentliga välfärdssystemen har inte i första hand hanterats med högre skatter, istället har de genomsnittliga förmånerna minskat.

Sammantaget kan alltså konstateras att fyrtiotalisterna, men även de sena sextiotalisterna och tidiga sjuttioalister är generationsomfördelningens förlorare. Generationerna födda på 2000-talet riskerar också vara förlorare om de tar ut alltmer välstånd i fritid. Vinnare är trettio- och åttiotalisterna som betalat lite mindre skatt än övriga. De äldre på grund av lägre skattesatser historiskt och de yngre på grund av, relativt sett, kortare arbetsliv.

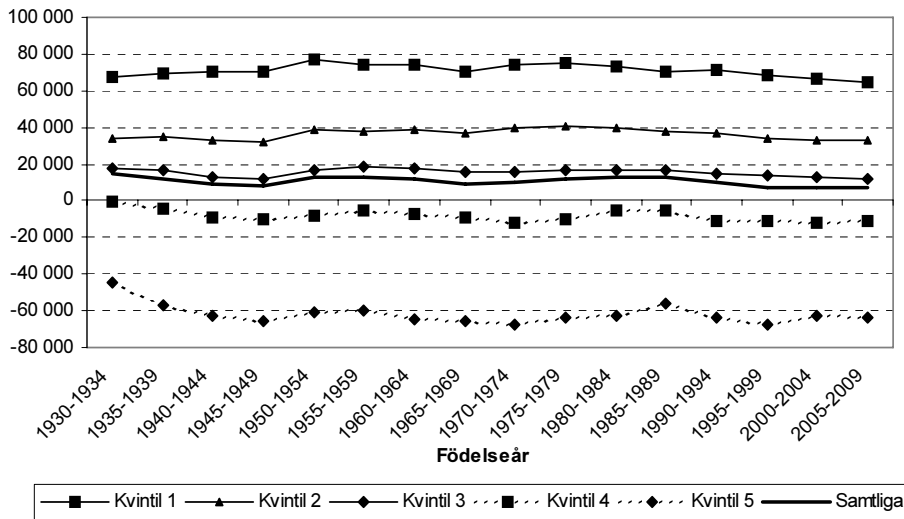
⁶² Boksluten för både 60- och 70-talister och de tidiga 30-talisterna påverkas i hög grad av antagandet om lika delning inom hushållen (se avsnitt 4.5.1).

Fördelning inom respektive generation

I boksluten ovan redovisas utfallet för genomsnittet i varje generation. Exempelvis visas att resurser omfördelas till den genomsnittlige trettio- och åttioåringen. Men frågan är hur det ser ut *inom* respektive generation – har resurser omfördelats till alla 1980- och 1930-talister?

Utifrån den samlade marknadsinkomsten som tjänats in per levnadsår kan individerna i respektive generation rangordnas i fem lika stora grupper, s.k. livsinkomstkvintiler. Kvintil 1 består av de 20 procenten med lägst marknadsinkomster per levnadsår, medan kvintil 5 består av de 20 procenten med högst marknadsinkomster per levnadsår.⁶³ På basis av denna indelning kan sedan skillnaden i bokslut mellan hög- och låginkomsttagare *inom* varje generation beräknas.

Diagram 4.4 Bokslut per levnadsår i Sverige för generationer födda 1930–2009, uppdelade på livsinkomstkvintiler, justerat för pris och tillväxt

⁶³ Fördelningen för livsinkomster uppvisar sannolikt en för låg spridning för de äldre kohorterna. Detta beror på att inkomster inte kan observeras innan 1967 utan istället har imputerats. Den använda tekniken gör att inkomsterna från två successiva år för en individ blir svagare korrelerade än vad som kan observeras i data från och med 1967.

I diagram 4.4 visas att de med högst livsinkomster (kvartil 4 och 5) har negativa bokslut, dvs. betalar in mer till det offentliga än man får tillbaka. Motsatsen gäller för dem med lägst marknadsinkomster (kvartil 1–3) som har positiva bokslut – de har fått mer från den offentliga sektorn än man betalat in. Resultaten är detsamma för samtliga generationer, men skillnaderna minskar något för de yngsta generationerna.⁶⁴

Den främsta förklaringen till skillnaderna mellan hög- och låginkomsttagarna är att höginkomsttagarna betalt in mer skatt. Skillnader i mottagna transfereringar och offentlig konsumtion är betydligt mindre mellan grupperna.⁶⁵

Alla generationer består således av individer som gått kraftigt plus respektive minus mot offentlig sektor. Vissa betalar eller får upp emot 80 000 kronor per år hela livet. Det kan jämföras med omfördelningen *mellan* generationer som uppgår som mest till 13 000 kronor per år. En slutsats som därför kan dras är att omfördelningen *inom* varje generation är betydligt större än *mellan* generationerna.

Det förekommer också en systematisk omfördelning mellan kvinnor och män via den offentliga sektorn. Även omfördelningen mellan könen är större än den mellan generationer, men inte av samma omfattning som mellan hög- och låginkomsttagare. Exempelvis går kvinnorna i generationerna födda 1970–1974 plus med ca 20 000 kronor om året, medan männen i motsvarande generationer går minus med ca 7 500 kronor.

4.4 Konsumtionsutrymme för generationer

I föregående avsnitt visades att de olika generationernas konsumtionsutrymme har påverkats olika mycket av överföringar från den offentliga sektorn. Frågan är om detta har jämnat ut eller dragit isär

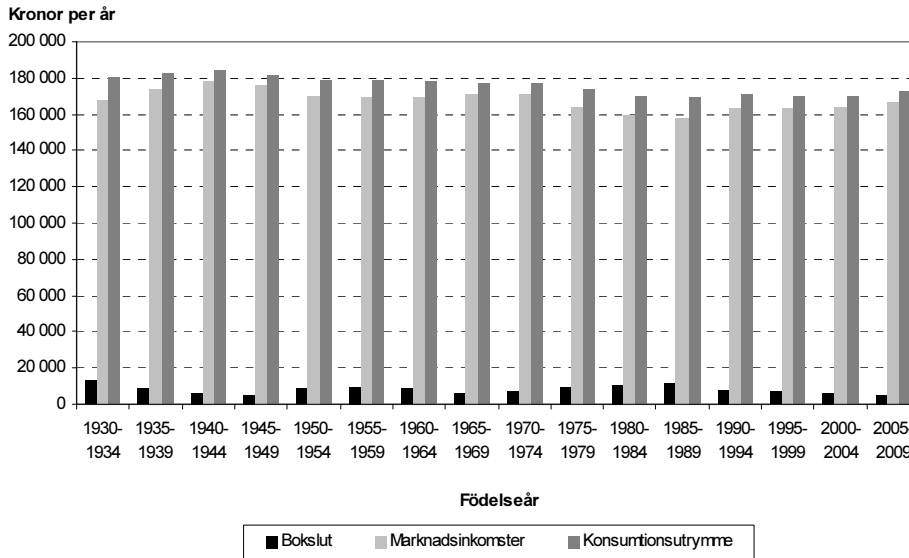
⁶⁴ Andelen som betalat mer till den offentliga sektorn än de fått tillbaka under livet uppgår till mellan 40–45 procent för de olika generationerna. Med ett hårdare kriterium för offentligfinansiell hållbarhet skulle denna andel sannolikt vara högre.

⁶⁵ För att kvantifiera den inkomstutjämning som den offentliga sektorn åstadkommer kan spridningen i marknadsinkomster och totalt konsumtionsutrymme jämföras. Ju mindre spridningen i konsumtionsutrymmet är i förhållande till marknadsinkomsterna, desto starkare är inkomstutjämningen. Här har Gini-koefficienten för marknadsinkomster och konsumtionsutrymme beräknats till 0,26 respektive 0,11 vilket visar att den offentliga sektorn minskar livsinkomstspridningen med 56 procent. Beräkningen gäller kohorterna 1930 till 2009 sammantaget.

fördelningen av de totala konsumtionsmöjligheterna mellan generationerna.

I diagram 4.5 redovisas hur mycket varje generation i genomsnitt tjänat in från marknadsarbete under varje levnadsår i Sverige (ljus stapel). När denna marknadsinkomst slås samman med överföringar från andra generationer via boksluten (svart stapel) fås det totala konsumtionsutrymmet (mellanmörk stapel).⁶⁶

Diagram 4.5 Totalt konsumtionsutrymme, marknadsinkomst och bokslut för generationer födda 1930–2009, i genomsnitt per levnadsår i Sverige, justerat för pris och tillväxt

I jämförelse med vad individerna själva tjänar ihop på marknaden framstår den överföring mellan generationerna som den offentliga sektorn orsakar som försumbar. Vad som mer än något annat styr de olika generationernas konsumtionsutrymme är istället det egna arbetet.

Att överföringarna från den offentliga sektorn har så liten betydelse – trots att den utgör ungefär hälften av BNP – beror på att merparten av de transfereringar och konsumtion som en individ

⁶⁶ Det totala konsumtionsutrymmet består av den egna inkomsten över livet, reducerad eller ökad med eventuella överföringar från andra generationer via offentlig sektor. Med egen inkomst avses summan av förvärvsinkomster, egenföretagarinkomster samt inkomst av kapital.

erhåller är självfinansierade. Knappt en femtedel av all skatt som en genomsnittlig individ betalar under en livscykel medför omfördelning mellan individer, resterande 80 procent återförs till samma individ någon gång under livet. Vad den offentliga sektorn uppnår med omfördelningen är i allt väsentligt en periodisering av individernas inkomster över livet.⁶⁷ Den omfördelning som faktiskt sker tycks dessutom gå mellan inkomstgrupper snarare än mellan generationer.

Diagram 4.5 visar att den omfördelning mellan generationer som den offentliga sektorn faktiskt åstadkommer verkar något utjämnande för vissa generationer såsom de födda på 1930-talet och 1980-talet. För andra generationer, främst de yngre, är inte överföringarna tillräckliga för att kompensera de lägre marknadsinkomsterna.

4.5 Känslighetsanalyser

De beräkningar av omfördelningen mellan generationer som presenterats hittills i detta kapitel bygger på en uppsättning ekonomiska och demografiska förutsättningar. Ett antal metodologiska vägval har också gjorts, vilket tidigare beskrivits i kapitel 2 och 3.

I detta avsnitt prövas hur resultaten påverkas om ett par av dessa antaganden ändras. Det första avser fördelningen av resurser i hushållet. Det andra berör utformningen av finanspolitiken via målet om överskott i de offentliga finanserna.

4.5.1 Effekter av individuell fördelning av resurser i hushållet

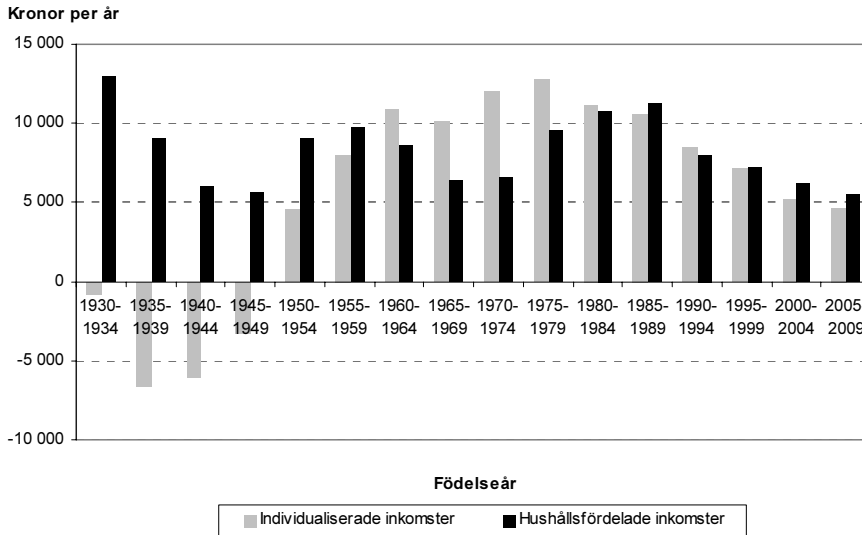
I redovisningen har hittills antagits att hushållen fördelar alla resurser lika mellan hushållsmedlemmarna (se kapitel 2). Det innebär att en transferering som betalas ut till en individ gynnar alla hushållsmedlemmar lika mycket. På motsvarande sätt minskar en individuell skatt konsumtionsutrymmet lika mycket för samtliga hushållsmedlemmar. En följd blir till exempel att barn påförs skattebetalningar och att vuxna gynnas av subventionerad barnomsorg och grundskola.

För att undersöka betydelsen av detta antagande har generationsboksluten beräknats även under antagandet om helt individualise-

⁶⁷ Pettersson och Pettersson (2003).

rade inkomster. Var och en behåller då sina egna marknadsinkomster. Alla skatter, transfereringar och offentlig konsumtion som kan knytas till enskilda individer antas enbart påverka denna individs ekonomi. Hushållsgemensamma komponenter såsom bostads- och socialbidrag fördelas dock fortfarande lika mellan hushållsmedlemmarna.⁶⁸

Diagram 4.6 Bokslut för generationer födda 1930–2009, genomsnitt per levnadsår i Sverige, justerat för pris och tillväxt

Resultaten påverkas relativt kraftigt av den förändrade hushållsdelningen (diagram 4.6). De generationer som påverkas mest är födda på 1930-, 1940-, 1960- och 1970-talen. För de yngsta generationerna är skillnaden mindre.

Förklaringen ligger i välfärdsstatens framväxt. Den huvudsakliga effekten av att hushållsfördela komponenterna är att barn belastas med sina föräldrars skatter medan föräldrarna gynnas av subventionerna till barnomsorg och skola. För de yngsta generationerna

⁶⁸ Individualiseringen av inkomsterna har heller inte kunnat göras fullt ut och vissa komponenter hanteras av datamässiga skäl på ett inkonsistent sätt över tiden. Indirekt beskattning (i huvudsak moms) beräknas på hushållsnivå baserat på hushållets disponibla inkomst och fördelas därefter lika. Även de personer som inte har några egna inkomster (och i denna känslighetsberäkning ingen egen konsumtion) kommer därför att påföras vissa skattebetalningar. Föräldrapenningen läggs från och med införandet 1974 på modern medan föregångaren moderskapspenning hamnar på barnet. Se även bilaga 1 för ytterligare detaljer.

tar dessa effekter i stort ut varandra över livet. Fördelningen från och till deras föräldrar motsvaras i stort sett av en omvänd fördelning till och från deras barn. De lever hela sina liv med en offentlig sektor vars omfattning och inriktning inte ändras så mycket.

För äldre generationer påverkar dock den offentliga sektorns utbyggnad effekten av hushållsfördelningen; ju äldre desto större effekt. De som var barn och unga på 1930- och 1940-talen fick betydligt mindre subventioner under uppväxten. Deras föräldrar betalade dessutom betydligt mindre i skatt än vad de själva skulle komma att betala när de själva uppnådde motsvarande åldrar. I hushållsfördelningen har de därför inte så mycket subventioner att dela med sina föräldrar och de tillförs heller inte så mycket skatt under barnåren som yngre generationer. När de senare blir föräldrar så tillförs de större summor än de blev av med som barn och de blir av med mer skatt än de påfördes som barn. Bägge dessa effekter verkar åt samma håll och medför att bokslut baserade på hushållsfördelade resurser ger mer positiva bokslut än individbaserade resurser för dessa generationer.

Boksluten för de som föddes på 1960- och 1970-talet är mer positiva med en individuell fördelning. Dessa generationer var de som påverkades mest av 1990-talskrisen. Arbetslösheten var förhållandevis stor i denna grupp varför de erhöll mer transfereringar och offentlig konsumtion än övriga generationer. Detta bidrar till deras positiva bokslut i ett individperspektiv men i ett hushållsperspektiv delas dock dessa förmåner med deras barn. Motsvarande överföring från sina egna föräldrar fick de inte när de själva var barn. De tilldelas snarare skatter från föräldrarna då såväl sysselsättning som skatteuttag var höga under deras barnår.

4.5.2 Effekter av ändrad finanspolitik – slopat överskottsmål

De beräkningar som presenteras hittills i detta avsnitt bygger på en utveckling av de offentliga finanserna som ligger i linje med regeringens nuvarande finanspolitik.⁶⁹ Ett viktigt led i finanspolitiken

⁶⁹ Det offentligfinansiella scenariot som beskrivs närmare i bilaga 2 går i korthet ut på att målet om 2 procents överskott upprätthålls t.o.m. 2015. För att de offentliga finanserna ska bli långsiktigt hållbara införs därefter ett golv som innebär att eventuella underskott högst får motsvara 2 procent av BNP. De offentliga utgifterna antas ligga kvar på dagens ambitionsnivå samtidigt som den demografiska utvecklingen får fullt genomslag på utgifterna. Överskottsmålet och "golvet" upprätthålls genom att skatterna tillåts variera.

är målet om ett offentligt sparande på 2 procent över en konjunkturcykel. Det har motiverats av demografiska skäl. Med ett sparande idag kan den offentliga skulden minska och finansieringen av välfärden i framtiden med många äldre blir mindre betungande för kommande generationer.⁷⁰

Detta överskottsmål är således tänkt minska risken för att resurser omfördelas från kommande generationer till nu arbetande generationer. I ett alternativt scenario undersöks vad som händer med omfördelningen mellan generationer om överskottsmålet inte upprätthålls.

Alternativscenariot är utformat så att ambitionsnivån i välfärdsstaten ligger fast, dvs. de offentliga utgifterna är desamma. Skattenivån däremot anpassas för att uppnå budgetbalans varje enskilt år.⁷¹ Det betyder att de medel som idag går till att minska den offentliga skulden via överskottsmålet istället används för att sänka skatten.⁷²

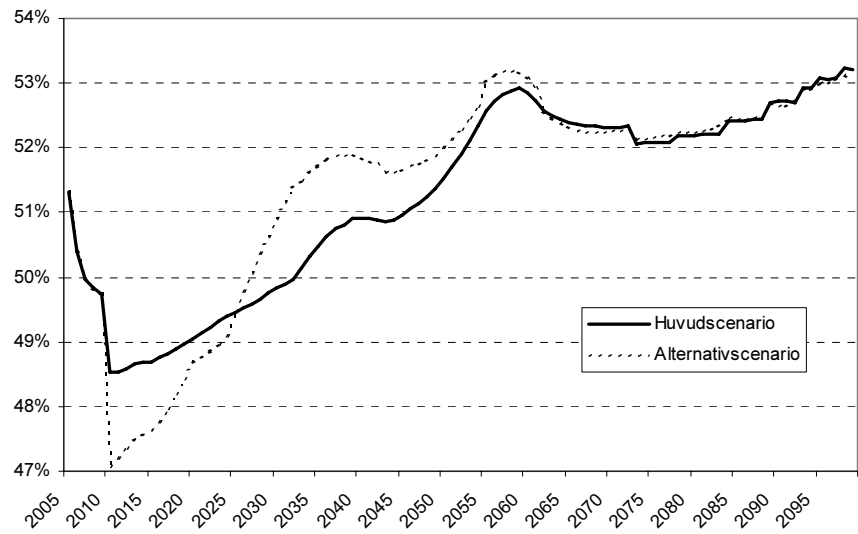
I diagram 4.7 visas skattenivån i de två scenarierna. I alternativscenariot tillåts skatten variera betydligt mer än i huvudscenariot. Under perioden 2010 till 2025 blir skatterna lägre vilket gynnar samtliga skattebetalare under denna period. Skatterna är därefter högre fram till 2065 varefter de utvecklas ungefär lika i bägge scenarier under resten av perioden.

⁷⁰ Beräkningarna avser förhållandena som var kända i maj 2006.

⁷¹ Underskott och överskott på motsvarande en halv procent av BNP tillåts dock. Alternativscenariot är också något snålare jämfört med huvudscenariot vilket betyder att den offentliga skulden slutar på en lägre nivå. Bilaga 2 innehåller en mer detaljerad redogörelse för scenarierna och vad som skiljer dem åt.

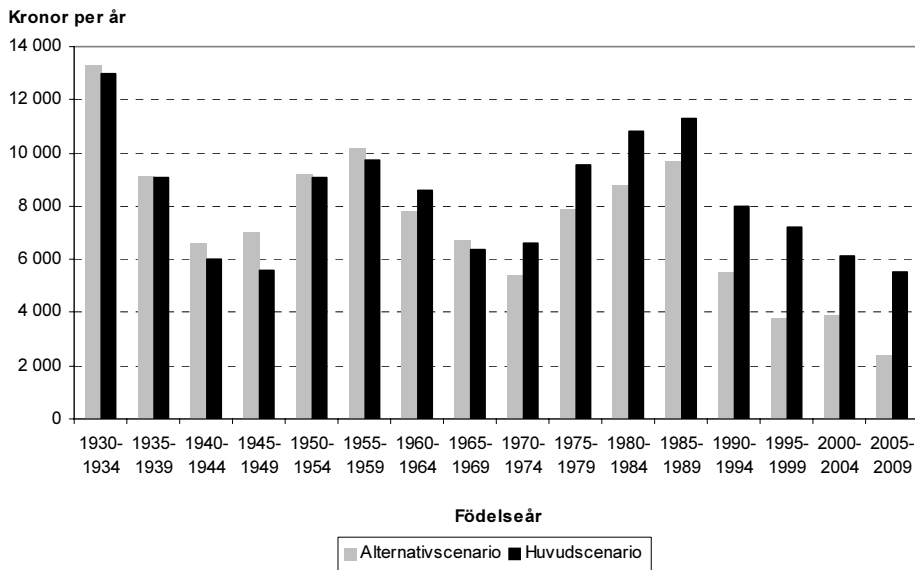
⁷² Denna skattesänkning implementeras som en överföring från staten till hushållen i form av en klumpsumma, lika för alla vuxna i befolkningen.

Diagram 4.7 Skatter som andel av BNP i huvudscenariot och alternativscenariot

Den sammantagna effekten av dessa variationer i skatteuttaget är att de äldre generationerna, födda före 1960, får lägre skatter medan de som är födda 1960 eller senare får högre skatter sett över hela livsrymden. Det får också effekter på boksluten, vilket redovisas i diagram 4.8 nedan.

Diagram 4.8 Bokslut för generationer födda 1930–2009, genomsnitt per levnadsår i Sverige, justerat för pris och tillväxt

Det som sker i alternativscenariot när saldomålet slopas är att boksluten för fyrtiotalisterna – som kom ut som mindre gynnade i huvudscenariot – förbättras något. För yngre generationer försämras boksluten, ju senare födelseår desto större genomslag får de högre skatterna mellan 2025 och 2065.

Om man enbart ser till generationer som befinner sig på arbetsmarknaden idag skulle den totala omfördelningen mellan generationer kunna minska om överskottsmålet överges. För dessa generationer skulle en offentligfinansiell strategi som fokuserar på årlig budgetbalans vara mer generationsneutral än dagens överskottsmål. En konsekvens av en sådan strategi skulle dock bli att de allra yngsta och ännu ofödda generationerna skulle drabbas och komma farligt nära negativa bokslut. Vi skulle således riskera att omfördela resurser från ännu ofödda generationer till oss själva. Mot bakgrund av den osäkerhet som beräkningarna är behäftade med, framförallt för de yngre generationerna vars resultat nästan helt bygger på simuleringar, framstår detta som ett riskfyllt alternativ. Det finns dessutom stort utrymme för framtida händelser och framtida ekonomisk utveckling att ytterligare försämra resultatet för de yngsta, inga garantier finns för att tillväxten blir den

som antas i scenarierna. Ett slopat överskottsmål är därför inte att rekommendera.

5 Sammanfattande slutsatser

I detta kapitel redogörs för den samlade bilden kring omfördelning mellan generationer som framkommit i de tidigare kapitlen i denna rapport.

5.1 Tre övergripande slutsatser

På senare tid har alltmer intresse i den svenska välfärdsdebatten riktats mot fördelningen mellan generationer. Föreställningarna om vilka generationer vars livsvillkor väsentligen gynnats respektive missgynnats är ofta starka. Detta trots att vetenskapen kring den faktiska omfördelningen är mycket liten.

Med denna studie önskar vi ge ett bidrag till kunskapen och debatten om fördelningen och omfördelningen mellan generationer. I rapporten har vi beräknat om det förekommer en systematisk omfördelning av resurser mellan nu levande generationer via den offentliga sektorn, samt uppskattat dess storleksordning. Genom att lägga samman dessa överföringar med den totala inkomsten över livet har också det totala konsumtionsutrymmet för olika generationer beräknats.

Rapporten innehåller även en avgränsad utvärdering om det finanspolitiska målet på 2 procents överskott över en konjunkturcykel kan motiveras ur ett generationsperspektiv.

Utifrån den analys som presenteras i kapitel 4 kan tre övergripande slutsatser dras och de är följande:

1) *Omfördelning mellan generationer förekommer*

Det första som kan konstateras är att det förekommer en systematisk omfördelning av resurser mellan nu levande generationer via den offentliga sektorn. Störst omfördelning sker till generationerna födda i början av 1930-talet och till generationerna födda på 1980-talet. Minst går till de födda under 1940-talet, men även de födda

på slutet av 1960-talet och i början av 1970-talet. Den huvudsakliga förklaringen till att mindre omfördelas till 1940-talisterna är att de erhåller förhållandevis mindre bidrag, transfereringar och offentlig konsumtion i jämförelse med de höga inbetalningarna av skatter och avgifter som de gjort under sina liv. Det är i sin tur en följd av att de förvärvat arbetat mer totalt sett under livscykeln; de gick in på arbetsmarknaden tidigare och förväntas också ha en relativt sett kortare period som ålderspensionärer. Det sämre utfallet för 1960- och 1970-talisterna beror på att de tillhört hushåll som betalt mer i skatt än andra generationer utan att få motsvarande transfereringar och subventioner.

De yngre åldersklasserna födda på 1980-talet inleder sina yrkesliv sent och förväntas ta ut en ökad livslängd i längre period som ålderspensionärer.⁷³ I jämförelse med generationerna både före och efter betalar därför 1980-talisterna mindre skatt och avgifter under livscykeln, vilket förklarar att resurser omfördelas till dem.

Det positiva bokslutet för 1930-talisterna beror på att hushåll de tillhört som unga levde under en period med lågt skattetryck samtidigt som de som vuxna och pensionärer mottar transfereringar och konsumtion i en fullt utbyggd välfärdsstat.

Beräkningarna för generationerna födda på 2000-talet visar att de också riskerar få ett lägre konsumtionsutrymme om de tar ut alltmer välstånd i fritid.

Alla generationer går plus mot offentlig sektor i analysen. Det kan tyckas märkligt men är en följd av de antaganden som gjorts om utvecklingen av de offentliga finanserna i framtiden. Med andra, exempelvis hårdare, kriterier för den offentligfinansiella utvecklingen hade boksluten blivit lägre och alla hade sannolikt inte gått plus.⁷⁴ På grund av detta bör inte alltför stor vikt läggas vid att alla går plus mot offentlig sektor. Fokus bör istället riktas mot skillnaden mellan olika generationer snarare än de absoluta nivåerna.

⁷³ Detta är delvis en följd av ett konservativt antagande i beräkningsmodellerna om att pensionsåldern kommer att vara 65 år även i framtiden. Det sena inträdet är inte nödvändigtvis resultatet av ett aktivt val utan kan vara en följd av svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden.

⁷⁴ Bokslutens genomsnittliga nivå kan tolkas som något överskattad, den offentliga sektorn kan inte generera nytta till alla utan att någon behöver betala.

2) *Men omfördelningen är liten i jämförelse med den egna livs-inkomsten*

Den andra slutsatsen som kan dras är att den omfördelning som sker via den offentliga sektorn *inte* förklarar skillnader mellan olika generationers totala konsumtionsmöjligheter över livet. Det är istället de egna inkomsterna förvärvade på arbets-, kapital- och bostadsmarknaden som förklarar vilka konsumtionsmöjligheter olika generationer har. Den omfördelning som sker via offentliga sektorn är liten i jämförelse. Ta generationen med allra störst överföringar som exempel – de födda 1930–1935 – för dem utgör överföringarna ca 13 000 kronor per levnadsår medan den egna inkomsten uppgår till ca 170 000 kronor per levnadsår i genomsnitt.

Den omfördelning som sker *mellan* generationer är också liten om man jämför den omfördelning som sker *inom* en generation. Omfördelningen mellan låg- och höginkomsttagare i en generation kan uppgå till 71 000 kronor per levnadsår i genomsnitt för höginkomsttagaren och 62 000 för låginkomsttagaren, vilket kan jämföras med den genomsnittliga omfördelningen mellan generationer på ca 8 000 kronor per levnadsår.

De beräkningar vi gjort visar också att yngre generationer har något lägre totala konsumtionsmöjligheter än äldre generationer om man jämför i förhållande till sin tids ekonomi, dvs. korrigerar för ekonomins storlek (BNP) respektive år. Det kan förklaras av att äldre generationer arbetat mer sett över hela livet än yngre. De yngre generationerna har i högre utsträckning tagit ut ökad tillväxt i olika former av fritid eller annan frånvaro från arbetsmarknaden.

Om vi inte mäter i förhållande till ekonomins storlek under respektive år är förhållandet det omvända – yngre generationer har större konsumtionsmöjligheter än äldre eftersom de lever under en högre produktion och därmed högre reala inkomster.

Det är i viss mån vanskligt att jämföra och korrigera för olika ekonomiska perioder samt dra slutsatser om olika generationers ekonomiska förutsättningar utifrån detta. Det beror på att alla fördelar med att leva idag jämfört med längre tillbaka i tiden inte till fullo fångas med hjälp av BNP. Man kan argumentera för att livet i en tid med en högre ekonomisk standard inte bara är bättre i termer av högre BNP och mer ekonomiska resurser utan också överlägset på grund av alla tekniska, medicinska och demokratiska landvinningar. Hur ska man exempelvis värdera att vi idag kan

rädda många fler liv genom den medicinska vetenskapen? Att vi lever längre, eller har rätten att tala fritt på ett annat sätt än tidigare eller de förbättringar på jämställdhetens område som åstadkommit det senaste århundradet? Detta fångas inte upp i beräkningarna. Värdet av att dagens generationer har och förväntas ha alltmer fritid än äldre generationer beaktas heller inte.⁷⁵

Den sammanfattande slutsatsen är emellertid att betydelsen av det egna arbetet är stor och det implicerar att politiken bör inriktas på att skapa gynnsamma förutsättningar för den reala ekonomin att växa (exempelvis via bejakandet av arbetslinjen) för att generera goda livsvillkor för alla generationer.

3) *Överskottsmålet är motiverat ur ett generationsperspektiv*

Den tredje slutsatsen är att målet om 2 procent sparande i offentlig sektor medför att mindre bördor läggs på kommande generationer. Om överskottsmålet avskaffas riskerar vi att ta offentliga resurser från de allra yngsta och ännu ofödda generationerna och ge till dagens förvärvsaktiva generationer.

När man enbart beaktar omfördelningen mellan de nu arbetande generationerna är emellertid inte effekten lika entydig. Ett avskaffat överskottsmål skulle innebära att omfördelningen mellan de förvärvsaktiva generationerna minskar. För dessa generationer skulle en offentligfinansiell strategi som fokuserar på årlig budgetbalans vara mer generationsneutral än dagens överskottsmål. En konsekvens av en sådan strategi skulle dock bli att de allra yngsta och ännu ofödda generationerna skulle drabbas och komma farligt nära negativa bokslut. Vi skulle således riskera att omfördela resurser från ännu ofödda generationer till oss själva.

5.2 Fler pusselbitar behövs

Resultaten från denna studie bidrar till nya insikter om generationsomfördelningen i Sverige. Men det finns anledning att påminna om att generationer som verkar gynnade respektive missgynnade i denna analys kanske ändå kan vara det omvända. Det beror på att vissa aspekter av generationsomfördelning inte be-

⁷⁵ På samma sätt fångar inte BNP upp de eventuella svårigheter eller begränsningar som finns med att leva idag jämfört med förut såsom exempelvis ökad miljöförstöring.

aktats i denna rapport. Vi har kartlagt en pusselbit, som självfallet kan kombineras med annan kunskap, men mer forskning behövs.⁷⁶

Privata överföringar

En aspekt som inte beaktas alls är privata transfereringar mellan generationerna i termer av arv eller andra former av överföringar. Utgångspunkten för denna rapport är enbart att utvärdera om den *offentliga sektorn* bidrar till omfördelningen. Det skulle givetvis vara intressant att även kunna analysera den privata omfördelningen av resurser, men det kräver ytterligare arbete med såväl historiska data som modeller och metoder. Inte minst är det spännande eftersom privata överföringar mellan generationerna ändrat riktning – historiskt har barnen försörjt sina föräldrar på äldre dar medan dagens överföringar i huvudsak går från föräldrar samt far- och morföräldrar till barn och barnbarn.⁷⁷ Hur detta samspelar med framväxten av välfärdsstaten och den omfördelning av resurser som sker i den offentliga sektorn är ett relevant ämne för vidare analyser. Samtidigt är det på flera sätt motiverat att fokusera analysen till den omfördelning som sker via den offentliga sektorn eftersom det offentliga är vårt gemensamma ansvar att fundera över och fatta beslut om.

Boende

En annan aspekt som bör analyseras utförligare och som därför kan förändra bilden av gynnade generationer är boendet. Under 1960-, 1970- och 1980-talen var boendesektorn kraftigt subventionerad via räntesubventioner och ränteavdrag, vilket medförde ökade fastighetsvärden med stor betydelse för olika generationers förmögensuppbyggnad.⁷⁸ Detta fångas i viss utsträckning inte upp i denna studie; de effekter som kan observeras i den offentliga budgeten i form av räntesubventioner eller lägre skatter ingår. Där- emot är det svårare att fånga alla delar av den privata förmögensuppbyggnaden. I de fall bostäder sålts eller antas säljas innan livets slut så registreras en kapitalinkomst som kan avläsas och därmed ingå i analysen. Värdeökningar som ej realiserats utan läm-

⁷⁶ Vilka aspekter som inte beaktas har också tidigare behandlats i kapitel 2.

⁷⁷ Fritzell & Lennartsson (2005).

⁷⁸ Olofsson (1990).

nas i arv kommer dock inte med. Vi underskattar således sannolikt de totala resurserna något hos de äldre generationerna eftersom de ägde fastigheter under den aktuella perioden. Effekten kan emellertid vara ansevärd, inte minst i storstadsregionerna.

Indirekta effekter och informell sektor

En tredje begränsning är att analysen endast bygger på direkta, mätbara överföringar av resurser. Inga hänsyn tas till indirekta effekter såsom exempelvis eventuella beteendeförändringar genererade av offentliga beslut. Om skatte- och bidragssystemen var annorlunda utformade skulle sannolikt individernas val av arbetstid, lönestrukturen och avkastningskraven på kapital osv. ha sett annorlunda ut. På lång sikt påverkar till exempel subventionerad utbildning fördelningen av inkomstmöjligheter och således även inkomsterna. Omfördelningen i denna rapport ska således inte ses som ett totalt mått på den omfördelning mellan generationerna som den offentliga sektorns aktiviteter ger upphov till.

Att endast mätbara, direkta flöden mellan offentlig sektor och hushållen ingår betyder också att den informella sektorn inte kommer med i analysen. Det är en begränsning eftersom produktion också sker via oavlönat arbete, företrädesvis i hushållen och i högre grad av kvinnor. Omfattningen av det informella arbetet har varierat över tid, vilket påverkar resultaten. Det oavlönade arbetet var vanligare förr och det medför bland annat att de äldsta generationernas totala konsumtionsmöjligheter underskattas.

Framtidsscenarier

En fjärde aspekt att fundera över är att resultaten delvis baseras på antaganden om framtiden; ju yngre generationerna är desto större del av livet bygger på antaganden. Det är alltid vanskligt att förutspå framtiden i modellscenarier och inte minst med de relativt mekaniska framskrivningar utifrån dagens välfärdssystem som gjorts i denna rapport. Antaganden och metodik följer dock samma förutsättningar som Långtidsutredningen 2003/04 och befolkningsprognosen är SCB:s officiella från 2005. Man kan emellertid se på våra scenarier och antaganden som referensbanor att jämföra med.

5.3 Generationskontraktets utformning

Med ökad kunskap om omfördelningen mellan generationer följer också naturligen frågor som rör välfärdsstatens utformning, generationskontraktet och hur solidariteten mellan generationerna bör utformas. Det första man frågar sig är vad som är *rimligt* i termer av överföringar mellan generationer? Ska omfördelning mellan generationerna alltid motverkas eller finns situationer när överföringar är motiverade? Och om systematiska överföringar ska ske – vilka principer och regler ska råda?

Välfärdsstaten är i hög grad konstruerad som ett implicit kontrakt mellan generationerna. Den arbetande befolkningen betalar skatter och avgifter som försörjer yngre och äldre idag, samtidigt som det finns en förväntan hos de arbetande om försörjning på äldre dar. Legitimiteten för välfärdsstaten, i synnerhet med en omfattning och utformning som den svenska, vilar på att generationskontraktet fungerar. Det måste finnas ett förtroende mellan generationerna. Frågorna om rimlighet och utformning kring överföringar mellan generationer är därför grundläggande för välfärdsstatens legitimitet.

Det finns flera olika förhållningssätt till generationskontraktet och hur det ska utformas. Ett synsätt är att politiska beslut ska inriktas mot så liten systematisk omfördelning som möjligt mellan generationerna. Det implicita generationskontraktet kan kvarstå som idag, dvs. den arbetsföra befolkningen finansierar välfärd för yngre och äldre, men avsikten med politiken bör i högre grad vara att utforma skatte-, bidrags- och transfereringssystemen så att resurser inte systematiskt omfördelas mellan generationer i slutändan. Med detta synsätt är det önskvärt att varje generation i största möjliga mån går plus minus noll mot det offentliga. Inga överföringar sker till andra generationer, samtidigt som inga skulder heller lämnas till någon annan.

Det är emellertid inte svårt att föreställa sig händelser – utöver de vanliga – som faktiskt skulle kunna motivera systematiska överföringar mellan generationer. Två skeenden under 1900-talet kan tas som exempel; dels andra världskriget, dels den internationella ekonomiska nedgången under 1990-talet. Under så exceptionella förhållanden som krig verkar en ökad skuldsättning i offentlig sektor helt rimlig, trots att det sannolikt slår olika hårt mot olika generationer eller innebär att bördor läggs på kommande generationer. Likaså verkar det inte uteslutet att utomordentligt svåra

ekonomiska nedgångar, som den på 1990-talet, kan motivera att exempelvis satsningar riktas till generationer just på väg att etablera sig på arbetsmarknaden som de inte behöver ”betala tillbaka”.⁷⁹

Det finns också anledning att fundera på i vilket ljus historien ska betraktas. Det är mycket tveksamt om politiken historiskt väglett av målet att åstadkomma en välfärdsstat med neutral fördelning mellan generationerna. Systematiska överföringar som vi finner idag kan således vara resultatet av politiska beslut som fattas för mycket länge sen, eftersom vi följer individer över så lång tid. Det är inte uppenbart att sådana skillnader ska jämnas ut. Vissa generationer har i hög grad redan levt merparten av sina liv, och gjort de allra flesta viktiga livsvalen. Att då få kraftigt förändrade förutsättningar för sin försörjning kan vara bekymmersamt.

Vid reformer av välfärdsstaten idag borde emellertid generationsperspektivet kunna beaktas oftare. Den offentliga sektorn omfördelar stora medel och för upprätthållandet av dess legitimitet bör kunskap om eventuell generationsomfördelning inhämtas. Det kommer att inte minst vara av väsentlig betydelse inför prioriteringar kring fördelningen av resurser i välfärdsstaten när allt fler i befolkningen blir äldre.

Fler och frekventare generationsanalyser kräver dock en fortsatt utveckling och validering av metoder, data och resultat. De metoder som tillämpats för att beräkna omfördelningen i denna rapport är nya och har därför utvecklats inom ramen för denna studie. Flera av de vägval som gjorts metodologiskt bör prövas och valideras ytterligare. Exempelvis bör resultaten prövas för alternativa antaganden om framtiden. Vad händer med resultaten om kostnaderna för sjukvård och äldreomsorg blir högre än de vi antagit, eller om pensionsåldern faktiskt kommer att stiga i takt med ökad livslängd?

⁷⁹ Ett exempel på en sådan avvägning finns i USA åren efter depressionen, i slutet av 1930-talet. Vid införandet av ett ålderspensionssystem argumenterades för ett fördelningssystem framför ett fonderat eftersom det per definition gynnar den första generationen som får utbetalningar. Motivet var att stödja dessa generationer då de förlorat sina tillgångar under depressionen.

Källor

- Auerbach, A. J., Kotlikoff L. J. and Leibfritz, W. (1999) *Generational Accounting Around the World*. The University of Chicago Press.
- Auerbach, A., Gokhale, J. & Kotlikoff, L. (1992) *Generational Accounting: A New Approach to Understanding the Effects of Fiscal Policy on Saving*. Scandinavian Journal of Economics 94(2), 303–318.
- Batljan, I., & Lagergren, M., (2005) *Future demand for formal long-term care in Sweden*. European Journal of Ageing Vol. 2 p. 216–224.
- Bentzel, R. (1953), *Inkomstfördelningen i Sverige*. Avhandling vid Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet. Almqvist & Wiksell.
- Bergh, A., (2005), *On Inter and Intra-individual Redistribution of the Welfare state*. Social Science Quarterly. Vol. 86, p.984-995.
- Bergman, M., (2003), *Hemarbetet och BNP*. Ekonomisk Debatt, Vol 31, Nr 3, sid. 60-67.
- Browning, M., Bourguignon, F., Chiappori, P.-A. & Lechene, V. (1994), *Income and Outcomes: A Structural Model of Intra-household Allocation*, Journal of Political Economy, vol. 102, No. 6.
- Daunfeldt S.-O., (2002), *Nya modeller för hushållets fördelning av tid och resurser*. Ekonomisk Debatt 2002, Årg 30, Nr 8, sid. 721-728.
- Edin, P.-A. & Fredriksson, P. (2000) *LINDA – Longitudinal INDividual DATA for Sweden*, Working Paper 2000:19, Department of Economics, Uppsala University.
- Ekonomiska Rådet Danmark (2004) *Fordelingen mellem generationer*. Kapitel 3 i Dansk Ekonomi forår 2004.
- Edvinsson, R. (2005) *Growth, Accumulation, Crisis: With New Macroeconomic Data for Sweden*. Almqvist & Wiksell International; Stockholm.
- Fahrmeir, L & Tutz, G. (1997) *Multivariate Statistical Modelling Based on Generalized Linear Models*. New York. Springer-Verlag.
- Flood, L., Jansson, F., Pettersson, T., Pettersson, T., Sundberg, O. & Westerberg, A. (2005). *SESIM III – a Swedish dynamic micro simulation model*. www.sesim.org.

- Fregert, K. & Gustafsson, R. (2005) *Fiscal statistics for Sweden 1719–2003*. Working Paper No 2005:40, Department of Economics, Lund University.
- Fritzell, J. (1999), *Incorporating Gender Inequality into Income Distribution Research*, International Journal of Social Welfare, 1999: 8: 56–66.
- Fritzell, J. & Lennartsson C. (2005) *Financial transfers between generations in Sweden*. Ageing & Society, 25. 1–18.
- Förster, M. & Mira d’Ercole, M. (2005), *Income Distribution and Poverty in OECD Countries in the Second Half of the 1990s*. OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 22.
- Haveman, R. (1994) *Should Generational Accounts Replace Public Budgets and Deficits?* Journal of Economic Perspectives 8(1). 95–111.
- Hill, M., & Norlin, J., (2004) *Sveriges ekonomi – utsikter till 2020*, bilaga 1–2 till Långtidsutredningen 2003/04, SOU 2004:11, Fritzes, Stockholm.
- Hussenius, J. & Selén, J. (1994) *Skatter och socialförsäkringar över livscykeln – en simuleringsmodell*. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), Ds 1994:86, Fritzes, Stockholm.
- Krantz, O., (1987), *Historiska nationalräkenskaper för Sverige. 6, Husligt arbete 1800–1980*. Ekonomisk-historiska föreningen, Lund.
- Lindh, T., Malmberg, B. & Palme, J. (2005), *Generations at War or Sustainable Social Policy in Ageing Societies?* Journal of Political Philosophy, 13(4), 470–489.
- Lindahl, E, Dahlgren, E., & Kock, K. (1937), *National Income of Sweden*. PS King & Son och Nordstedt & Söner. London och Stockholm.
- Lundberg, S., Pollak R.A. & Wales T.J. (1997), *Do husbands and Wives Pool their Resources: Evidence from U.K. Child Benefit*. *Journal of Human Resources*, vol. 22, sid. 463–480.
- Lundvik, P., (1996), *Generational accounting in a small open economy*, Working Paper No 49, 1996, National institute of Economic Research.
- Långtidsutredningen (1992), *Metoder, modeller och beräkningar*, bilaga 1 till Långtidsutredningen 1992. Allmänna förlaget.

- Olofsson, G. (1990), *Bostadskarriären som förmögenhetsmaskin*. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), Ds 1990:29, Fritzes, Stockholm.
- Olsson, H. (1995), *Generationsräkenskaper*. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO), Ds 1995:70, Fritzes, Stockholm.
- Pettersson, T. & Pettersson, T. (2003) *Fördelning ur ett livscykelperspektiv*, bilaga 9 till Långtidsutredningen 2003/04, SOU 2003:110, Fritzes, Stockholm
- Regeringens proposition (2001/02:100), *Vårpropositionen för 2002*, bilaga 3, Fördelningspolitisk redogörelse.
- Regeringens proposition (2005/06:01), *Budgetpropositionen för 2006*, bilaga 2, Svensk Ekonomi.
- SCB (2005), *Sveriges framtida befolkning 2005–2050*, Statistiska meddelanden, BE18SM0501.
- SCB (2006), Nationalräkenskaper, www.scb.se
- Schou, P., le Maire, D. & Jørgensen (2005) *Rich parents, poor children? – A hundred years of distribution*. Working Paper Dream model.
- SOU 2002:73 *Förbättrad statistik om hushållens inkomster. Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken*. Fritzes. Stockholm.
- Storesletten K., (2003) *Fiscal Implications of Immigration – A Net Present Value Calculation*, Scandinavian Journal of Economics 105(3), 487–506.
- Ståhlberg, A.-C., (1990) *ATP-systemet från fördelningspolitisk synpunkt*. I Allmän pension. Expertrapporter. Huvudbetänkande av pensionsberedningen, SOU 1990:78, sid. 97-118. Allmänna Förlaget, Stockholm.
- Sveriges uppdaterade konvergensprogram 2005. Finansdepartementet. Stockholm.
- Žamac, J.(2005) *Winners and Losers from a Demographic Shock under Different Intergenerational Transfer Schemes*. Working Paper 2005:13, Department of Economics, Uppsala University.

6 Bilaga 1: Historiska data 1930–1998

Förord

Statistiska centralbyrån (SCB) har på uppdrag från Expertgruppen för studier i samhällsekonomi (ESS) tagit fram och ställt samman det historiska datamaterialet till denna studie.

Uppdraget har utförts av Leif Johansson och Klas Lindström, SCB. Projektet har bedrivits i nära samarbete med Thomas Pettersson och Anna Westerberg, Finansdepartementet.

6.1 Inledning

Datamaterialet i denna studie omfattar alla transaktioner mellan individen och den offentliga sektorn under perioden 1930-1998.⁸⁰ Den långa tidshorisonten är en följd av att nu levande generationer följs över hela livet.

Ingen befintlig databas har täckt behoven för studien utan en ny databas har satts samman. Bland annat har uppgifter från nationalräkenskaperna och individstatistiken kopplats ihop.⁸¹ Uppgifter om inkomster, skatter, transfereringar, subventioner och skatter har byggts upp från ett antal källor och register på SCB och annan statistik.

Utgångspunkten för databasen har varit nationalräkenskapernas statistik över konsoliderad offentlig sektor. I avsnitt 6.2 beskrivs dessa data mer utförligt. Den offentliga sektorns inkomster och utgifter har sedan fördelats till respektive individ i befolkningen som haft nytta av den. Det har framförallt skett med hjälp av individstatistik. Avsnitt 6.3 innehåller en redogörelse av individstatistiken.

⁸⁰ Att de historiska data inte sträcker sig fram till 2006 utan bara till 1998 beror på att 1999 är startåret för simuleringsmodellen som genererar framtida data.

⁸¹ Detta är inte helt okomplicerat då betydande skillnader i definitioner mellan NR och inkomststatistiken föreligger. SOU 2002:73 innehåller en redogörelse för problemen.

Dessa datakällor har kopplats samman i en databas som består av ett representativt urval av individer i befolkningen för samtliga år. Individuellt intjänade eller inbetalade inkomster, transfereringar eller skatter har kopplats till respektive individ, vilka sedan summeras till totalnivå och jämförs med motsvarande poster i nationalräkenskaperna. De restposter som uppstår samt de poster som överhuvudtaget inte finns på individnivå fördelas därefter ut på befolkningen – om möjligt enligt kända åldersprofiler eller andra relevanta mönster – annars lika till de vuxna i befolkningen. Tillvägångssättet beskrivs i avsnitt 6.4. I detta avsnitt finns också en sammanställning av samtliga variabler i databasen.

6.2 Offentliga sektorns inkomster och utgifter

Uppgifter om de konsoliderade offentliga finanserna 1930–1998 utgör utgångspunkten för databasen. Det finns emellertid inga konsistenta serier för hela perioden utan data har fått hämtas från olika källor och länkats samman.

Under nästan hela perioden har uppgifter hämtats från nationalräkenskaperna (NR). Mellan åren 1980–1998 har uppgifter hämtats från SCB:s webbsida. För perioden 1970–1979 har uppgifter erhållits från SCB, medan mellan 1950 och 1970 har konsoliderad offentlig sektor beräknas utifrån publicerade tabeller från SCB över inkomster och utgifter i delsektorer i NR.⁸²

För perioden 1930–1950 saknas uppgifter hos SCB över de offentliga finanserna, uppgifterna har istället hämtats från tabeller publicerade i Bentzel (1953). Uppgifterna i Bentzel har dock justerats. Den offentliga konsumtionen i Bentzel är beräknad som en restpost utifrån antagandet om att den offentliga budgeten var i balans under respektive år 1930–1950. Det är inte ett rimligt antagande. Vi bildar därför ett årligt offentligfinansiellt sparande genom att summera uppgifter om statsskulden med uppgifter över skuldsättningen i den kommunala sektorn.⁸³ Detta finansiella sparande läggs sedan till Bentzels beräkning av offentlig konsumtion.

För att skapa tidsserier som är konsistenta och kan användas för hela perioden 1930–1998 har endast ett begränsat antal variabler bildats. De år tillgången över variabler varit som minst (perioden

⁸² Beräkningen har utförts av Klas-Göran Larsson, Enheten för offentliga finanser, Finansdepartementet.

⁸³ Fregert, K. & Gustafsson, R. (2005) samt Årsbok för Sveriges kommuner.

1930–1950) har varit styrande. Variablerna över den konsoliderade offentliga sektorn finns beskrivna i tabell 6.1.

Tabell 6.1 Variabler i databasen över konsoliderad offentlig sektor

Post	Variabelnamn
Totala utgifter för den konsoliderade offentliga sektorn	NRUTG
Utgifter för transfereringar	NRTRANS
Utgifter för offentlig konsumtion	NRKONSUM
Övriga utgifter	NRUREST
Totala inkomster för den konsoliderade offentliga sektorn	NRINK
Skatter och sociala avgifter	NRSOSA
Övriga inkomster	NRFINK
Finansiellt sparande	NRFSPAR

Följande relationer gäller: $NRUTG=NRTRANS+NRKONSUM+NRUREST$, $NRINK=NRSOSA+NRFINK$, $NRFSPAR=NRINK-NRUTG$.

6.3 Individstatistik

6.3.1 Allmänt om mikrodata

Utgångspunkten i generationsanalyserna är att följa individer över livsrytten. Mikrodata har därför samlats in eller skapats för hela den studerade perioden från 1930 till 1998. Längre tillbaka i tiden då individdata inte finns tillgängliga har mikrodata byggts upp med hjälp av olika tekniker, som skiljer sig åt mellan olika tidsperioder.

Man kan med tanke på tillvägagångssättet göra en indelning i fyra perioder. Den första perioden omfattar då tiden 1974–1998, under denna period finns god tillgång till mikrodata med uppgifter om inkomster, skatter och transfereringar på individnivå. Uppgifter om transfereringar försvinner successivt under perioden men större delen finns kvar till 1974. Uppgifter om den offentliga konsumtionen finns endast på makronivå.

Den andra perioden omfattar tiden 1968–1973 då mikromaterial finns för inkomster och skatter medan uppgifterna om transfereringar huvudsakligen endast finns på makronivå.

Den tredje perioden omfattar tiden 1951–1967. För denna period finns inte tillgång till mikromaterial men det finns inkomststatistik fördelad på inkomstklasser och ålder, som kan utnyttjas. Transfereringar finns endast tillgängliga på makronivå.

Den sista perioden avser tiden före 1951 då data om inkomstfördelningen endast finns tillgänglig i samband med folkräkningar, för övriga år finns endast uppgift om makrosummor för inkomster och skatter.

Huvuddatakällan LINDA

Den huvudsakliga datakällan för analysen är databasen LINDA. Detta är en longitudinell databas, som baseras på ett urval av Sveriges befolkning på ca 3 procent. Varje urvalsperson kan följas över tiden från 1968 och framåt. Urvalet kompletteras varje år genom att nyfödda och invandrare läggs till i urvalet, samtidigt som avlidna och utvandrade försvinner ur urvalet. Detta innebär att urvalet ger korrekta skattningar av en representativ befolkning för varje år. För urvalspersonerna finns uppgifter om inkomster, skatter och transfereringar. Antalet uppgifter som finns tillgängliga minskar ju längre tillbaka i tiden man går. LINDA finns tillgänglig från 1968 och framåt.

För att skapa en databas på individnivå som omfattar tiden 1930–1997 har därför en artificiell databas skapats för åren 1930–1967. Denna har skapats genom att utgå från urvalet 1968. Urvalet för 1967 skapas genom att minska åldern på alla i urvalet 1968 med ett år. De som därvid fått en negativ ålder har uteslutits ur urvalet. Därefter har urvalet anpassat till befolkningssiffrorna för 1967 genom att lägga till personer i urvalet så att uppgifterna stämmer – efter ålder och kön – med befolkningssiffrorna enligt officiell statistik. För vissa åldersklasser kan det istället för att lägga till personer bli aktuellt att ta bort personer för att få korrekta skattningar. Detta förklaras med effekter av invandringen.

Den skapade databasen för tiden 1930–1967 innehåller i detta läge endast variablerna kön, ålder, identitetsnummer och urvalsvikt. I efterföljande avsnitt beskrivs hur övriga variabler skapas.

6.3.2 Inkomster

Inkomsterna i databasen tilldelats individerna i enlighet med den individuella taxeringen så länge den finns tillgänglig. Längre tillbaka i tiden har inkomster tilldelats individerna i databasen efter inkomstklasser, ålder och kön för att få en realistisk fördelning.

Tillgången på sådana uppgifter varierar emellertid under perioden 1930–1967. Nedan följer en genomgång för olika perioder.

Perioden 1930–1950

Under perioden 1930–1950 finns endast data från folkräkningarna tillgängliga. De genomfördes 1930, 1935, 1940, 1945 och 1950.

År 1930

För inkomstfördelningstabellerna i 1930 års folkräkning har 1931 års självdeklarationer använts, dessa avser inkomsterna 1930. I tabellerna används till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerat belopp med avdrag för förmögenhetsandelen. I det taxerade beloppet ingick 1/60 av förmögenheten, men i inkomsttabellerna har denna andel dragits bort. Den statligt taxerade inkomsten bildas genom att minska den sammanräknade inkomsten med de s.k. allmänna avdragen (kommunalskatt, underskott i förvärvskälla, periodiskt understöd, avgifter till folkpensioneringen, försäkringspremier m.m.).

Låga inkomster kommer inte med i analysen till följd av att det inte förelåg skyldighet att lämna självdeklaration om inkomst plus 1/60 av förmögenheten understeg 600 kronor.

År 1935

I 1935 års särskilda folkräkning gjordes en del av insamlingen som en partiell folkräkning. Denna folkräkning var en urvalsundersökning som omfattade ca 1/5 av befolkningen. För detta urval insamlades inkomstuppgifter från självdeklarationerna för 1936 vilket då avser inkomsterna för 1935.

På samma sätt som 1930 har den i tabellerna använda inkomsten varit sammanräknad inkomst minus de s.k. allmänna avdragen (kommunalskatt, underskott i förvärvskälla, periodiskt understöd, avgifter till folkpensioneringen, försäkringspremier mm).

Under 1935 förelåg heller inte någon skyldighet att lämna självdeklaration om inkomsten plus 1/60 av förmögenheten understeg 600 kronor.

De publicerade tabellerna från den partiella folkräkningen saknar uppräknig till riksnivå. För att få uppgifter om hela befolkningen har vi multiplicerat uppgifterna i tabellerna med 5.

År 1940

I 1940 års folkräkning samlades uppgifter om inkomster in från ett urval av befolkningen, vilket drogs från ett urval bland församlingsboksutdrag. Urvalet kom att omfatta 35 418 personer ur en population på 6 371 432. I tabellerna redovisas ingen uppräknig till riksnivå. För att få uppgifter om hela befolkningen har vi multiplicerat uppgifterna i tabellerna med $6\,371\,432/35\,418=179,89$.

För urvalet insamlades deklarationsuppgifter för 1941 avseende inkomsterna för 1940.

Det inkomstbegrepp som användes vid insamlingen var till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerat belopp. I detta belopp ingår 1/100 av förmögenheten. Det betyder att 1940 har den i tabellerna använda inkomsten varit sammanräknad inkomst minus de s.k. allmänna avdragen (kommunalskatt, underskott i förvärvskälla, periodiskt understöd, avgifter till folkpensioneringen, försäkringspremier m.m.) plus 1/100 av förmögenheten.

Under 1940 förelåg heller inte någon skyldighet att lämna självdeklaration om inkomsten plus 1/100 av förmögenheten understeg 600 kronor.

År 1945

I 1945 års folkräkning gjordes en del av insamlingen som en partiell folkräkning, vilket omfattade ca 1/12 av befolkningen. För detta urval insamlades deklarationsuppgifter för 1946 avseende inkomsterna under 1945. I 1945 års folkräkning användes sammanräknad nettoinkomst som inkomstbegrepp. I detta inkomstbegrepp ingår inkomster av tjänst eller tillfällig förvärvsverksamhet, jordbruksfastighet, annan fastighet, rörelse m.m. och kapital. Inkomsterna har minskats med underskott i förvärvskälla.

År 1950

I 1950 års folkräkning gjordes insamlingen av inkomstuppgifter som en urvalsundersökning. Urvalet bestod av personer födda den 15 i varje månad, dessutom har en totalundersökning gjorts av personer med en sammanräknad nettoinkomst på minst 50 000 kronor. För personer med en sammanräknad nettoinkomst under 10 000 kronor har endast personer födda den 15 i månaderna mars, juni, september och december ingått. Undersökningen har gjorts för 1951 års inkomster. Som inkomstbegrepp har sammanräknad nettoinkomst använts.

Interpolering av inkomster 1930–1950

Under de mellanliggande åren saknas inkomstabeller. Dessa har dock skapats med hjälp av interpolering. Det innebär att uppgifter mellan de två närmast liggande folkräkningarna används. För år 1931 har exempelvis uppgifter från folkräkningarna 1930 och 1935 använts. Separata inkomstabeller har bildats för kvinnor och män.

Interpoleringen har skett genom att beräkna antalet individer i varje ålders- och inkomstklass respektive år. Antalet individer i respektive cell avseende ålder och inkomstklass beräknas som det viktade medelvärdet av de närliggande folkräkningarna. Om antalet inkomsttagare i åldersklass i som tillhör inkomstklass j år 1930 var X och motsvarande antal 1935 var Y blir antalet 1931: $(0,8 * X + 0,2 * Y)$, 1932: $(0,6 * X + 0,4 * Y)$ och så vidare.

Med hjälp av dessa inkomstabeller har sedan varje individ i databasen tilldelats en inkomst. Tilldelningen har skett på så sätt att antalet inkomsttagare fördelat på ålder och inkomst kommer att motsvara det antal som tabellerna anger. Inkomsten har bildats genom att individen har kommit att tillhöra en viss tabellcell och sedan har inkomsten bestämts som den undre inkomstgränsen plus intervallängden gånger ett rektangulärt slumpstal.

För åren 1930, 1935 och 1940 är inkomstbegreppet i folkräkningens inkomststatistik reducerad på grund av avdrag för kommunalskatt och folkpensionsavgift. För åren 1930–1942 har därför inkomsten ökat med en beräknad kommunalskatt och folkpensionsavgift. En mindre felkälla finns här genom att avdraget avsåg kommunalskatten och folkpensionsavgiften året före, medan

den använda metoden ger ett avdrag av det aktuella inkomstårets kommunalskatt och folkpensionsavgift.

Interpoleringen mellan olika år bygger på att inkomstutvecklingen är linjär över tiden. Under perioden inträffar t.ex. en lågkonjunktur under början av 1930-talet. För att justera för detta och andra fel som uppstår genom den valda metoden har alla inkomster under varje år korrigerats genom att alla inkomster har multiplicerats med en korrigeringsterm. Som resultat har summan av inkomster kommit att överensstämma med de inkomstsummor som finns i inkomststatistiken. Denna korrigerings innebär att individernas inkomster ökas eller minskas.

Tabell 6.2 **Korrigeringsfaktor för inkomster 1930–1950**

År	Korrigeringsfaktor
1930	0,981
1931	0,900
1932	0,823
1933	0,783
1934	0,841
1935	0,920
1936	0,922
1937	0,960
1938	0,955
1939	0,961
1940	0,984
1941	0,937
1942	0,967
1943	1,041
1944	0,997
1945	0,990
1946	1,004
1947	0,996
1948	1,005
1949	0,950
1950	0,905

Perioden 1951–1967

För perioden 1951–1958 finns uppgifter om sammanräknad inkomst fördelad på inkomstklasser och kön. För några av åren saknas uppgifter fördelade på kön och ålder. En kombinerad tabell för kön, ålder och inkomst har då skapats genom att beräkna mäns respektive kvinnors andel i varje inkomstklass. Denna andel har

sedan använts för att beräkna antalet män respektive antalet kvinnor i de olika åldersklasserna inom aktuell inkomstklass. Detta ger en inkomsttabell fördelad på kön, ålder och inkomstklass.

För perioden 1959–1967 finns tabeller över sammanräknad inkomst fördelade på kön, ålder och inkomst. Dessa har används som underlag för inkomstilldelningen och den har skett på samma sätt som föregående period.

Perioden 1968–1998

För denna period finns registerbaserade uppgifter om inkomsten från databasen LINDA vilket beskrivits ovan.

6.3.3 Skatter, sociala avgifter och arbetsgivaravgifter

I databasen finns endast en sammanslagen variabel som innehåller kommunala och statliga skatter samt social avgifter. För tilldelningen av skatt till individerna i databasen har en uppdelning gjorts i kommunal och statlig skatt samt sociala avgifter. I den slutliga databasen har dessa poster slagits samman till en variabel.

För perioden 1930–1967 saknas registeruppgifter om skatter och social avgifter. Den inkomst som har skapats för varje individ har således fått utnyttjas för att räkna fram skatterna och de sociala avgifterna. Hur dessa beräkningar genomförts beskrivs nedan.

Från och med 1947 infördes källskatt i Sverige. I samband med övergången till källskatt befriades man från att betala skatter som skulle ha utgått enligt taxeringen 1947. I det register som har skapats har skatten beräknats för varje enskilt inkomstår och skatten har också betraktats som inbetald under inkomståret. Det innebär att någon skattebefrielse för inkomsterna under 1946 inte har gjorts.

Kommunalskatter

För perioden 1930–1967 har kommunalskatten beräknats genom att en kommunalt beskattningsbar inkomst skapats. Denna har bildats som sammanräknade inkomst minus det kommunala orts-

avdraget.⁸⁴ För 1930 till 1951 har grundavdraget enligt ortsgrupp IV använts. För perioden 1952–1967 har ortsavdraget för ogifta i ortsgrupp IV använts. Den kommunalt beskattningsbara inkomsten har sedan multiplicerats med den genomsnittliga kommunala skattesatsen för aktuellt år. Den har hämtats från www.scb.se.

I dessa beräkningar har en förenkling gjorts genom att utgå från sammanräknad inkomst. För den kommunala beskattningen har bl.a. inkomst av fastighet behandlats annorlunda än för statlig beskattning.

Direkta statliga skatter

Under perioden 1930–1967 har den statliga skatten beräknats enligt skattereglerna för ensamstående i ortsgrupp IV. För att den beräknade skatten ska stämma har vissa justeringar skett dels av ortsavdragens storlek och sedan av den beskattningsbara inkomstens storlek och avslutningsvis även av den statliga skatten. Korrigeringarna har skett för att få överensstämmelse med uppgifter i taxeringsstatistiken.

Sociala avgifter

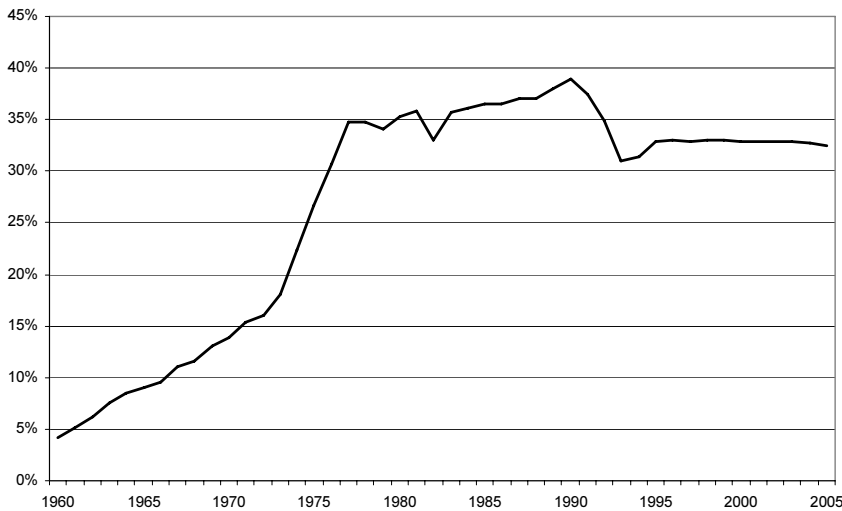
För perioden 1968–1998 hämtas sociala avgifter direkt från individregister. Detta gäller även kommunal och statlig skatt. Mellan 1968–1970 finns uppgifter om ackumulerad inbetald A- och B-skatt. Motsvarande för perioden 1971–1973 är summan av statlig inkomstskatt, kommunal inkomstskatt, sjömansskatt, förmögenhetsskatt och folkpensionsavgift. För perioden 1974–1977 har summan av statlig inkomstskatt, kommunal inkomstskatt, sjömansskatt och förmögenhetsskatt använts. Under perioden 1978–1998 tas uppgifterna om slutlig skatt från LINDA. Folkpensionsavgiften har beräknats enligt gällande regler för perioden 1930–1967.

⁸⁴ Vid statskattereformen 1919 infördes ett grundavdrag. Det kallades ortsavdrag och hade olika nivåer, storleken bestämdes av levnadsomkostnaderna i skattebetalarens hemort; ju högre levnadsomkostnader desto högre blev avdraget.

Arbetsgivaravgifter

Arbetsgivaravgifter har beräknats för varje individ genom att multiplicera den egna inkomsten med en procentsats som motsvarar det totala avgiftsuttaget för respektive år.⁸⁵

Diagram 6.1 Totalt uttag av arbetsgivaravgifter 1960–2005

Mervärdesskatt etc.

Mervärdesskatten har beräknats på motsvarande sätt som arbetsgivaravgiften. För varje individ har en procentsats multiplicerats med den disponibla inkomsten. Procentsatsen har beräknats som summa mervärdesskatt hämtad från officiella källor dividerad med summa disponibel inkomst för aktuellt år i databasen.

Uppgiften om under året inbetald mervärdesskatt har hämtats från statistisk årsboks uppgifter om statsbudgeten. För varje år före 1993 har uppgiften beräknats som medelvärdet av de två budgetår som omfattar det aktuella kalenderåret.

⁸⁵ Det totala avgiftsuttaget har sammanställts av Matts Karlsson, Enheten för offentliga finanser, Finansdepartementet.

6.3.4 Transfereringar

I generationsanalysen utgör transfereringarna en viktig komponent. För perioden 1930–1973 saknas registeruppgifter på individnivå för alla transfereringar. Under perioden 1974 till 1984 läggs successivt fler och fler transfereringar på registren.

För tiden före 1974 har några transfereringar lagts på det skapade individregistret. De transfereringar som har lagts på individregistret är pensioner, bostadsbidrag för pensionärer, föräldrapenning och sjukpenning. Transfereringarna har inte lagts ut för hela perioden utan endast för delar av perioden. Nedan beskrivs hur dessa transfereringar har tilldelats individerna.

Pensioner

Pensioner har skapats för hela perioden 1930–1973. För 1974 och framåt finns pensionsvariabeln i databasen LINDA. Variabelns innehåll förändras dock under perioden 1974–1998. Vi försöker skapa en variabel som endast innehåller den offentliga pensionen, dvs. olika former av tjänstepensioner lyfter vi bort.

Ett offentligt pensionssystem har funnits i Sverige sedan 1913. För perioden 1930 fram till 1947 har uppgifter om totalt utbetalda pensioner använts. Dessa hämtas från 'SOS Allmänna pensionsförsäkringen' för åren 1930 till 1938 samt från 'SOS Folkpensioneringen jämte sjukkasaväsendet m.m. åren 1939–1950' och för åren 1939 till 1947.

För varje år har en medelpension skapats genom att den utbetalda pensionen delats med antal personer 67 år och äldre. Denna medelpension har sedan tilldelats alla individer i databasen som är 68 år och äldre. De som är 67 år har tilldelats en halv medelpension, eftersom pensionsålder var 67 år så förväntas de ha haft pension under halva året. Genom denna tilldelning kommer vi att underskatta pensionsbeloppet med ca 5 procent eftersom beräkningen av medelpensionen har skett genom att alla 67 år och äldre har ingått i denna beräkning.

Denna överskattning motverkas i viss mån eftersom utbetalningar av sjuk och invaliditetspensioner till individer som är yngre än 67 år ingår i utbetald pension. Det leder till en överskattning av pensionssumman som har utbetalts till ålderspensionärer. Större delen av pensionen var också inkomstprövad under denna period

men vid utlägget av pensioner har ingen hänsyn tagits till pensionärens inkomst.

Tabell 6.3 Utbetalad pension, beräknad pension samt medelpension 1930–1947. Miljoner kronor

År	Referensvärde	Belopp i databasen	Medelpension (kr)
1930	58	55	123
1931	62	59	129
1932	67	64	137
1933	71	68	144
1934	75	72	150
1935	79	75	159
1936	80	77	163
1937	130	124	264
1938	153	146	308
1939	157	150	315
1940	158	151	314
1941	197	188	388
1942	213	203	409
1943	253	242	475
1944	250	238	460
1945	343	328	626
1946	350	334	620
1947	366	350	640

Från och med 1948 ändrades pensionssystemet så att alla fick folkpension men storleken var beroende av civilstånd. Detta har inte beaktats utan för perioden 1948 till 1967 har pensionen skapats genom att alla ålderspensionärer har tilldelats ett belopp motsvarande pensionsbeloppet för ensamstående. Under perioden har det skett höjningar av pensionen under året vilket inte beaktats. För att korrigera överskattningen på grund av civilstånd har alla pensioner från och med 1951 minskats med 4 procent. Genom denna minskning har skillnaden mellan den verkligt utbetalda pensionen och databasens blivit liten. Från och med 1964 får pensionärer ATP-pension, denna har inte fördelats ut på pensionärer för perioden.⁸⁶

⁸⁶ Uppgifterna om utbetalad pension och pensionsbelopp har hämtats från 'SOS Folkpensioneringen jämte sjukkasaväsendet m.m. åren 1939–1950', 'SOS Folkpensioneringen mm åren 1951–1962 och sjukkasaväsendet åren 1951–1953' och 'SOS Allmän Försäkring' för åren 1963–1967.

Tabell 6.4 Utbetald pension, beräknad pension samt medelpension 1948–1967. Miljoner kronor

År	Referensvärde	Belopp i databasen	Medelpension (kr)
1948 ¹	810	585	1 050
1949 ¹	836	595	1 050
1950 ¹	844	605	1 050
1951	676	677	1 200
1952	747	750	1 300
1953	799	797	1 350
1954	1 059	1 069	1 750
1955	1 115	1 118	1 800
1956	1 174	1 173	1 850
1957	1 359	1 356	2 100
1958	1 449	1 453	2 200
1959	1 649	1 655	2 450
1960	1 683	1 684	2 450
1961	1 919	1 932	2 750
1962	2 035	2 044	2 850
1963	2 441	2 440	3 325
1964	2 547	2 555	3 400
1965	2 949	2 964	3 850
1966	3 342	3 348	4 245
1967	3 765	3 764	4 670

¹ För åren 1948-1950 saknas uppgift om utbetalt pensionsbelopp enbart för ålderspensionärer. Beloppet innehåller även invalidpension och andra pensionsersättningar.

För perioden 1968–1973 finns det möjlighet att via registret skilja på ensamstående och sammanboende pensionärer. Detta gör att vi från och med 1968 kan lägga ut pensioner med olika belopp beroende på civilstånd. Från och med den 1 juli 1969 infördes ett pensionstillskott till de pensionärer som enbart har folkpension eller låg ATP. Alla pensionärer har tilldelats pension med pensionstillskott.

Tabell 6.5 Utbetalad pension, beräknad pension samt medelpension 1968–1974. Miljoner kronor

År	Referensvärde	Belopp i databasen	Medelpension ensamstående (kr)	Medelpension gifta/sammanboende (kr)
1968	4 080	3 832	4 931	3 848
1969	4 417	4 147	5 220	4 060
1970	4 690	4 586	5 580	4 380
1971	5 421	5 277	6 144	4 864
1972	6 301	6 201	7 029	5 609
1973	6 754	6 765	7 446	5 986

Mellan 1974–1998 finns registeruppgifter tillgängliga. Över dessa år nyttjas olika variabler för att skapa den offentliga pensionen. Från 1974 till 1977 används uppgifter om pension från kontrolluppgifterna. Det innebär att den utbetalda pensionen ökar kraftigt mellan 1973 och 1974. Ökningen förklaras av två faktorer; dels ingår tilläggspensionen (ATP) i denna uppgift med ca 1,7 miljarder men sedan tillkommer även alla med olika former av pension före 67 års ålder samt tjänstepensioner. Detta motsvarar ca 5,1 miljarder.

För åren 1978–1980 används uppgifter om deklarerad pension, vilket innebär att också tjänstepensioner ingår. Den sista perioden, 1981–1998, används variabler som innehåller folkpensionsbelopp och tilläggspension. Summan av dessa uppgifter bildar den offentliga pensionen.⁸⁷

⁸⁷ Man kan sammanfatta pensionsvariabeln på följande sätt:

1930–1947: All utbetalad offentlig pension fördelas på personer 67 år och äldre, detta innebär en överskattning av den individuella pensionen eftersom en del av den offentliga pensionen också skulle ha fördelats på personer yngre än 67 år.

1948–1967: Pensionen till alla 67 år och äldre som om de var ensamstående. För att korrigera för överskattningen reduceras beloppet med 4 procent.

1968–1973: Pension ges till alla 67 år och äldre, olika pensionsbelopp beroende på civilstånd. Från och med 1970 ingår även pensionstillskottet i pensionsbeloppet. Ingen tilläggspension fördelas.

1974–1980: Pensionsbelopp hämtas från kontrolluppgift eller deklARATION. Det innebär att beloppet innehåller även olika tjänstepensioner. Dessutom finns nu också pensionerna för personer yngre än 67 år med.

1981–1998: Pensionsbelopp enligt kontrolluppgift för folkpension och tilläggspension.

Bostadstillägg för pensionärer

I samband med pensionsreformen 1948 infördes möjlighet för kommunerna att införa ett särskilt bostadstillägg. Detta ersattes 1995 med ett statligt bostadstillägg. Kommunala bostadstillägg har för perioden när vi saknar registeruppgift tilldelats alla ålderspensionärer.

Uppgifterna om utbetalt bostadstillägg har hämtats från 'SOS Folkpensioneringen mm åren 1951–1962 och sjukkasheväsendet åren 1951–1953' och 'SOS Allmän Försäkring' för åren 1963–1977. För 1948–1950 saknas uppgift om storleken på det kommunala bostadstillägget. För åren 1951–1967 har bostadstillägg delats ut enligt nedanstående tabell.

Alla äldre än 67 år har erhållit ett bostadstillägg enligt medelbeloppet. Vi justerar emellertid upp beloppet med 8 procent eftersom även yngre med förtidspension och sjukbidrag kunde få bostadstillägg.

Tabell 6.6 Bostadstillägg (KBT) för pensionärer, utbetalt belopp enligt databasen samt medelbelopp per ålderspensionär. Miljoner kronor

År	Referensvärde	Belopp i databasen	Medelbelopp (kr)
1951	63	62	103
1952	93	93	150
1953	102	102	161
1954	125	125	193
1955	139	139	209
1956	150	150	220
1957	164	164	236
1958	175	175	247
1959	184	184	254
1969	193	193	261
1961	202	202	268
1962	217	217	282
1963	247	247	313
1964	287	288	356
1965	315	314	380
1966	363	361	426
1967	430	426	492

För 1968–1977 har bostadstillägg tilldelats alla 67 år och äldre, de som är 67 år har fått ett halvt bostadstillägg. Alla har fått samma belopp i bostadstillägg, även sammanboende och ensamstående.

Tabell 6.7 Bostadstillägg (KBT) för pensionärer utbetalt belopp enligt databasen och medelbelopp per ålderspensionär. Miljoner kronor

År	Referensvärde	Belopp i databasen	Medelbelopp (kr)
1968	476	437	530
1969	536	480	567
1970	615	589	650
1971	716	703	740
1972	789	774	795
1973	845	833	833
1974	933	920	899
1975	1 153	1 149	1 095
1976	1 338	1 328	1 234
1977	1 660	1 665	1 293

För perioden 1978–1998 finns registeruppgifter på bostadstillägg, under denna period förändras också tillägget från ett kommunalt till ett statligt bostadstillägg. Från och med 1978 inkluderas även bostadstillägg som går till personer under 65 år.

Barnbidrag

Barnbidrag infördes 1948. Registeruppgift om barnbidrag finns från och med 1982. För att få med barnbidrag från 1948 har alla barn yngre än 16 år tilldelats barnbidrag. Beloppet har varit under året utbetalt belopp. När det finns en registeruppgift om barnbidraget är det kopplat till barnbidragsmottagaren, vilket innebär att från och med 1982 kommer i de flesta fall modern att ha barnbidraget registrerat på sig.

Tabell 6.8 Barnbidrag, utbetalt belopp enligt databasen samt årsbelopp. Miljoner kronor

År	Referensvärde	Belopp i databasen	Belopp per barn och år (kr)
1948	425	432	260
1949	436	442	260
1950	445	451	260
1951	452	510	290
1952	512	517	290
1953	518	522	290
1954	522	526	290
1955	526	529	290
1956	529	533	290
1957	533	536	290
1958	737	737	400
1959	732	730	400
1960	813	808	450
1961	801	796	450
1962	965	960	550
1963	957	952	550
1964	1 081	1 213	700
1965	1 387	1 566	900
1966	1 567	1 577	900
1967	1 579	1 588	900
1968	1 587	1 608	900
1969	1 591	1 617	900
1970	1 600	1 627	900
1971	2 144	2 078	1 200
1972	2 148	2 079	1 200
1973	2 369	2 194	1 320
1974	3 046	2 957	1 700
1975	2 828	2 739	1 575
1976	3 233	3 135	1 800
1977	3 503	3 414	1 950
1978	3 968	3 868	2 200
1979	4 431	4 313	2 500
1980	4 495	4 848	2 850
1981	5 171	5 019	3 000

Föräldrapenning

Föräldrapenning infördes 1974, tidigare fanns moderskapsförsäkring. Från 1974 ingår utbetald föräldrapenning i registeruppgifterna. För perioden 1963–1973 har utbetalt belopp enligt moderskaps-

försäkringen fördelats på alla 0-åringar i databasen för respektive år.

Tabell 6.9 Utbetalt belopp enligt moderskapsförsäkringen, utbetalt belopp i databasen samt belopp per barn. Miljoner kronor

År	Referensvärde	Belopp i databasen	Belopp per barn (kr)
1963	182	182	1 633
1964	222	222	1 828
1965	244	244	2 007
1966	255	255	2 089
1967	329	329	2 740
1968	338	338	2 979
1969	342	342	3 176
1970	380	380	3 495
1971	438	438	4 316
1972	479	479	4 663
1973	510	510	5 319

Sjukpenning

För åren 1974–1998 ingår sjukpenningen i registeruppgifterna. För tidigare år saknas uppgiften på registret. Uppgifter får istället hämtas från 'SOS Allmän försäkring' för åren 1963–1973.

I publikationen finns uppgift om genomsnittligt antal sjukdagar fördelat på kön och olika åldersintervall. Det finns även en uppgift om den genomsnittliga sjukpenningen för män respektive kvinnor. Dessa uppgifter används för att fördela ut sjukpenning på alla individer, vilket innebär att alla får en sjukpenning som är beroende på ålder och kön. Ingen hänsyn har tagits till om man arbetar eller inte och ej heller till den inkomst man har. För att få rätt makrosumma korrigeras sedan beloppet för varje år med en korrigeringsfaktor.

Nedanstående tabell visar hur mycket sjukpenning som delats ut jämfört med det utbetalda beloppet enligt statistiken.

Tabell 6.10 Utbetalat belopp för sjukpenning och i databasen utbetalat belopp

År	Referensvärde	Belopp i databasen
1963	1 003	1 003
1964	1 059	1 060
1965	1 137	1 137
1966	1 226	1 226
1967	1 926	1 926
1968	2 236	2 236
1969	2 475	2 475
1970	2 661	2 662
1971	2 860	2 860
1972	2 979	2 979
1973	3 156	3 154

6.3.5 Offentlig konsumtion

En tidsserie som omfattar perioden 1930–1998 har inte hittats i någon källa. För att kunna fördela den offentliga konsumtionen på olika individer har därför ett antal tidsserier skapats genom att uppgifter har hämtats från 'SOS Kommunernas finanser' och 'Statistisk årsbok'.

Ett antal olika konsumtionsområden har skapats. Det som utmärker några av dessa områden är att konsumtionen kan hänföras till olika åldrar. Dessa åldrar har därför använts för att fördela konsumtionen på olika individer. Nedan följer en beskrivning av de olika konsumtionsområdena. En kort beskrivning av vilka uppgifter som utnyttjats för att skapa tidsserien ges också.

Daghem etc. barn 1–6 år

Varje individ i åldern 1–6 år har tilldelats konsumtion av barnomsorg. Beloppet är medelvärdet av konsumtionen av barnomsorg beräknat som om alla 1–6-åringar har barnomsorg. Uppgifterna har hämtats från 'SOS Kommunernas finanser'. Från 1964 har finns utgifter för barnomsorg i statistiken. I tabellen nedan redogörs för datakällor respektive år.

Tabell 6.11 Datakällor över kommunens barnomsorgskostnader

År	Källa
1964–1967	'Institutioner för barn och ungdomsvård' och 'Fritidsverksamhet för barn och ungdom'.
1968–1974	'Lekskolor, dag- och fritidshem', 'Familjedaghem' och 'Fritidsverksamhet för barn och ungdom'
1975–1977	'Förskola och fritidshem', 'Familjedaghem' och 'Fritidsverksamhet för barn och ungdom'
1978–1991	'Förskola och fritidshem' och 'Familjedaghem'
1992–1998	'Barnomsorg'

Källa: SOS Kommunernas finanser.

Grundskola etc. barn 7–15 år

Varje individ i åldern 7–15 år har tilldelats konsumtion av grundskola. Beloppet är medelvärdet av konsumtionen av grundskola beräknat som om alla 7–15-åringar gick i skolan. Denna konsumtion innehåller kostnaden för all utbildning för barn mellan 7 och 15 år.

Tabell 6.12 Datakällor över kommunens grundskolekostnader

År	Källa
1930–1951	'Folkskola' och 'Annan undervisning o.d.'
1952–1958	'Folkskola', 'Högre folkskola', 'Kommunal mellanskola', 'Kommunal flickskola mm', 'Statligt samrealskola', 'Yrkesundervisning' och 'Gymnastik och idrott'
1959	'Folkskola', 'Högre folkskola', 'Kommunal realskola', 'Kommunal flickskola mm', 'Statligt samrealskola', 'Yrkesundervisning' och 'Gymnastik och idrott'
1960–1963	'Grundskola (folkskola)', 'Praktisk kommunal realskola', 'Kommunal realskola', 'Kommunal flickskola', 'Statligt läroverk och statlig samrealskola', 'Yrkesundervisning' och 'Gymnastik och idrott'
1964–1971	'Grundskola/folkskola mm' tillsammans med grundskolans/folkskolans andel av kostnaderna för 'Skoladministration', 'Lokaler och inventarier för skolväsendet', 'Skolmältider', 'Skolskjutsar och inackordering', 'Övrigt under sociala anordningar för skolväsendet' och 'Pedagogiska anordningar för skolväsendet'
1972–1978	'Grundskola' tillsammans med grundskolans andel av kostnaderna för 'Skoladministration', 'Lokaler och inventarier för skolväsendet', 'Skolmältider', 'Skolskjutsar', 'Övrigt under sociala anordningar för skolväsendet' och 'Pedagogiska anordningar för skolväsendet'. Grundskolans andel av dessa kostnader har beräknats som kostnaden för 'Grundskolan' delat med kostnaden för 'Grundskolan' plus kostnaden för 'Gymnasieskola'
1979–1987	'Grundskola' tillsammans med grundskolans andel av kostnaderna för 'Gemensam administration för utbildningsverksamheten', 'Lokaler för utbildningsverksamheten', 'Skolmältidsverksamhet', 'Skolhälsovård', 'Skolskjutsar' och 'Övrigt under gemensamma stödåtgärder'. Grundskolans andel av dessa kostnader har beräknats som kostnaden ovan.
1988–1992	'Grundskola' tillsammans med grundskolans andel av 'Gemensam administration' och 'Skolövergripande aktiviteter'. Grundskolans andel av dessa kostnader har beräknats som ovan.
1993–1998	'Grundskola'

Källa: SOS Kommunernas finanser.

Gymnasieskola etc. 16–19 år

Varje individ i åldern 16–19 år har tilldelats konsumtion av gymnasieskola. Beloppet är medelvärdet av konsumtionen av gymnasieskola beräknat som om alla 16–19-åringar gick i skolan.

Tabell 6.13 Datakällor över kommunens gymnasiekostnader

År	Källa
1930–1936	'Folkhögskolor
1937–1944	'Folkhögskolor' och 'Yrkesundervisning'
1945–1951	'Folkhögskolor, lantmanna- och hushållsskolor' och 'Centrala verkstadsskolor och andra yrkesskolor'
1952–1959	'Folkhögskolor', 'Lantmanna- och lanthushållsskolor' och 'Centrala verkstadsskolor och annan yrkesutbildning'
1960–1963	'Kommunalt gymnasium' och 'Kommunalt handelsgymnasium' och landstingens kostnader för 'Folkhögskolor', 'Lantmanna- och lanthushållsskolor' och 'Centrala verkstadsskolor och annan yrkesutbildning'
1964–1971	'Yrkesskolor', 'Gymnasier och fackskolor' tillsammans med dess andel av kostnaderna för 'Skoladministration', 'Lokaler och inventarier för skolväsendet', 'Skolmåltider', 'Skolskjutsar och inackordering', 'Övrigt under sociala anordningar för skolväsendet' och 'Pedagogiska anordningar för skolväsendet'. Dess andel av dessa kostnader har beräknats som kostnaden för 'Yrkesskolor' plus kostnaden för 'Fackskola och gymnasium' delat med kostnaden för 'Grundskolan/folkskolan mm' plus kostnaden för 'Yrkesskolor' och kostnaden för 'Fackskola och gymnasium'. Samt landstingens kostnader för 'Folkhögskolor', 'Lantmanna- och lanthushållsskolor', 'Centrala yrkesskolor' och 'Sjuksköterskskolor'
1972–1977	'Gymnasieskola' tillsammans med gymnasieskolans andel av kostnaderna för 'Skoladministration', 'Lokaler och inventarier för skolväsendet', 'Skolmåltider', 'Skolskjutsar', 'Övrigt under sociala anordningar för skolväsendet' och 'Pedagogiska anordningar för skolväsendet'. Gymnasieskolans andel av dessa kostnader har beräknats som kostnaden för 'Gymnasieskola' delat med kostnaden för 'Grundskolan' plus kostnaden för 'Gymnasieskola'. Samt Landstingens kostnader för 'Folkhögskolor', 'Lantbruks- och lanthushållsskolor', 'Centrala yrkesskolor' och 'Vårdyrkesskolor'.
1978–1987	'Gymnasieskola' tillsammans med gymnasieskolans andel av kostnaderna för 'Gemensam administration för utbildningsverksamheten', 'Lokaler för utbildningsverksamheten', 'Skolmåltidsverksamhet', 'Skolhälsovård', 'Skolskjutsar' och 'Övrigt under gemensamma stödåordningar' använts. Grundskolans andel av dessa kostnader har beräknats som ovan. Samt Landstingens kostnader för 'Folkhögskolor' och 'Gymnasial utbildning'.
1988–1992	'Grundskolan' plus kostnaden för 'Gymnasieskola'. Landstingets utgifter för 'Folkhögskolor' och 'Gymnasiala utbildningar'
1993–1998	'Gymnasieskola' och landstingets utgifter för 'Folkhögskolor' och 'Gymnasiala utbildningar'

Källa: SOS Kommunernas finanser. SCB.

Vuxenutbildning etc. 26–44 år

Varje individ i åldern 26–44 år har tilldelats konsumtion av vuxenutbildning. Beloppet är medelvärdet av konsumtionen av vuxenutbildning beräknat som om alla 26–44-åringar fick sådan utbildning.

Tabell 6.14 Datakällor över kommunens kostnader för vuxenutbildning

År	Källa
1930–1964	Landstingets utgifter/driftsutgifter och kostnader för utbildningar som inte har kunnat hänföras till någon av de andra grupperna har placerats här.
1965–1967	'Övrig undervisning och annan kulturverksamhet' och landstingets kostnader för utbildning som inte kunnat hänföras till någon annan typ av utbildning.
1968–1971	för 'Övrig undervisning mm' och landstingets kostnader för utbildning som inte kunnat hänföras till någon annan typ av utbildning.
1972–1977	'Vuxenutbildning' och landstingets kostnader för utbildning som inte kunnat hänföras till någon annan typ av utbildning.
1978–1981	'Vuxenutbildning' och landstingets kostnader för 'Övrig utbildningsverksamhet'.
1982–1984	'Vuxenutbildning' och landstingets kostnader för 'Övrig utbildningsverksamhet' och 'Personal utbildning'
1985–1998	'Vuxenutbildning'

Källa: SOS Kommunernas finanser. SCB.

Universitet och högskolor 20–26 år

Varje individ i åldern 20–26 år har tilldelats konsumtion av universitet och högskola. Beloppet är medelvärdet av konsumtionen av universitet och högskola beräknat som om alla 20–26-åringar bedrev studier på universitet eller högskola.

Uppgifterna om kostnaderna för den offentliga konsumtionen av universitet och högskolor har hämtats ur Statistisk Årsboks uppgifter om Stadsbudgetens utgifter för universitet och högskolor, beräknats från statsbudgetens driftsida. För perioden 1930 till 1994 har kostnaderna beräknats som ett medelvärde för de aktuella budgetåren.

För 1930 till 1936 ingår landstingens utgifter för 'Småskoleseminarier' i kostnaden för universitets- och högskoleutbildning.

För 1978 till 1998 ingår kostnader för landstingsanknutna högskolor.

Sjuk- och hälsovård 0–w år

Alla individer i databasen har tilldelats konsumtion av sjuk- och hälsovård. Beloppen varierar mellan olika åldersgrupper, i ett senare avsnitt beskrivs hur åldersprofilerna skapats. Kostnaderna för den offentliga konsumtionen av Sjuk - och hälsovård hämtas från 'SOS Kommunernas finanser'. För senare år utgör dessa uppgifter en överskattning eftersom interndebitering inom och mellan landstingen kan förekomma. För 1995 till 1998 finns både brutto och nettouppgifter tillgängliga. I tidsserien har bruttouppgifterna används för att undvika tidsseriebrott i slutet av serien.

Tabell 6.15 **Datakällor över kostnader för sjuk och hälsovård**

År	Källa
1930–1951	kommunernas utgifter för 'Hälso- och sjukvård' och landstingens utgifter för 'Hälso- och sjukvård'
1952–1957	kommunernas driftsutgifter för 'Hälso- och sjukvård' och landstingens driftsutgifter för 'Hälso- och sjukvård'
1958–1971	kommunernas kostnader för 'Hälso- och sjukvård' och landstingens kostnader för 'Hälso- och sjukvård'
1972–1984	kommunernas kostnader för 'Hälso- och sjukvård' och landstingens kostnader för 'Sjukhusansluten hälso- och sjukvård' och 'Hälso- och sjukvård utanför sjukhus'
1985–1993	kommunernas kostnader för 'Hälso- och sjukvård' och landstingens kostnader för 'Läns- och regionsjukvård' och 'Primärvård'
1994–1998	kommunernas kostnader för 'Hälso- och sjukvård' från 'Kommunernas finanser' används och landstingens kostnader för 'Läns- och regionsjukvård' och 'Primärvård'

Källa: SOS Kommunernas finanser. SCB.

Äldreomsorg etc. 65–w år

Alla individer i databasen som är äldre än 64 år har tilldelats konsumtion av äldreomsorg. Beloppen ökar med ökande ålder enligt åldersprofiler som beskrivs nedan.

Tabell 6.16 Datakällor över kommunala kostnader för äldreomsorg

År	Källa
1930–1947	'Kommunernas egna fattigvårdsanstalter (sluten fattigvård)'
1948–1951	'Sluten fattigvård'
1952–1956	kommunernas driftsutgifter för 'Sluten fattigvård' och 'Social hemhjälpssamhet'
1957	kommunernas driftsutgifter för 'Socialhjälp: Ålderdomshem' och 'Social hemhjälpssamhet'
1958–1963	'Socialhjälp: Ålderdomshem' och 'Social hemhjälpssamhet'
1964–1967	'Åldringvård' och 'Social hemhjälp'
1968–1972	'Ålderdomshem', 'Öppen åldringvård' och 'Övrig verksamhet under åldringvård'
1973–1977	'Ålderdomshem', 'Öppen service' och 'Övrig verksamhet under service till pensionärer och handikappade'
1978–1982	'Ålderdomshemsvård', 'Hemtjänst', 'Färdtjänst' och 'Övrigt under pensionärens och handikappomsorg'
1983–1987	'Servicehus med helinackordering', 'Hemtjänst', 'Färdtjänst' och 'Övrigt'
1988–1998	'Äldre och handikappomsorgen'

Källa: SOS Kommunernas finanser. SCB.

Åldersprofiler för sjukvård och äldreomsorg

Ovan beskrivs hur olika offentliga subventioner har lagts ut på de åldrar som kan förväntas ta del av den aktuella konsumtionen. För olika typer av utbildning är detta förhållandevis enkelt att göra, detsamma gäller dock inte för vård- och omsorgskonsumtion.

Tillförlitlig information om hur konsumtionen av vård och omsorg fördelades mellan olika individer bakåt i tiden saknas. För åren 1997 och 1999 samlades dock denna information in av SCB och kopplades till inkomstfördelningsundersökningen HEK. I den fördelningspolitiska redogörelsen till 2002 års ekonomiska vårproposition⁸⁸ beskrivs vilka data som samlades in och hur de knöts till individerna i HEK 1999, materialet som avser 1997 har något lägre kvalitet och används inte i denna rapport.

Konsumtionen av sjukvård och äldreomsorg antas historiskt ha haft samma mönster avseende ålder och kön som i HEK 1999. Separata åldersprofiler för män och kvinnor flyttas därför från

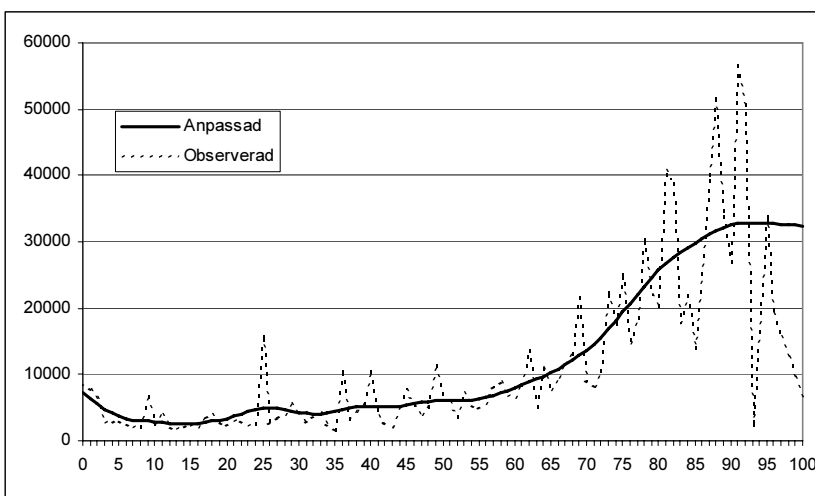
⁸⁸ Prop. 2001/02:100, Bilaga 3.

denna datakälla till de historiska dataserierna som används i generationsanalysen. På grund av den begränsade urvalsstorleken i HEK är de ursprungliga profilerna något ”taggiga”, profilerna utjämnas⁸⁹ därför.

Sjukvård

I diagram 6.1 och 6.2 nedan visas hur konsumtionen av sjukvård varierar mellan olika åldrar för män respektive kvinnor. De streckade linjerna avser de observerade värdena och de heldragna linjerna avser de utjämnade profiler enligt vilka konsumtionen läggs ut i generationsanalyserna.

Diagram 6.1 Genomsnittlig vårdkonsumtion per ålder för män 1999

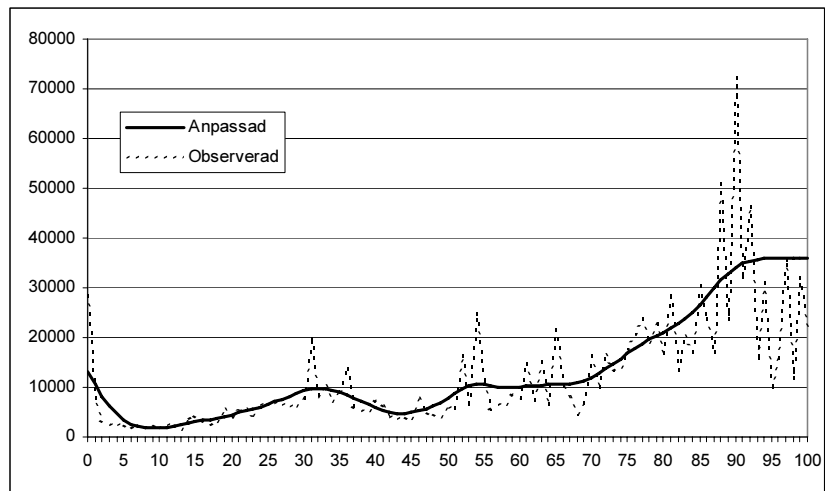

Källa: HEK, SCB, egna bearbetningar.

Vårdkonsumtionen för män ökar kraftigt mellan 60 och 90 år, därefter stabiliseras nivån. De observerade värdena antyder att vårdbehovet sjunker för de allra högsta åldrarna, detta baseras dock på ytterst få observationer och får därför inte så stort genomslag i den utjämnade serien.

⁸⁹ Utjämnningen görs med s.k. ”cubic splines”, se t.ex. Fahrmeir och Tutz, 1997.

Diagram 6.2 Genomsnittlig vårdkonsumtion per ålder för kvinnor 1999

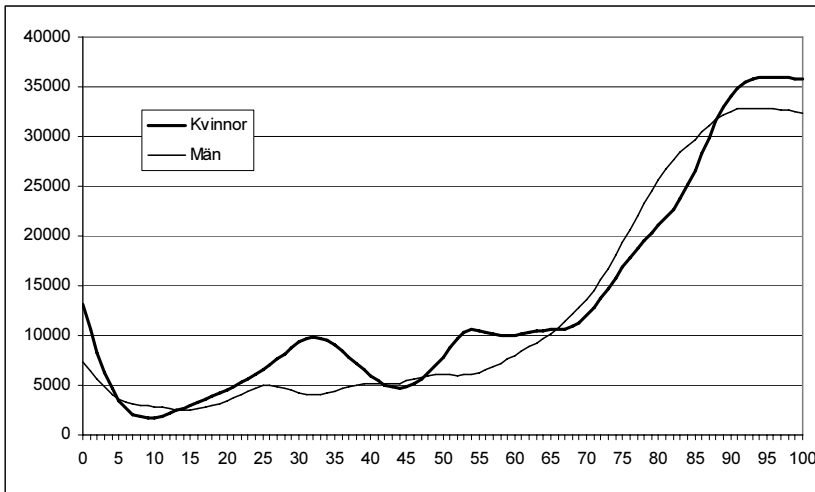

Källa: HEK, SCB, egna bearbetningar.

Även för kvinnor ökar vårdkonsumtionen vid höga åldrar men ökningen börjar något senare. För kvinnor finns även en ”puckel” av ökad konsumtion tidigare i livet i barnafödande åldrar och en ”platå” mellan 50 och 70 års ålder.

I diagram 6.3 jämförs de utjämnade profilerna avseende vårdkonsumtion för kvinnor och män.

Diagram 6.3 Genomsnittlig vårdkonsumtion per ålder för kvinnor och män 1999. Utjämnade värden

Källa: HEK, SCB, egna bearbetningar.

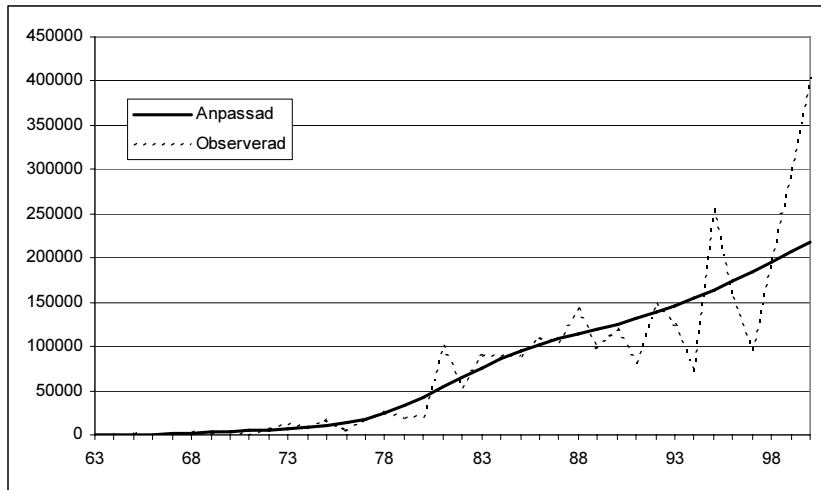
Jämförelsen ger att män har ett lägre vårdbehov än kvinnor under den aktiva delen av livet beroende på att de inte föder barn samt i mindre utsträckning än kvinnor behöver vård i åldrarna 50–65 år. Efter 65 år har dock män i regel högre vårdkonsumtion än kvinnor, detta beror på att män har kortare livslängd och att vårdbehovet accelererar mot slutet av livet.⁹⁰

Äldreomsorg

I diagram 6.4 och 6.5 nedan visas hur konsumtionen av äldreomsorg varierar mellan olika åldrar för män respektive kvinnor. De streckade linjerna avser de observerade värdena och de heldragna linjerna avser de utjämnade profiler enligt vilka konsumtionen läggs ut i generationsanalyserna.

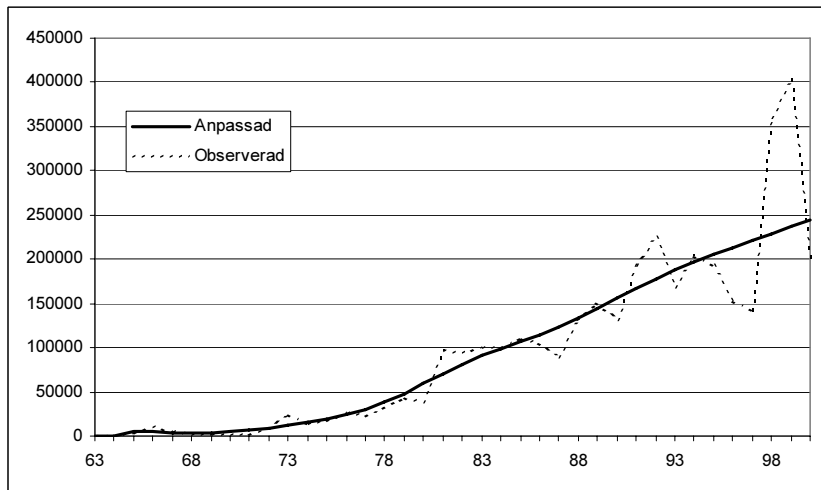
⁹⁰ Batljan & Lagergren (2005).

Diagram 6.4 Genomsnittlig konsumtion av äldreomsorg per ålder för män 1999

Källa: HEK, SCB, egna bearbetningar.

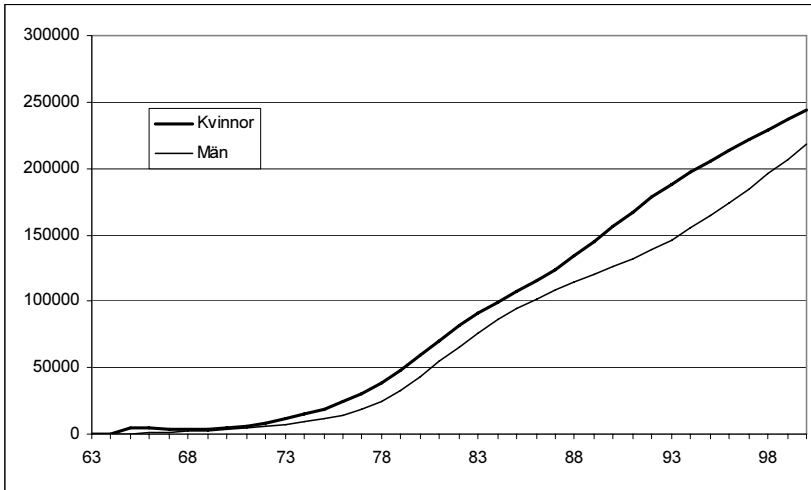
Diagram 6.5 Genomsnittlig konsumtion av äldreomsorg per ålder för kvinnor 1999

Källa: HEK, SCB, egna bearbetningar.

För såväl kvinnor som män stiger den genomsnittliga konsumtionen mer eller mindre linjärt från 80-årsåldern. I diagram 6.6 jämförs de anpassade profilerna för män och kvinnor.

Diagram 6.6 Genomsnittlig konsumtion av äldreomsorg per ålder för kvinnor och män 1999. Utjämnade värden

Källa: HEK, SCB, egna bearbetningar.

Kvinnor konsumerar mer äldreomsorg än män vid varje ålder. Detta förklaras av det faktum att kvinnor lever längre än män och att kvinnor i de här aktuella generationerna tenderar att vara gifta med något äldre män. Sammantaget medför detta att när männen blir gamla och vårdbehövande så tas de i stor utsträckning omhand av sina yngre (och friskare) fruar. När sedan kvinnorna behöver omsorg så har männen redan avlidit eller är ännu äldre och mer vårdbehövande än sina makor. Kvinnorna tvingas därför i större utsträckning förlita sig till offentlig omsorg.

Korrigerig för hälsoförändringar

De ovan beskrivna åldersprofilerna har alltså skattats på data från 1999 men används under hela den historiska analysperioden. De används även för att fördela den framtida konsumtionen. Enligt forskning är behovet av äldreomsorg inte är kopplat till särskilda

åldrar utan snarare till den återstående livstiden⁹¹. Kostnaderna antas öka under de sista levnadsåren oavsett när dessa inträffar. Detta är även det huvudantagande som användes vid beräkningar av konsumtion av äldreomsorg och sjukvård i Långtidsutredningen 03/04. Medellivslängden har kontinuerligt ökat sedan 1930 och antas i den använda befolkningsprognosen öka även i framtiden. De skattade åldersprofilerna behöver alltså på något sätt justeras för detta faktum. Ett ytterligare antagande är att förändringen av medellivslängden inte påverkar vårdkonsumtionen i yngre åldrar. Justeringar görs därför endast för vårdkonsumtion från och med 65 års ålder samt för äldreomsorg (som ju inte är aktuellt under 65 års ålder).

Metoden som används för justeringen baseras på den beräknade förändringen av den återstående genomsnittliga livslängden per ålder jämfört med år 1999. För åren innan 1999, då medellivslängden var kortare än 1999, förskjuts åldersprofilerna så att en individ i en viss ålder betraktas som något äldre då individens konsumtion ska beräknas. Individens ålder ökas med skillnaden mellan den återstående livslängden (vid individens faktiska ålder) för det aktuella året och motsvarande år 1999. Analogt med detta görs för åren efter 1999 en förskjutning av åldersprofilerna så att en individ i en viss ålder betraktas som något yngre då individens konsumtion ska beräknas. Här minskas individens ålder med ökningen av den återstående livslängden mellan det aktuella året och år 1999. Individens konsumtion kommer alltså att beräknas från den skattade åldersprofilen fast för en annan ålder än individens faktiska. Justeringarna utförs separat för män respektive kvinnor.

För att undvika att förskjutningarna av åldersprofilerna orsakar förändringar av de totala kostnaderna för äldreomsorg eller sjukvård för ett visst år utförs slutligen proportionella justeringar av båda variablerna. Detta utförs separat för respektive kön.

⁹¹ Batljan & Lagergren (2005).

6.4 Variabler i databasen

I databasen finns ett antal variabler för åren 1930–1998. De finns beskrivna i tabell 6.17 nedan.

Tabell 6.17 Variabler i databasen

Variabelnamn	Post
Kön 1=man 2=kvinn	BKON
Ålder 31/12	BALD
Identitet	BIDNR
Familjeidentitet, endast för åren 1971-1998	BIDNRF
Marknadsinkomst	MTLON
Marknadspension	MPENS
Inkomst av kapital	MKKAP
Inkomst av näringsverksamhet	MNRV
Totala inkomster för konsoliderad offentlig sekt. enligt NR	NRINK
Skatter och sociala avgifter enligt NR	NRSOSA
Direkta skatter och sociala avgifter	SSLUT
Moms enligt NR	SMOMS
Arbetsgivareavgifter	SARBG
Övriga skatter och sociala avgifter	SOVR
Övriga inkomster enligt NR	NRFINK
Totala utgifter för konsoliderad offentlig sektor enligt NR	NRUTG
Transfereringar enligt NR	NRTRANS
Skattepliktiga transfereringar	CTRAPSPL
Offentlig pension	PFP
Skattefria transfereringar	CTRAPSFL
Barnbidrag	IBARNB
Övriga transfereringar	CTRAPOVR
Offentlig konsumtion enligt NR	NRKONSUM
Fördelad offentlig konsumtion	OTFORD
Konsumtion av barnomsorg	OBARN
Konsumtion av grundutbildning	OGRUND
Konsumtion av gymnasieutbildning	OGYMN
Konsumtion av universitetsutbildning	OUNIV
Konsumtion av vuxenutbildning	OKOMVUX
Konsumtion av hälso- och sjukvård	OSJUK
Konsumtion av äldreomsorg	OALDR
Övrig konsumtion	OREST
Övriga utgifter enligt NR	NRUREST
Finansiellt sparande enligt NR	NRFSPAR

Följande relationer gäller:

$NRUTG = NRTRANS + NRKONSUM + NRUREST$

$NRINK = NRSOSA + NRFINK$

$NRFSPAR = NRINK - NRUTG$

Variablerna tilldelas värden på följande sätt: Alla transfereringar och skatter som finns fördelade på individnivå ingår i variablerna SSLUT, SMOMS, SARBG, CTRAPSPL och CTRAPSFL. Dessa variabler har ett unikt värde för individen, som antingen har bestämts via registeruppgifter eller har tilldelats individen genom någon regel som beskrivits i tidigare avsnitt om transfereringar.

Alla offentlig konsumtion som kan fördelas har också fördelats på individerna enligt de regler som har beskrivits i avsnittet om offentlig konsumtion.

Inkomstsidan

För skatter och sociala avgifter finns tre delar (SSLUT, SMOMS och SARBG) som har fördelats ut på individerna. Dessa delar summerar emellertid inte upp till det totala beloppet för skatter och sociala avgifter enligt NR. En rest finns kvar som också ska fördelas ut på individerna. Denna rest fördelas ut på alla över 17 år med samma belopp på varje individ. Genom att summera SSLUT, SMOMS, SARBG för alla individer kan resten SOVR bildas på total nivå. SOVR fördelas sedan ut så att alla vuxna individer får ett lika stort värde på SOVR.

När detta är gjort kan följande beräkning göras för varje individ:

$$\text{NRSOSA} = \text{SOVR} + \text{SMOMS} + \text{SARBG} + \text{SSLUT}$$

Övriga offentliga inkomster, NRFINK, har fördelats ut så att alla vuxna individer har fått ett lika stort värde på denna variabel. De totala offentliga inkomsterna, NRINK, beräknas för varje individ på följande sätt:

$$\text{NRINK} = \text{NRSOSA} + \text{NRFINK}$$

När detta är gjort har all tilldelning av de offentliga inkomsterna enligt NR skett till varje individ.

Utgiftssidan

Följande beräkningar görs för utgiftssidan i NR. För transfereringarna finns två delar (CTRAPSPL och CTRAPSFL) som har fördelats ut på individerna. Dessa delar summerar dock inte upp till det totala beloppet för transfereringarna. En rest finns kvar som också måste fördelas ut på individerna. Denna rest fördelas ut på

alla individer över 17 år med samma belopp. Genom att summera CTRAPSPL och CTRAPSFL kan resttermen CTRAPOVR bildas på total nivå. CTRAPOVR fördelas sedan ut så att alla vuxna individer får ett lika stort värde på CTRAPOVR.

Nu kan för varje individ följande beräkning göras:

$$\text{NRTRANS} = \text{CTRAPOVR} + \text{CTRAPSFL} + \text{CTTRAPSPL}$$

Konsumtionen har genom regler som beskrivits tidigare fördelats på individnivå på sju olika områden. Dessa områden summerar inte upp till den offentliga konsumtionen enligt NR utan en rest finns som måste fördelas ut på individerna. Denna rest fördelas ut så att alla individer i urvalet får samma belopp. För konsumtionen kan den fördelade konsumtionen bildas för varje individ på följande sätt

$$\text{OTFORD} = \text{OBARN} + \text{OGRUND} + \text{OGYMN} + \\ \text{OKOMVUX} + \text{OUNIV} + \text{OSJUK} + \text{OALDR}$$

OREST kan sedan fördelas genom att alla individer tilldelas samma värde på OREST. Nu kan för varje individ följande beräkning göras:

$$\text{NRKONSUM} = \text{OTFORD} + \text{OREST}$$

Övriga offentlig utgifter, NRUREST, fördelas på alla vuxna individer så att de alla får samma värde.

Efter det kan varje individ tilldelas dess andel av utgifterna enligt NR och det beräknas enligt följande:

$$\text{NRUTG} = \text{NRTRANS} + \text{NRKONSUM} + \text{NRUREST}$$

Övriga variabler i databasen

För övriga variabler gäller att

MTLON innehåller uppgift om löneinkomst för perioden 1976–1998. För tidigare perioder innehåller den sammanräknad inkomst minus offentlig pension.

MPENS innehåller uppgift om privat tjänstepension och pensionsförsäkringar etc. för perioden 1981–1998. För övriga år har den värdet 0.

MNRV innehåller uppgifter om inkomst från näringsverksamhet eller likvärdig verksamhet för perioden 1968–1998.

MKKAP innehåller uppgift om inkomst av kapital för perioden 1968–1998.

PFPI innehåller uppgift om offentlig pension, se avsnittet om transfereringar för en närmare beskrivning av hur den har bildats.

IBARNB innehåller uppgifter om barnbidrag, se avsnittet om transfereringar för en beskrivning av hur variabeln bildats.

NRFSPAR innehåller uppgifter om det offentligfinansiella sparandet år för år. Variabel för jämförelse, individfördelas ej.

Källor

- Bentzel, R. (1953), *Inkomstfördelningen i Sverige*. Avhandling vid Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet. Almqvist & Wiksell.
- Elmér, Å. (1960), *Folkpensioneringen i Sverige*. Gleerup, Lund.
- Fregert, K. & Gustafsson, R. (2005) *Fiscal statistics for Sweden 1719–2003*. Working Paper No 2005:40, Department of Economics, Lund University.
- Pensionsstyrelsen (1930–1936), *Allmänna pensionsförsäkringen*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- Pensionsstyrelsen (1937–1938), *Folkpensioneringen*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- Pensionsstyrelsen (1953), *Folkpensioneringen jämte sjukkasseväsendet m.m. åren 1939–1950*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- Quensel, C.-E. & Uhnбом, I., *En representativ undersökning på 1940 års folkräkningsmaterial*. i Statistiska undersökningar kring befolkningsfrågan utförda av 1941 års befolkningsutredning. SOU 1945:53. Stockholm.
- Riksförsäkringsverket (1963–1975), *Allmän försäkring m.m.* Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- Riksförsäkringsverket (1964), *Folkpensioneringen m.m. åren 1951–1962 och sjukkasseväsendet åren 1951–1953*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- SCB (1935–1939), *Folkräkningen den 31 december 1930*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- SCB (1937–1940), *Särskilda folkräkningen 1935/36*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- SCB (1947–1954), *Folkräkningen den 31 december 1945*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- SCB (1952–1956), *Folkräkningen den 31 december 1950*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.

- SCB (1930–1943) *Skattetaxeringarna*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- SCB (1944–1948), *Skattetaxeringarna samt inkomstfördelningen inom yrkesgrupper*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- SCB (1949–1967), *Skattetaxeringarna samt fördelningen av inkomst och förmögenhet*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- SCB (1967–1973), *Inkomst och förmögenhet*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- SCB (1930–1950), *Årsbok för Sveriges kommuner 1930–1950*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- SCB (1930–1998), *Kommunernas Finanser*. Sveriges officiella statistik, Stockholm.
- SOU 1923:69 *Betänkande om inkomst- och förmögenhetsskatt*. Stockholm.
- SOU 1936:18 *Undersökningar rörande det samlade skattetrycket i Sverige och utlandet*. Nordiska bokhandeln, Stockholm.
- SOU 1937:42 *Betänkande med förslag om omläggning av den direkta statsbeskattningen*. Nordiska bokhandeln, Stockholm.
- SOU 1946:79 *Betänkande med förslag till omläggning av den direkta statsbeskattningen samt angående kvarlåtenskapsskatt m.m.* Beckman, Stockholm.
- SOU 1951:51 *Betänkande angående den statliga direkta beskattningen*. Nordiska bokhandeln, Stockholm.

Sammanfattande tabell över databasen

Tabell 6.18 Transfereringar, offentlig konsumtion och skatter och sociala avgifter och andel som har fördelats ut på individer

År	Transfereringar			Offentlig konsumtion			Skatter och avgifter		
	Mkr	För- delad	Oför- delad	Mkr	För- delad	Oför- delad	Mkr	För- delad	Oför- delad
1930	130	42,3	56,9	977	35,9	64,0	1 050	48,2	51,7
1931	149	38,9	61,1	1 058	34,5	65,5	1 069	44,2	55,8
1932	199	31,7	68,3	1 115	32,1	67,9	1 059	42,0	58,0
1933	239	28,0	72,0	1 146	29,8	70,2	1 119	41,7	58,3
1934	280	25,4	74,3	999	33,9	66,0	1 160	46,5	53,4
1935	280	26,8	72,9	1 099	32,4	67,5	1 220	49,6	50,3
1936	269	28,3	71,7	1 147	33,2	66,8	1 319	48,1	51,9
1937	300	41,3	58,3	1 290	31,5	68,4	1 470	47,4	52,5
1938	359	40,7	59,3	1 511	33,5	66,5	1 649	55,9	44,1
1939	390	38,5	61,3	2 275	24,0	75,9	1 870	54,3	45,6
1940	449	33,4	66,6	3 354	17,2	82,8	2 189	51,4	48,6
1941	610	30,8	69,0	3 825	16,1	83,8	2 520	55,3	44,7
1942	759	26,7	73,3	3 915	16,7	83,3	2 839	60,8	39,2
1943	840	28,7	71,2	4 097	17,3	82,7	3 240	59,7	40,3
1944	810	29,4	70,5	4 249	17,8	82,2	3 620	55,2	44,7
1945	860	38,0	61,9	3 772	22,6	77,4	3 860	60,4	39,6
1946	890	37,4	62,5	3 760	26,2	73,8	4 470	62,9	37,1
1947	950	36,7	63,2	4 026	30,2	69,7	4 870	63,1	36,9
1948	1 790	56,8	43,1	4 062	35,0	64,9	5 860	52,5	47,5
1949	1 879	55,2	44,8	4 960	31,3	68,7	6 529	49,3	50,7
1950	2 442	43,2	56,8	4 280	38,4	61,6	6 980	49,2	50,8
1951	2 513	49,7	50,3	5 372	38,0	62,0	8 826	50,9	49,1
1952	2 747	49,5	50,5	6 508	32,4	67,6	10 787	51,6	48,4
1953	3 152	45,1	54,9	7 122	32,4	67,6	10 949	50,8	49,2
1954	3 319	51,5	48,5	7 476	33,2	66,8	12 063	51,1	48,9
1955	3 841	46,5	53,5	8 151	33,7	66,3	13 747	50,5	49,5
1956	4 286	43,3	56,7	8 990	34,2	65,8	15 445	47,5	52,5
1957	4 743	43,3	56,7	9 982	34,7	65,3	16 758	46,8	53,2
1958	5 579	42,4	57,6	10 638	36,0	64,0	17 811	47,2	52,8
1959	5 677	45,3	54,7	11 310	36,8	63,2	18 694	51,8	48,2
1960	6 128	43,8	56,2	12 014	37,8	62,2	21 604	61,8	38,2
1961	6 766	43,3	56,7	13 063	36,9	63,1	24 613	65,5	34,5
1962	7 511	42,9	57,1	14 955	38,2	61,8	28 124	63,8	36,2
1963	8 669	55,6	44,3	16 732	38,2	61,8	31 126	67,6	32,4
1964	9 729	54,8	45,1	18 441	39,0	61,0	34 983	72,4	27,6
1965	11 448	54,4	45,6	20 854	39,5	60,5	41 295	72,3	27,7
1966	13 141	51,5	48,5	24 141	41,9	58,1	46 892	71,3	28,7
1967	15 224	52,8	47,2	27 113	47,5	52,5	52 373	78,3	21,7
1968	17 026	49,6	50,4	30 216	51,9	48,1	57 663	69,8	30,2
1969	19 026	47,6	52,4	33 139	53,8	46,2	62 816	74,6	25,4
1970	23 245	42,4	57,6	38 792	54,2	45,8	73 366	75,6	24,4

Tabell 6.18 fortsättning

År	Transfereringar			Offentlig konsumtion			Skatter och avgifter		
	Mkr	För- delad	Oför- delad	Mkr	För- delad	Oför- delad	Mkr	För- delad	Oför- delad
1971	27 619	41,1	58,9	43 922	54,0	46,0	82 195	74,2	25,8
1972	32 115	39,0	61,0	48 605	57,5	42,5	90 184	78,2	21,8
1973	34 589	38,9	61,1	54 092	58,8	41,2	99 285	78,5	21,5
1974	45 647	68,4	31,6	63 041	58,3	41,7	115 101	79,5	20,5
1975	55 494	65,8	34,2	76 113	57,8	42,2	143 916	81,1	18,9
1976	69 633	63,6	36,4	89 704	59,0	41,0	177 321	79,6	20,4
1977	84 622	63,5	36,5	107 763	56,4	43,6	193 586	84,4	15,6
1978	98 297	67,9	32,1	122 055	58,7	41,3	213 308	87,6	12,4
1979	114 020	67,6	32,4	138 360	56,8	43,2	235 207	87,1	12,9
1980	126 429	70,6	29,4	163 554	55,7	44,3	256 475	89,4	10,6
1981	140 295	62,4	37,6	185 961	54,9	45,1	298 258	85,1	14,9
1982	159 761	59,4	40,6	202 381	56,2	43,8	322 835	83,3	16,7
1983	179 966	65,2	34,8	221 677	57,8	42,2	366 228	83,0	17,0
1984	188 255	68,0	32,0	240 000	58,5	41,5	407 599	82,5	17,5
1985	213 052	68,7	31,3	258 263	58,7	41,3	445 558	84,2	15,8
1986	232 277	70,3	29,7	278 269	58,7	41,3	508 233	81,8	18,2
1987	246 366	72,7	27,3	292 746	60,0	40,0	554 874	83,3	16,7
1988	273 217	74,3	25,7	312 133	60,6	39,4	613 345	83,0	17,0
1989	301 185	73,8	26,2	348 562	60,2	39,8	676 283	85,4	14,6
1990	334 638	73,8	26,2	399 463	60,5	39,5	757 260	86,0	14,0
1991	390 163	70,9	29,1	441 533	59,6	40,4	818 822	78,4	21,6
1992	449 556	66,0	34,0	458 883	63,2	36,8	750 630	81,4	18,6
1993	499 216	67,4	32,6	467 080	65,9	34,1	767 278	78,8	21,2
1994	464 855	75,5	24,5	480 774	68,0	32,0	823 592	78,5	21,5
1995	462 698	75,9	24,1	496 843	68,4	31,6	873 887	78,1	21,9
1996	441 555	78,2	21,8	521 494	67,9	32,1	941 038	82,1	17,9
1997	433 595	80,2	19,8	530 376	67,6	32,4	987 256	81,4	18,6
1998	438 087	81,8	18,2	558 781	70,0	30,0	1 046 039	81,8	18,2

7 Bilaga 2: Scenarier, offentliga finanser och omräkningsfaktorer

Kapitel 3 innehåller en kort beskrivning av de demografiska, makroekonomiska och offentligfinansiella förutsättningarna för beräkningarna som presenteras i rapporten. I denna bilaga redovisas dessa förutsättningar och antaganden utförligare.

7.1 Offentliga finanser

Ett centralt antagande i rapporten är att de offentliga finanserna ska vara långsiktigt hållbara. Detta kan definieras på olika sätt, här tillämpas den definition som används i Långtidsutredningen 2003/04 (LU).

Långsiktigt hållbara offentliga finanser innebär enligt LU:s definition att den offentliga skulden mätt som andel av BNP inte skall vara större i slutet av mätperioden än i dess inledning. De offentliga finanserna kan alltså gå med underskott eller överskott under enskilda år, det viktiga är att läget inte är sämre vid utvärderingens slut.

Huvudscenariot

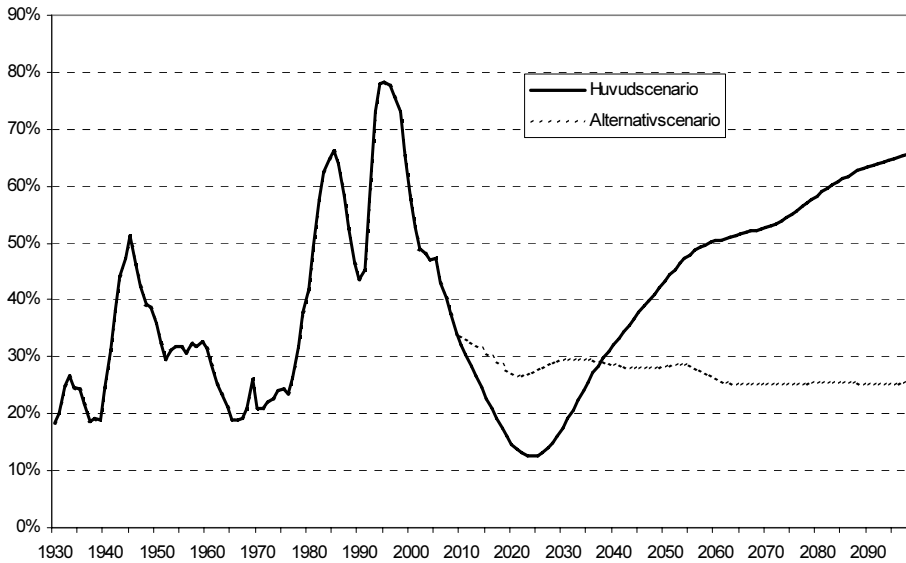
LU redovisade en tidshorisont till och med år 2050. De offentliga finanserna bedömdes vara hållbara i det tidsperspektivet förutsatt att målet om ett överskott i de offentliga finanserna på två procent över en konjunkturcykel (saldomålet) upprätthålls t.o.m. år 2015. Ambitionsnivån i välfärdssystemen antas vara densamma som idag men korrigerade för ett ökat demografiskt tryck. Saldomålet nås genom att skatterna anpassas. Efter 2015 släpps kravet om överskott i de offentliga finanserna. Samtidigt konstanthålls regelsystemen för skatterna och standarden i de offentliga välfärdssystemen. Sammantaget medför detta att statsskuldens nivå år 2050 är lika stor som startåret, uttryckt som andel av BNP.

I de beräkningar som genomförts för denna studie förlängs tidshorisonten till 2110. Om inte förutsättningarna från LU förändras kommer skulden att fortsätta öka efter 2050 vilket leder till ohållbara offentliga finanser på mycket lång sikt. För att motverka denna utveckling införs därför 2015 – när 2-procentsmålet överges – ett ”omvänt 2-procentsmål” där det offentligfinansiella underskottet inte tillåts överstiga två procent av BNP. Denna finanspolitiska regim är godtyckligt konstruerad men medför att de offentliga finanserna blir hållbara även på mycket lång sikt.

Alternativscenariot

I detta scenario överges saldomålet och skattenivån anpassas så att budgetbalans uppnås varje enskilt år. Underskott och överskott på motsvarande en halv procent av BNP tillåts dock. Skattenivån kommer i detta scenario att variera betydligt mer än i huvudscenariot. Jämfört med huvudscenariot är detta alternativ mer restriktivt och statsskulden slutar på en lägre nivå. I diagram 7.1 redovisas statsskuldens utveckling i de bägge scenarierna. För perspektivets skull länkas utvecklingen ihop med historiken för hela den period som undersökningen avser.

Diagram 7.1 Statsskulden som andel av BNP 1930–2099

Källa: Fregert & Gustafsson (2005), Riksgäldskontoret samt FIM0.

Statsskulden var som högst i mitten av 1990-talet då den motsvarade nära 80 procent av BNP. Därefter har skulden minskat både i absoluta termer och som andel av BNP. År 2005 motsvarade skulden 47 procent av BNP. Under perioden fram till 2008 styrs utvecklingen av den medelfristiga prognos som publicerades i vårpropositionen 2006. Statsskulden bedöms minska till 34 procent av BNP till 2008.

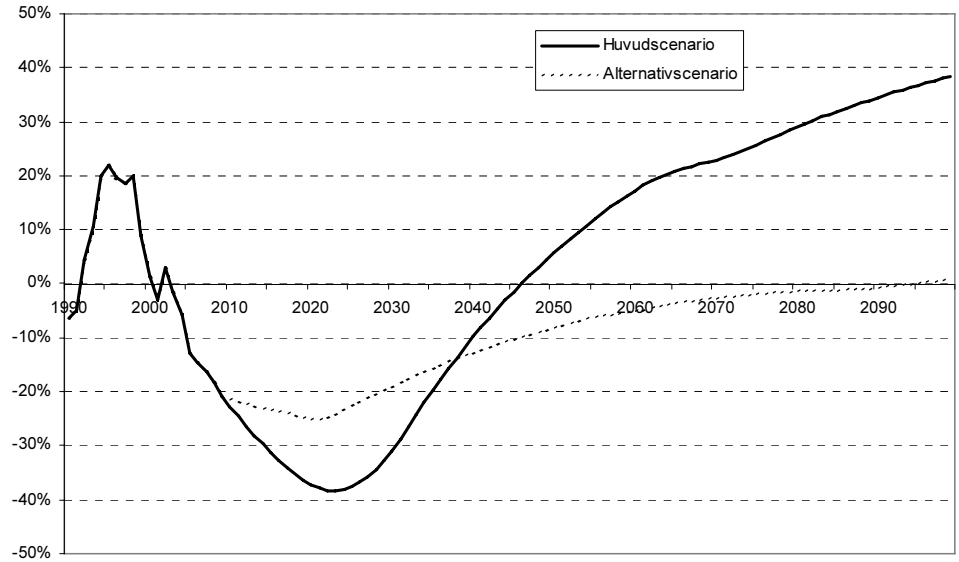
I huvudscenariot fortsätter skuldkvoten att minska snabbt även åren därefter medan minskningstakten avtar i det alternativa scenariot. Skulden fortsätter att minska i huvudscenariot även efter 2015, detta beror på att den skattenivå som krävs för att upprätthålla saldomålet ligger kvar och att det demografiskt betingade utgiftstrycket inte genererar underskott förrän efter 2025.

I alternativscenariot stabiliseras skuldkvoten på knappt 30 procent av BNP medan den fortsätter att öka i huvudscenariot.

Den offentliga sektorn har också tillgångar, ibland annat ålderspensionssystemet. Om dessa avräknas mot skulderna fås den offentliga nettoskulden. I diagram 7.2 nedan redovisas utvecklingen för den offentliga nettoskulden åren 1990–2099.

Den offentliga nettoskulden följer i huvudsak samma bana som statsskulden, men på en lägre nivå. Exempelvis antas den offentliga nettoskulden uppgå till ca 40 procent av BNP slutåret, vilket kan jämföras med statsskulden som ligger något över 60 procent samma år.

Diagram 7.2 Offentlig nettoskuld som andel av BNP 1990–2099

Källa: SCB, FIMO.

7.2 Serier över diskontering (1930–2100), makroantaganden i framskrivningarna såsom sysselsättning, etc.

I detta avsnitt presenteras serier över centrala antaganden och förutsättningar i analyserna. Serierna avser huvudscenariot om inget annat anges.

Befolkningsutveckling

SCB:s befolkningsprognos från 2005⁹² har använts för att skriva fram befolkningen. Denna utgår från befolkningssituationen det senaste utfallsåret, i detta fall årsskiftet 2004/2005, och baseras på antaganden om framtida fruktsamhet, dödlighet, in- och utvandring. Den prognos som SCB publicerar sträcker sig fram till år 2050. För åren därefter har en förenklad prognosansats använts som baseras på den årliga befolkningsförändringen per ålder och kön, s.k. utglesningstal. Utglesningstalen har beräknats utifrån den senaste tillgängliga prognosen som täcker åren efter 2050 och är från 2002.⁹³ Det huvudsakliga antagandet är alltså att den årliga relativa befolkningsutvecklingen, per kön och ålder, för åren efter 2050 är densamma som antagits i 2002 års prognos. I tabell 7.1 sammanfattas huvuddragen i befolkningsprognosen.

Tabell 7.1 Befolkningsutvecklingen 2005–2095. Tusental personer

	2005	2015	2025	2035	2045	2055	2065	2075	2085	2095	Förändring
0–19 år	2 162	2 097	2 279	2 325	2 335	2 427	2 479	251	258	2 633	471 22%
20–24 år	526	627	554	596	628	612	647	666	664	686	160 30%
25–54 år	3 593	3 684	3 658	3 701	3 784	3 886	3 984	4 063	4 147	4 241	648 18%
55–64 år	1 204	1 124	1 229	1 162	1 208	1 219	1 222	1 305	1 321	1 317	113 9%
16–64 år	5 792	5 834	589	5 941	6 101	6 204	6 366	6 551	6 655	6 786	994 17%
65–79 år	1 078	143	1 512	1 586	1 585	1 592	1 672	1 609	1 741	1 786	708 66%
80+ år	485	483	640	783	843	910	868	968	909	958	473 98%
Total	9 048	9 445	9 872	10 153	10 384	10 646	10 871	11 121	11 363	11 622	2 574 28%

Källa: SCB, egna beräkningar.

⁹² SCB (2005).

⁹³ Den förenklade prognosansatsen används i FIMO. För att få samstämmighet mellan populationerna i FIMO och SESIM används samma ansats även i SESIM.

Befolkningen är år 2095 nära 30 procent större än idag. Mest ökar antalet personer som är 80 år eller äldre, minst de äldre aktiva mellan 55 och 64 år. Sammantaget medför befolkningsförändringarna att försörjningsbördan ökar för den aktiva generationen. Andelen äldre (65 år eller äldre) i förhållande till de mellan 20 och 64 år ökar från drygt 29 procent 2005 till nästan 44 procent 2095 (tabell 7.2). Om även barn mellan 0 och 19 år räknas in ökar de i försörjda åldrar i förhållande till försörjande åldrar från 70 till drygt 86 procent.

Tabell 7.2 Försörjningskvoter 2005–2095. Procent

	2005	2015	2025	2035	2045	2055	2065	2075	2085	2095
65+ / 20 – 64	29,4	35,2	39,6	43,4	43,2	43,8	43,4	42,7	43,2	43,9
(0 – 19 + 64+) / 20 – 64	70,0	73,8	81,5	86,0	84,8	86,2	85,8	84,3	85,3	86,1

Källa: SCB, egna beräkningar

Arbetsmarknad

Arbetskraftens utveckling styrs i huvudsak av befolkningsutvecklingen. Arbetskraftens storlek i förhållande till antalet individer i arbetsför ålder antas vara i stort sett konstant över simuleringsperioden.

Tabell 7.3 Arbetskraftsdeltagande, arbetslöshet och sysselsättning 2005–2095. Tusentals personer

	2005	2015	2025	2035	2045	2055	2065	2075	2085	2095
Befolkning 16–64 år	5 792	5 834	5 890	5 941	6 101	6 204	6 366	6 551	6 655	6 786
Arbetskraften	4 533	4 654	4 691	4 717	4 863	4 940	5 080	5 226	5 313	5 423
andel av befolkn.	78,3	79,8	79,6	79,4	79,7	79,6	79,8	79,8	79,8	79,9
Arbetslösa	270	204	206	210	214	215	218	222	224	225
andel av befolkn.	4,7	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4	3,3
andel av AK	6,0	4,4	4,4	4,4	4,4	4,4	4,3	4,3	4,2	4,1
Sysselsatta	4 263	4 450	4 486	4 507	4 649	4 725	4 862	5 003	5 089	5 198
andel av befolkn.	73,6	76,3	76,2	75,9	76,2	76,2	76,4	76,4	76,5	76,6
andel av AK	94,0	95,6	95,6	95,6	95,6	95,6	95,7	95,7	95,8	95,9
Åtgärder*	40	56	57	58	59	60	61	62	62	63
andel av befolkn.	0,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
andel av AK	0,9	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Reguljär syssels.	4 222	4 394	4 429	4 450	4 590	4 665	4 801	4 942	5 027	5 135
andel av befolkn.	72,9	75,3	75,2	74,9	75,2	75,2	75,4	75,4	75,5	75,7
andel av AK	93,1	94,4	94,4	94,3	94,4	94,4	94,5	94,6	94,6	94,7

Anm: Med andel av befolkning avses andel av befolkningen 16–64 år.

* Avser endast de som är i arbetskraften, även personer som inte ingår i arbetskraften kan erhålla arbetsmarknadspolitiska åtgärder men dessa redovisas inte här.

Bland dem som arbetar antas att den tendens till minskad arbetstid som kan observeras under den historiska perioden i viss mån fortsätter även framåt i tiden.

I tabell 7.4 visas hur medelarbetstiden utvecklas samt antalet arbetade timmar.

Tabell 7.4 Medelarbetstid och arbetade timmar (miljoner timmar) 2005–2095

	2005	2015	2025	2035	2045	2055	2065	2075	2085	2095
Medelarbetstid*	1 611	1 579	1 544	1 512	1 483	1 452	1 424	1 396	1 368	1 342
proc. förändring	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Arbetade timmar	6 869	7 029	6 928	6 817	6 895	6 860	6 924	6 986	6 961	6 974
proc. förändring	0,5	0,0	-0,2	0,0	0,1	-0,2	0,2	0,0	-0,1	0,1

* Timmar per sysselsatt och år.

Tillväxt och inflation

Tillväxt och inflation redovisas endast i tabellform. I tabellen presenteras även de omräkningsfaktorer som förekommer i rapporten.

Tabell 7.5 Tillväxt, inflation och omräkningsfaktorer

År	BNP/capita (mnkr)		Omräkningsfaktor BNP		Inflation (KPI)	
	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Index	Deflator
1930	1 656	1 656	187,485	187,485	11,1	25,700
1931	1 552	1 552	199,978	199,978	10,7	26,519
1932	1 447	1 447	214,467	214,467	10,6	26,861
1933	1 474	1 474	210,646	210,646	10,3	27,573
1934	1 589	1 589	195,377	195,377	10,4	27,391
1935	1 706	1 706	181,964	181,964	10,6	26,861
1936	1 813	1 813	171,170	171,170	10,7	26,519
1937	1 981	1 981	156,730	156,730	11,1	25,700
1938	2 074	2 074	149,649	149,649	11,3	25,233
1939	2 268	2 268	136,873	136,873	11,6	24,491
1940	2 408	2 408	128,915	128,915	13,2	21,572
1941	2 692	2 692	115,295	115,295	15,0	19,011
1942	2 940	2 940	105,587	105,587	16,0	17,793
1943	3 163	3 163	98,134	98,134	16,1	17,717
1944	3 270	3 270	94,932	94,932	16,0	17,793
1945	3 340	3 340	92,944	92,944	15,9	17,869
1946	3 756	3 756	82,642	82,642	16,0	17,793
1947	4 103	4 103	75,660	75,660	16,5	17,276
1948	4 412	4 412	70,364	70,364	17,5	16,327
1949	4 556	4 556	68,133	68,133	17,5	16,264

Tabell 7.5 fortsättning

År	BNP/capita (mnkr)		Omräkningsfaktor BNP		Inflation (KPI)	
	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Index	Deflator
1950	4 968	4 968	62,477	62,477	17,8	16,013
1951	6 076	6 076	51,089	51,089	20,8	13,696
1952	6 562	6 562	47,307	47,307	22,3	12,771
1953	6 745	6 745	46,019	46,019	22,5	12,693
1954	7 105	7 105	43,690	43,690	22,6	12,617
1955	7 581	7 581	40,947	40,947	23,2	12,282
1956	8 182	8 182	37,938	37,938	24,4	11,695
1957	8 678	8 678	35,771	35,771	25,5	11,192
1958	9 114	9 114	34,059	34,059	26,6	10,731
1959	9 663	9 663	32,122	32,122	26,8	10,648
1960	10 474	10 474	29,635	29,635	27,9	10,230
1961	11 328	11 328	27,402	27,402	28,5	10,008
1962	12 222	12 222	25,397	25,397	29,8	9,549
1963	13 148	13 148	23,608	23,608	30,7	9,273
1964	14 534	14 534	21,358	21,358	31,7	8,992
1965	15 835	15 835	19,603	19,603	33,3	8,549
1966	17 069	17 069	18,185	18,185	35,5	8,022
1967	18 411	18 411	16,860	16,860	37,0	7,710
1968	19 443	19 443	15,965	15,965	37,7	7,556
1969	20 922	20 922	14,837	14,837	38,7	7,356
1970	23 206	23 206	13,377	13,377	41,4	6,882
1971	24 986	24 986	12,424	12,424	44,5	6,405
1972	27 292	27 292	11,374	11,374	47,2	6,043
1973	30 314	30 314	10,240	10,240	50,3	5,665
1974	34 107	34 107	9,101	9,101	55,3	5,153
1975	39 899	39 899	7,780	7,780	60,7	4,694
1976	44 975	44 975	6,902	6,902	67,0	4,253
1977	48 735	48 735	6,369	6,369	74,6	3,820
1978	54 210	54 210	5,726	5,726	82,1	3,470
1979	60 627	60 627	5,120	5,120	88,0	3,238
1980	68 738	68 738	4,516	4,516	100,0	2,850
1981	75 245	75 245	4,125	4,125	112,1	2,542
1982	82 229	82 229	3,775	3,775	121,7	2,342
1983	92 059	92 059	3,372	3,372	132,6	2,149
1984	102 899	102 899	3,017	3,017	143,2	1,990
1985	111 631	111 631	2,781	2,781	153,7	1,854

Tabell 7.5 fortsättning

År	BNP/capita (mnkr)		Omräkningsfaktor BNP		Inflation (KPI)	
	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Index	Deflator
1986	121 681	121 681	2,551	2,551	160,2	1,778
1987	130 978	130 978	2,370	2,370	167,0	1,706
1988	141 854	141 854	2,188	2,188	176,7	1,612
1989	155 632	155 632	1,995	1,995	188,1	1,515
1990	170 431	170 431	1,821	1,821	207,8	1,371
1991	180 268	180 268	1,722	1,722	227,2	1,254
1992	178 581	178 581	1,738	1,738	232,4	1,226
1993	178 049	178 049	1,743	1,743	243,2	1,172
1994	188 466	188 466	1,647	1,647	248,5	1,147
1995	202 307	202 307	1,534	1,534	254,8	1,118
1996	206 844	206 844	1,501	1,501	256,0	1,113
1997	215 273	215 273	1,442	1,442	257,4	1,107
1998	224 438	224 438	1,383	1,383	256,9	1,109
1999	236 572	236 572	1,312	1,312	258,2	1,104
2000	249 616	249 616	1,244	1,244	260,7	1,093
2001	256 855	256 855	1,209	1,209	267,1	1,067
2002	265 257	265 257	1,170	1,170	272,8	1,045
2003	274 009	274 009	1,133	1,133	278,1	1,025
2004	285 547	285 547	1,087	1,087	279,1	1,021
2005	295 434	295 434	1,051	1,051	280,4	1,016
2006	310 413	310 413	1,000	1,000	285,0	1,000
2007	326 286	326 286	0,951	0,951	291,1	0,979
2008	341 413	341 413	0,909	0,909	297,9	0,957
2009	356 169	356 169	0,872	0,872	304,7	0,935
2010	370 974	370 855	0,837	0,837	310,8	0,917
2011	386 615	388 108	0,803	0,800	317,0	0,899
2012	402 096	403 986	0,772	0,768	323,4	0,881
2013	418 043	420 077	0,743	0,739	329,8	0,864
2014	434 699	436 790	0,714	0,711	336,4	0,847
2015	451 950	454 091	0,687	0,684	343,2	0,830
2016	469 179	471 489	0,662	0,658	350,0	0,814
2017	486 473	488 759	0,638	0,635	357,0	0,798
2018	504 135	506 241	0,616	0,613	364,2	0,783
2019	522 248	524 082	0,594	0,592	371,4	0,767
2020	540 827	542 328	0,574	0,572	378,9	0,752
2021	558 658	560 211	0,556	0,554	386,4	0,737

Tabell 7.5 fortsättning

År	BNP/capita (mnkr)		Omräkningsfaktor BNP		Inflation (KPI)	
	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Index	Deflator
2022	577 015	578 921	0,538	0,536	394,2	0,723
2023	596 063	598 131	0,521	0,519	402,1	0,709
2024	615 597	617 623	0,504	0,503	410,1	0,695
2025	636 049	637 276	0,488	0,487	418,3	0,681
2026	657 298	657 041	0,472	0,472	426,7	0,668
2027	679 452	677 810	0,457	0,458	435,2	0,655
2028	702 686	699 714	0,442	0,444	443,9	0,642
2029	726 708	722 285	0,427	0,430	452,8	0,629
2030	751 761	745 831	0,413	0,416	461,8	0,617
2031	777 811	770 219	0,399	0,403	471,1	0,605
2032	805 108	795 696	0,386	0,390	480,5	0,593
2033	833 649	823 233	0,372	0,377	490,1	0,581
2034	863 071	852 334	0,360	0,364	499,9	0,570
2035	893 654	882 594	0,347	0,352	509,9	0,559
2036	925 556	914 192	0,335	0,340	520,1	0,548
2037	958 895	947 258	0,324	0,328	530,5	0,537
2038	993 786	981 837	0,312	0,316	541,1	0,527
2039	1 029 829	1 017 695	0,301	0,305	552,0	0,516
2040	1 067 027	1 054 569	0,291	0,294	563,0	0,506
2041	1 106 125	1 093 374	0,281	0,284	574,3	0,496
2042	1 146 773	1 133 801	0,271	0,274	585,7	0,487
2043	1 188 624	1 175 463	0,261	0,264	597,5	0,477
2044	1 231 372	1 218 408	0,252	0,255	609,4	0,468
2045	1 274 527	1 261 672	0,244	0,246	621,6	0,458
2046	1 318 901	1 305 887	0,235	0,238	634,0	0,449
2047	1 364 474	1 351 362	0,227	0,230	646,7	0,441
2048	1 411 361	1 398 528	0,220	0,222	659,6	0,432
2049	1 459 170	1 446 596	0,213	0,215	672,8	0,424
2050	1 507 410	1 495 158	0,206	0,208	686,3	0,415
2051	1 556 440	1 544 481	0,199	0,201	700,0	0,407
2052	1 606 911	1 595 276	0,193	0,195	714,0	0,399
2053	1 658 793	1 647 828	0,187	0,188	728,3	0,391
2054	1 711 919	1 701 443	0,181	0,182	742,9	0,384
2055	1 767 030	1 755 763	0,176	0,177	757,7	0,376
2056	1 824 341	1 810 961	0,170	0,171	772,9	0,369
2057	1 884 634	1 870 707	0,165	0,166	788,3	0,361

Tabell 7.5 fortsättning

År	BNP/capita (mnkr)		Omräkningsfaktor BNP		Inflation (KPI)	
	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Index	Deflator
2058	1 947 773	1 933 872	0,159	0,161	804,1	0,354
2059	2 014 434	2 000 839	0,154	0,155	820,2	0,347
2060	2 084 557	2 070 642	0,149	0,150	836,6	0,341
2061	2 158 848	2 144 569	0,144	0,145	853,3	0,334
2062	2 236 849	2 224 224	0,139	0,140	870,4	0,327
2063	2 316 503	2 309 093	0,134	0,134	887,7	0,321
2064	2 397 434	2 393 405	0,129	0,130	905,2	0,315
2065	2 481 827	2 480 228	0,125	0,125	923,3	0,309
2066	2 568 831	2 569 440	0,121	0,121	941,7	0,303
2067	2 658 482	2 660 769	0,117	0,117	960,6	0,297
2068	2 751 245	2 754 402	0,113	0,113	979,8	0,291
2069	2 846 966	2 850 409	0,109	0,109	999,4	0,285
2070	2 946 839	2 949 684	0,105	0,105	1 019,4	0,280
2071	3 049 717	3 052 033	0,102	0,102	1 039,8	0,274
2072	3 156 714	3 157 645	0,098	0,098	1 060,6	0,269
2073	3 271 269	3 261 514	0,095	0,095	1 082,1	0,263
2074	3 388 779	3 378 198	0,092	0,092	1 103,9	0,258
2075	3 506 461	3 495 490	0,089	0,089	1 126,1	0,253
2076	3 628 012	3 616 723	0,086	0,086	1 148,5	0,248
2077	3 752 511	3 741 118	0,083	0,083	1 171,1	0,243
2078	3 880 573	3 871 881	0,080	0,080	1 194,7	0,239
2079	4 012 550	4 002 899	0,077	0,078	1 219,0	0,234
2080	4 148 355	4 139 092	0,075	0,075	1 243,6	0,229
2081	4 289 157	4 280 814	0,072	0,073	1 268,8	0,225
2082	4 434 728	4 427 832	0,070	0,070	1 294,2	0,220
2083	4 584 209	4 580 261	0,068	0,068	1 319,2	0,216
2084	4 735 228	4 740 680	0,066	0,065	1 345,2	0,212
2085	4 893 379	4 895 447	0,063	0,063	1 372,6	0,208
2086	5 060 268	5 061 743	0,061	0,061	1 400,3	0,204
2087	5 229 788	5 233 670	0,059	0,059	1 428,2	0,200
2088	5 405 458	5 411 036	0,057	0,057	1 457,3	0,196
2089	5 584 683	5 606 223	0,056	0,055	1 486,5	0,192
2090	5 771 977	5 790 777	0,054	0,054	1 515,2	0,188
2091	5 972 065	5 989 723	0,052	0,052	1 545,6	0,184
2092	6 175 566	6 192 776	0,050	0,050	1 576,0	0,181
2093	6 381 825	6 415 186	0,049	0,048	1 607,6	0,177

Tabell 7.5 fortsättning

År	BNP/capita (mnkr)		Omräkningsfaktor BNP		Inflation (KPI)	
	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Huvud-scenario	Alternativ-scenario	Index	Deflator
2094	6 594 050	6 627 490	0,047	0,047	1 639,8	0,174
2095	6 818 845	6 863 320	0,046	0,045	1 672,8	0,170
2096	7 049 682	7 092 186	0,044	0,044	1 707,3	0,167
2097	7 288 918	7 335 063	0,043	0,042	1 740,7	0,164
2098	7 537 129	7 594 878	0,041	0,041	1 774,7	0,161
2099	7 796 668	7 846 470	0,040	0,040	1 810,9	0,157
2100	8 069 021	8 120 563	0,038	0,038	1 847,1	0,154
2101	8 350 925	8 404 268	0,037	0,037	1 884,0	0,151
2102	8 642 717	8 697 923	0,036	0,036	1 921,7	0,148
2103	8 944 743	9 001 878	0,035	0,034	1 960,2	0,145
2104	9 257 364	9 316 496	0,034	0,033	1 999,4	0,143
2105	9 580 953	9 642 153	0,032	0,032	2 039,3	0,140
2106	9 915 897	9 979 236	0,031	0,031	2 080,1	0,137
2107	10 262 594	10 328 148	0,030	0,030	2 121,7	0,134
2108	10 621 459	10 689 305	0,029	0,029	2 164,2	0,132
2109	10 992 921	11 063 139	0,028	0,028	2 207,5	0,129
2110	11 377 422	11 450 097	0,027	0,027	2 251,6	0,127

BNP serien bakåt i tiden bygger på sammanlänkade serier från SCB:s hemsida samt Edvinsson(2005) .